

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК
УКРАЇНИ**

**ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

**КАЛЕНДАР
ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ І
ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ НА 2016 РІК**

Київ–2015

УДК 37 (059.3)«2015»

ББК 74я25

К 17

Рекомендовано до друку вченою радою Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

(протокол № 7 від 24 червня 2015 р.)

Упорядники:

Філімонова Т. В., канд. пед. наук, ст. наук. співробітник, зав. відділу педагогічного джерелознавства та бібліографії ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;

Тарнавська С. В., канд. іст. наук, наук. співробітник відділу педагогічного джерелознавства та бібліографії ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Науковий редактор

Березівська Л. Д., д-р. пед. наук, професор, директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Рецензенти:

Антонець Н. Б., канд. пед. наук, ст. наук. співробітник відділу історії педагогіки Інституту педагогіки НАПН України

Овсіюк О.В., канд. іст. наук, ст. наук. співробітник Науково-дослідного інституту українознавства МОН України

К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки на 2016 рік / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Філімонова Т. В., Тарнавська С. В. ; наук. ред. Березівська Л. Д.]. – Київ, 2015. – 214 с.

Видання містить інформацію про пам'ятні події та дати з історії світової й вітчизняної освіти, педагогіки, психології та інших суміжних наук.

Посібник адресовано педагогічним і науково-педагогічним кадрам, студентам, бібліотекарям освітянських книгозбірень, широкому загалу читачів.

© Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, 2015

Зміст

Від упорядників.....	4
I. ВИЗНАЧНІ ДАТИ РОКУ.....	7
Цього року виповнюється.....	7
Цього року відзначається.....	15
Ювілейні дати книжок видатного українського педагога В. О. Сухомлинського.....	26
II. ПЕРЕЛІК ВИЗНАЧНИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЗА МІСЯЦЯМИ.....	27
Січень.....	27
Лютий.....	41
Березень.....	54
Квітень.....	67
Травень.....	79
Червень.....	92
Липень.....	101
Серпень.....	111
Вересень.....	123
Жовтень.....	135
Листопад.....	148
Грудень.....	160
III. НАУКОВЦІ НАПН УКРАЇНИ – ЮВІЛЯРИ 2016 РОКУ.....	176
Іменний покажчик.....	199
Список скорочень.....	207
Список використаної літератури.....	209

ВІД УПОРЯДНИКІВ

Головною метою діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) є інформаційне забезпечення інноваційного розвитку національної педагогічної науки, освіти й практики, впровадження досягнень педагогічної науки, передового досвіду в практику роботи навчальних закладів держави, підвищення професійного, духовного й культурного рівня науково-педагогічних кадрів, працівників освіти, учнівської молоді.

Інформаційна робота ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського здійснюється в різних напрямках, зокрема й шляхом створення вторинної інформації (інформаційних бюлетенів, тематичних списків із актуальних питань педагогіки та психології, галузевих тематичних і персональних бібліографічних посібників, книжкових виставок як у традиційній, так і в електронній формі). Електронні ресурси різних видів із актуальних питань педагогіки й психології, до яких належить і зазначена вище вторинна продукція, доступні користувачам на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (<http://www.dnpb.gov.ua>), на якому представлено:

- *електронний каталог;*
- *бібліографічні списки до книжкових виставок, присвячених ювілейним датам у галузі педагогічної науки та освіти;*
- *бібліографічні посібники ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з актуальних питань педагогіки й психології;*
- *інформаційно-бібліографічні ресурси «Видатні педагоги України та світу», «Педагоги-новатори України», «Видатні бібліотекознавці, бібліографознавці, книгознавці та документознавці України та світу»;*
- *бібліографічні ресурси, підготовлені освітянськими бібліотеками МОН України та НАПН України;*
- *галузева реферативна база даних;*
- *інформаційно-аналітична продукція;*
- *архів виконаних віртуальних бібліографічних довідок.*

Серед вторинної продукції, що її готує колектив ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, чільне місце посідає **«Календар знаменних і пам'ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки»** (далі –

Календар), метою якого є шляхом подання хронологічного переліку визначних дат з історії як світової, так і вітчизняної освіти, педагогіки, психології та філософії допомогти педагогічним і науково-педагогічним кадрам, студентам, бібліотекарям освітянських книгозбірень у плануванні роботи, пошуку компетентної інформації про ту чи іншу подію або особистість.

Упорядковуючи Календар, укладачі врахували зміни, що відбулися в освіті України в процесі її реформування й модернізації, зокрема створення впродовж останніх років нових навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів України.

«Календар знаменних і пам'ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки на 2016 рік» має три розділи. У першому розділі «*Визначні дати року*» ювілеї знаменних подій і особистостей подано без точних дат (числа й місяця), які з тих чи інших причин не встановлено (незалежно від укладачів). Окремо виділено ювілейні дати виходу друком книжок видатного українського педагога В. О. Сухомлинського (1918–1970), ім'я якого носить ДНПБ України з 2003 року.

Другий розділ «*Перелік визначних і пам'ятних дат за місяцями*» містить ювілейні дати народження видатних учених із різних галузей науки, письменників, літературознавців, бібліотекознавців; основні міжнародні, державні та церковні свята, пам'ятні дати історичних громадсько-політичних подій.

У третьому розділі «*Науковці НАПН України – ювіляри 2016 року*», крім ювілейних дат провідних українських учених і науковців НАПН України, зазначено також дати ювілярів – іноземних членів Академії з Австрії, Греції, Канади, Німеччини, Польщі, Росії, США й інших країн.

У Календарі вміщено інформацію про 878 подій і визначних дат, із них 507 присвячено персоналіям (зокрема 107 – ювілярам НАПН України). Допоміжний апарат Календаря складається з іменного покажчика, списку скорочень і списку використаної літератури, який містить 54 джерела. Серед них: монографії, педагогічні енциклопедії та словники, довідники, календарі, періодичні видання тощо. Дати народження ювілярів-науковців НАПН України в іменному покажчику подано в квадратних дужках [].

Відгуки й пропозиції щодо видання надсилайте на адресу:

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського,
відділ педагогічного джерелознавства та бібліографії

вул. М. Берлинського, 9
м. Київ–60
04060
тел.: 467-22-14
e-mail: vpd_23_dnpb@i.ua

I. ВИЗНАЧНІ ДАТИ РОКУ

▪ **2006–2016 рр.** оголошено Генеральною Асамблеєю (АГ) ООН (2007) Десятиріччям реабілітації та стійкого розвитку регіонів, що постраждали (третє десятиріччя після Чорнобиля).

▪ **2008–2017 рр.** оголошено ГА ООН (2007) Другим десятиріччям боротьби за ліквідацію злиденності.

▪ **2011–2020 рр.** оголошено ГА ООН (2010) Десятиріччям дій із забезпечення безпеки дорожнього руху.

▪ **2011–2020 рр.** оголошено ГА ООН (2011) Десятиріччям біорізноманітності.

▪ **2013-2022 рр.** оголошено ГА ООН (2007) Міжнародним десятиріччям зближення культур.

Цього року виповнюється:

▪ **2560 років** від дня народження **Геракліта Ефеського** (бл. 544–бл. 483 до н.е.).

Давньогрецький філософ-матеріаліст, один із основоположників діалектики, представник іонійської школи у філософській науці. У поясненні природи виходив з матеріалістичного вчення про вогонь як першооснову всіх речей. Ідею матеріальної єдності світу поєднував з ідеєю становлення й плинності всього суцього (його вислів – *«Усе тече, усе змінюється»*). Визнавав наявність об'єктивної закономірності в природі, завдання пізнання вбачав у проникненні в цю закономірність за допомогою спостереження та мислення. Автор єдиного відомого твору – *«Про природу»*.

▪ **2485 років** від дня народження **Сократа** (469–399 до н.е.).

Давньогрецький філософ, перший мислитель, який не залишив після себе жодного письмового джерела. Учення Сократа відоме здебільшого завдяки свідченням його послідовників та учнів, зокрема найвидатнішого учня – Платона, який виклав ідеї учителя в *«Апології Сократа»*. У центрі філософії Сократа – людина як моральна істота (етичний антропологізм). Інтересам мислителя були чужі як міфологія, так і метафізика. Його філософія народжувалася під двома основними девізами – *«Пізнай самого себе»* і *«Я знаю, що я нічого не знаю»*. Першим здійснив спробу класифікації форм держави.

Прихильник та ідеолог афінської аристократії. Учасник бойових дій під час Пелопоннеської війни.

▪ **2400 років** від дня народження **Арістотеля** (384–322 до н.е.).

Давньогрецький вчений-енциклопедист, філософ і логік, засновник класичної (формальної) логіки. Учень (пізніше і викладач) Академії Платона в Афінах, вихователь Александра Македонського, засновник власної філософської школи – Лікей. Автор праць з природознавства, фізики, логіки, риторики, психології, соціології, теорії мистецтва тощо. Серед найвідоміших його творів «Категорії», «Поетика», «Нікомахова етика», «Метафізика» та ін. У своїх педагогічних висловлюваннях зазначав, що виховання є найголовнішою функцією держави та його законодавства. Школи, на його думку, мали бути виключно державними і виховувати всіх вільних громадян на благо держави. Визначав три взаємопов'язані частини виховання – фізичне, моральне та розумове. Першим з мислителів античності здійснив запропонував наукове обґрунтування філософії та філософське обґрунтування наук. Запровадив першу класифікацію наук, які поділяв на теоретичні, практичні й поетичні.

▪ **2400 років** від дня народження **Демосфена** (бл. 384–322 до н.е.).

Давньогрецький оратор, логограф, політичний діяч, найвидатніший представник грецької риторики. У нього були значні дефекти мовлення, але завдяки наполегливій праці над собою зумів позбутися цих недоліків. Перша політична промова – «Про податні округи» (бл. 354 до н.е.), у якій закликав афінян до реформування податкової системи та розширення військового флоту. Лідер антимакедонського угруповання, боровся проти загарбницької політики царя Македонії Філіппа II (промови проти нього – «філіппіки»). Автор понад 60 політичних і судових промов.

▪ **2000 років** від дня народження **Публія Корнелія Тацита** (бл. 56 – бл. 117).

Історик, оратор, політичний діяч стародавнього Риму, один з найвідоміших юристів імперії. Обіймав високі державні посади, зокрема, сенатора, претора, квестора, консула. Автор праць «Історія», «Аннали», «Німеччина» та інших, що містять відомості про племена венедів, сарматів і Боспорську державу.

▪ **980 років** від дня народження **Феодосія Печерського** (бл. 1036–1074).

Давньоруський церковний діяч, письменник, просвітител, один із засновників і другий ігумен Києво-Печерського монастиря, фундатор монастирської ідеології православного чернецтва. Автор спільножитійного монастирського уставу, творів повчального характеру – двох послань до князя Ізяслава, восьми «Слів» і «Повчань», «Слова про терпіння і любов», «Повчання про терпіння і смирення», «Про карі божі», молитви до селян та ін.

▪ **960 років** від дня народження **Нестора Печерського** (Літописця) (1056, ін. бл. 1055 – після 1113).

Давньоруський письменник, історик, літописець і агіограф, ченець, а згодом дякон Києво-Печерського монастиря, основоположник давньоруської історіографії. Автор перших творів церковно-житійної літератури – життєписів святих Бориса і Гліба, ігумена Феодосія – одного із засновників Києво-Печерського монастиря. Вершина творчості Нестора – літописне зведення, історико-літературний твір «Повість минулих літ», що став своєрідною енциклопедією з питань суспільно-політичного життя Київської Русі.

▪ **875 років** від дня народження **Гянджеві Нізамі** (бл. 1141–1203, ін. бл. 1210).

Азербайджанський поет-гуманіст, поет-романтик, мислитель (писав перською мовою), викладач медресе, прихильник трудового й морального виховання, який відзначав велику роль вихователів і вчителів. Автор знаменитих п'яти поем «Скарбниця таємниць», «Хосров і Ширін», «Лейла і Меджнун», «Сім красунь», «Іскандер-наме», що мали великий вплив на розвиток східної літератури та виховання молодого покоління.

▪ **815 років** від дня народження **Данила Романовича Галицького** (1201–1264).

Руський князь з династії Романовичів, правитель Галицько-Волинського князівства, дипломат, полководець. У 1253 р. прийняв королівську корону від Папи Римського Інокентія IV. Після тривалої боротьби відновив та розбудував Галицько-Волинську державу,

створену його батьком князем Романом Мстиславичем. Боровив землі князівства від монголо-татарської навали. Проводив активну зовнішню політику, мав великий авторитет на Русі та в Європі. Сприяв урбанізаційним процесам, заснував міста Львів, Холм, Кременець, Данилів, Стіжок. Часи його князювання були добою економічного, культурного та політичного розквіту галицько-волинських земель.

▪ **540 років** від дня народження **Вечелліо Тиціана** (бл. 1476–1576).

Італійський художник доби Високого Відродження у венеціанському мистецтві живопису, пейзажист, портретист. Автор картин релігійного, міфологічного й алегоричного змісту, зокрема великих композицій «Кохання земне і небесне», «Вознесіння богоматері», «Мадонна Пезаро», «Викрадення Європи», «Смерть Актеона», «Даная», «Венера й Адоніс», «Каяття Магдалини» та ін., портретів королеви Ізабелли, Папи Павла III, сатирика П'єра Аретіно, автопортретів.

▪ **500 років** від дня народження **Дмитра (Байди) Івановича Вишневецького** (бл. 1516, ін. 1517–1563).

Український політичний і військовий діяч, один із організаторів запорозького козацтва, черкаський і канівський староста, прикордонний стражник на Хортиці, засновник першої Запорозької Січі (Хортицької). Походив із князівського роду Вишневецьких. Брав участь у боротьбі проти Османської імперії та Кримського ханства. Під час однієї з битв потрапив у полон і був привезений до Стамбулу. Після відмови перейти на турецьку службу його стратили.

▪ **490 років** від народження **Костянтина (Василя) Костянтиновича Острозького** (1526–1608).

Князь, магнат, військово-політичний і культурний діяч, син великого гетьмана литовського князя Костянтина Івановича Острозького. Один із найбагатших і найвпливовіших магнатів українських земель Речі Посполитої. Протектор православ'я, меценат культури та освіти, засновник шкіл у Турові, Володимир-Волинському, Греко-слов'яно-латинської академії (1576) та друкарні в Острозі, де вперше надруковано переклад повного тексту Біблії

(1581), яку почали називати Острозькою. Брав активну участь в обороні українських кордонів від татарської навали.

▪ **370 років** від дня народження **Івана Ілліча Скоропадського** (1646–1722).

Український державний, військово-політичний діяч, канцелярист, полковий писар, генеральний бунчужний, генеральний осавул, полковник Стародубського полку, гетьман Лівобережної України. Учасник воєнних дій російсько-українських військ проти Османської імперії та Кримського ханства. Після переходу І. Мазепи на бік шведів був обраний гетьманом на старшинській нараді в Глухові (1708). Очолив козацькі полки в Полтавській битві 1709 р. Найбільший землевласник у Гетьманщині (мав до 20 тис. дворів посполитих). Засновник Гамаліївського монастиря, видавець збірника законодавчих актів Лівобережжя українською мовою.

▪ **340 років** від дня народження **Рафаїла Заборовського** (світське ім'я – Михайло, 1676–1747).

Церковний, громадський та освітній діяч, митрополит Київський, Галицький і всієї Русі, єпископ Псковський, Ізборський і Нарвський, член Синоду Російської Православної церкви, фундатор Псковської слов'яно-латинської школи, протектор і меценат Києво-Могилянської академії. Ініціатор реставрації Мазепинського корпусу Києво-Могилянської академії, будівництва студентської Конгрегаційної Благовіщенської церкви. Упорядник «Академічних правил для викладачів і студентів Києво-Могилянської академії...», що регламентували правила діяльності академії, норми поведінки професорів і студентів.

▪ **315 років** від дня народження **Василя Григоровича Григорівича-Барського** (1701–1747).

Український мандрівник, письменник, дослідник історії, археології, етнографії, який своєю просвітницькою діяльністю сприяв поширенню серед співвітчизників знань про зарубіжжя (відвідав міста Італії, обійшов увесь Балканський півострів, острови Егейського моря, жив на Кіпрі, у Палестині, на Синаї, у Єгипті, учителював у Сирії, уклав для греків латинську граматику). Упорядник підручника греко-латинської граматики для студентів Київської академії, автор

рукопису дорожніх нотатків «Странствованія Василья Григоровича-Барскаго по Святымъ мѣстамъ Востока съ 1723 по 1747 г.».

▪ **270 років** від дня народження **Харитона Андрійовича Чеботарьова** (1746–1815).

Російський учений, бібліотекар, бібліограф, перший заслужений професор і перший обраний ректор Московського університету. Ініціатор викладання в гімназіях історії та географії Росії, редактор газети «Московские новости», засновник «Общества истории и древностей российских». Автор першого підручника з елементами бібліографії «Коротка загальна історія» та підручника з географії, книги з історії міст Московської губернії тощо.

▪ **240 років** від народження **Бартольда-Георга Нібура** (1776–1831).

Німецький історик-античник, політичний діяч, дипломат, прусський посланник у Ватикані, державний радник, офіційний історіограф прусського двору, член Берлінської АН. Започаткував нову епоху в розвитку історичної науки. Основоположник «філолого-історичної» критики джерел. Лектор з античної історії та історії Французької революції кінця XVIII ст. в університеті Бонна. Автор праці «Римська історія» (у 3 т.).

▪ **235 років** від дня народження **Павла Йосиповича Ярковського** (1781–1845).

Видатний представник української бібліотечної справи, бібліотекар, бібліограф, один із перших книгознавців і викладачів бібліографії в Україні. Учитель французької мови та етики Волинського (Кременецького) повітового училища, бібліотекар Кременецької гімназії (згодом – ліцею), викладач курсу загальної граматики та бібліографії. Після заснування бібліотеки Імператорського університету Св. Володимира, основу якої склав фонд бібліотеки Волинського ліцею, став першим її бібліотекарем. Завідувач нумізматичного кабінету, що входив до складу університетської бібліотеки. Автор праць «Елементарний курс бібліографії для учнів Волинського ліцею», «План розташування бібліотеки Волинського ліцею» та ін.

▪ **200 років** від дня народження **Вукола Михайловича Ундольського** (1816–1864).

Російський учений, бібліограф, бібліотекар, археограф, перший історик бібліографії, дослідник рукописних книг і стародруків, перший колекціонер мініатюрних книжок. Дійсний член і бібліотекар Товариства історії і старожитностей російських, упорядник «Хронологічного покажчика слов'янсько-руських книг церковного друку з 1491 по 1854 р.». Автор ретроспективної бібліографії слов'янських кирилических книг «Нарис слов'янсько-руської бібліографії», праць «Невідомі твори Стефана Яворського», «Нарис бібліографічних праць Росії» та ін. Лауреат Демидівської премії (премія для вчених, запроваджена в 1831 р.).

▪ **200 років** від дня народження **Михайла Корнійовича Чалого** (1816–1907).

Український педагог, культурно-освітній діяч, викладач російської мови в гімназіях Немирова, Ніжина, Білої Церкви, директор 2-ї Київської гімназії, учасник створення й поширення недільних шкіл в Україні, член редколегії журналу «Киевская старина», біограф Т. Г. Шевченка. Автор наукових праць з питань історії народної освіти й культури України, книги «Життя і твори Тараса Шевченка» (1882).

▪ **185 років** від дня народження **Василя Лукича Спаського** (1831–1884).

Український педагог, освітній діяч, статист, один з організаторів першої в Харкові чоловічої недільної школи (1860), викладач історії та географії в навчальних закладах Харкова, член статистичного комітету, учасник I-го з'їзду вчителів народних шкіл губернії (1860), член Харківського товариства поширення в народі грамотності. Автор праць «Про викладання географії в гімназіях», «Про стан шкільної справи в Харківській губернії», «Характеристика Харкова щодо грамотності й освіти».

▪ **185 років** від дня народження **Кароля Машковського** (1831–1886).

Відомий український учений-математик, викладач, професор, завідувач кафедри нарисної геометрії Технічної академії у Львові (нині – Львівська політехніка), згодом – ректор цієї ж академії. Один

із засновників Товариства дипломованих техніків (пізніше – Політехнічне товариство). Активний громадський діяч, один з ініціаторів створення Педагогічного товариства у Львові, редактор його друкованого органу «Школа». Автор трьох підручників з курсу нарисної геометрії та більш ніж 10 наукових праць.

▪ **180 років** від дня народження **Івана Степановича Некрасова** (1836–1895).

Український педагог, професор словесності, дослідник історії давньоруської літератури. Завідувач кафедри російської словесності, декан історико-філологічного факультету, а згодом – ректор Новоросійського університету в Одесі. Викладач історії російської літератури від XI ст. до часів О. С. Пушкіна, історії російської мови, російської палеографії, діалектології. Проводив філологічні дослідження житій святих, вивчав проблему достовірності цих творів.

▪ **150 років** від дня народження **Єлизавети Іванівни Тихевої** (1866–1944).

Російський педагог, одна із засновників російської дошкільної педагогіки, організатор і віце-президент Товариства сприяння дошкільному вихованню в Петербурзі, керівник створеного при товаристві дитячого садка, професор Петроградського педагогічного інституту дошкільного виховання (пізніше – Ленінградський державний педагогічний інститут імені О. І. Герцена). Розробник оригінальної методики розвитку мовлення, мислення та органів чуття дошкільників. Прихильниця ідеї навчання дітей рідної мови з раннього віку. Автор праць «Спосіб природного засвоєння дітьми грамоти», «Розвиток мовлення дошкільника», «Дитячий садок за методом Є. І. Тихевої при Ленінградському державному педагогічному інституті ім. Герцена» та ін.

▪ **135 років** від дня народження **Димитра Кацарова** (1881–1960).

Болгарський педагог, громадсько-політичний діяч, член-кореспондент Болгарської АН, викладач Софійського університету, директор Інституту фізичного виховання і викладач теорії освіти, педагогіки, дитячої психології. Засновник лабораторії експериментальної психології, прихильник ідей вільного виховання, педагогічних ідей Л. М. Толстого. Видавець журналу «Вільне

виховання», автор праць «Професія і професіональна освіта», «Педагогічні перспективи», «Моральний розвиток і моральне виховання» та ін.

▪ **130 років** від дня народження **Миколи Юхимовича Шаповала** (1886–1948).

Український військовий, громадсько-політичний та освітній діяч, генерал-хорунжий армії УНР, учитель сільських шкіл. Організатор українських народних шкіл на Волині та Холмщині, культурно-освітнього товариства «Січ» (у таборі полонених Райштадта). Видавець шкільних підручників, щотижневика «Рідне слово», начальник Спільної юнацької школи Кам'янець-Подільська, керівник Української громади на еміграції (1919–1948) в Чехословаччині та Франції.

▪ **105 років** від дня народження **Дмитра Лавровича Сергієнка** (1911–1984).

Український педагог, біолог-методист, один з провідних учених-педагогів позашкільного виховання, директор Центральної дослідно-педагогічної агробіостанції, професор Київського університету ім. Т. Г. Шевченка. Автор методичних посібників і рекомендацій з біології, методики формування політехнічних знань, умінь і навичок, трудового навчання в сільській школі, зокрема, «Підготовка учнів з біології до практичної діяльності в сільському господарстві», «Із досвіду класної і позашкільної роботи з біології в середній школі», «Політехнічна освіта і трудове навчання в сільській школі» та ін.

Цього року відзначається:

▪ **960 років** від початку переписування (1056) зі староболгарського оригіналу Євангелія дияконом Григорієм для новгородського посадника Остромира – «Остромирове Євангеліє», що є однією з найдавніших пам'яток старослов'янського письменства в давньоруській редакції. Містить вибрані євангельські читання для неділі й свят, є важливим джерелом для вивчення давньослов'янської і давньоруської мов. Завершено переписування в 1057 р. Нині зберігається в Російській національній бібліотеці (Санкт-Петербург).

▪ **940 років** від створення «Ізборника Святослава» (1076) – пам'ятки давньоруської книжності, одного з найдавніших у Київській

Русі рукописного збірника літературних творів морально-етичного характеру, укладеного дияконом Іоанном у Києві для князя Святослава Ярославича на основі рукописів Бібліотеки Софійського собору. Тексти збірника містять настанови християнського життя, матеріали з граматики, поезики, риторики. Рукопис зберігається в Російській національній бібліотеці (Санкт-Петербург).

▪ **630 років** від заснування (1386) курфюрстом Рупрехтом I з дозволу папи римського Урбана VI найстарішого в Німеччині Гейдельберзького університету (м. Гейдельберг, 1386). Спочатку було створено чотири факультети: права, медицини, теології та філософії. Загальна кількість перших студентів становила 600 осіб. Студентів Гейдельберга вважають авторами славетного гімну «Gaudeamus». Першим ректором університету був філософ і богослов Марсилій Інгенський.

▪ **615 років** від переписування (1401) ченцем Станіславом Граматиком у Нелабському замку (селище Королево, Закарпаття) Євангелія («Королевське Євангеліє»). Замовником книги був дворянин Іштван (Степан) Вінц. Євангеліє написано церковнослов'янською мовою зі значною кількістю українських живорозмовних рис. Нині рукопис зберігається в Закарпатському краєзнавчому музеї в Ужгороді.

▪ **460 років** від спорудження (1556) під патронатом князя Д. Вишневецького на острові Мала Хортиця оборонного укріплення – Хортицького замку (Хортицька Січ). Зруйновано його восени 1557 р. військами кримського хана Девлет-Гірея I.

▪ **455 років** від написання на Волині «Пересопницького Євангелія» (1561) – першого з відомих перекладів Святого Письма староукраїнською мовою з церковнослов'янської мови болгарської редакції. Над рукописом працювали чернець Григорій, писець Михайло Василювич та архімандрит Пересопницького монастиря Григорій. Роботу над перекладом розпочато в 1556 р. в Дворецькому монастирі князів Заславських при церкві Святої Трійці, продовжено та закінчено – у Пересопницькому монастирі при церкві Різдва Богородиці. Книга стала символом української державності, на ній

присягають президенти України. Нині пам'ятка зберігається в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського.

▪ **440 років** від заснування (1576) К. К. Острозьким у м. Острог Греко-слов'яно-латинської колегії (школи, академії) – першого українського освітнього закладу вищого типу. Першим ректором академії був письменник Г. Смотрицький. У школі викладали «сім вільних наук»: граматику, риторику, діалектику, арифметику, геометрію, астрономію, музику. В академії вивчали грецьку, церковнослов'янську і латинську мови, тому її часто називали «Тримвним лицесем». Острозька академія діяла до 1636 р.

▪ **435 років** від першого повного видання (1581) «Острозької Біблії», надрукованої староукраїнською мовою в Острозькій друкарні Іваном Федоровим на кошти К. К. Острозького. Біблія відіграла важливу роль у боротьбі проти наступу католицької церкви на православ'я і є визначною пам'яткою книгодрукування в Україні.

▪ **385 років** від відкриття (1631) П. Могилою при Троїцькому монастирі Києво-Печерської лаври Лаврської школи, організованої за західноєвропейським зразком. Надавала повнішу освіту, ніж братські школи. У 1632 р. її було об'єднано з Київською братською школою та створено Києво-Братську (або Києво-Могилянську) колегію, з 1701 р. – Києво-Могилянська академія.

▪ **380 років** від заснування (1636) в Кембриджі (США, штат Массачусетс) Гарвардського університету – найстарішого університету в США. Навчальний заклад створено за ініціативою пуританина Джона Гарварда (1607–1638) і названо Гарвардським коледжем на честь його засновника й головного мецената, який передав закладу багату бібліотеку та половину свого маєтку разом з величезними земельними ділянками. Коледж реорганізовано в університет у 1782 р. після відкриття медичного факультету. Провідним навчальним закладом національного, а згодом і світового рівня університет став за часів керівництва ним президента Ч. Еліота (1869–1909) – видатного математика, хіміка й громадського діяча.

▪ **370 років** від виходу друком (1646) пам'ятки української культури XVII ст. «Перло многоценное» – збірки прозових і віршованих творів релігійно-моральної тематики богословського,

молитовного і педагогічного призначення. Написана і видана вченим-богословом і педагогом Кирилом Ставровецьким (Транквіліон, ? – 1646).

▪ **355 років** від виходу у світ (1661) першого друкованого видання церковнослов'янською мовою «Києво-Печерського патерика», пам'ятки східнослов'янської житійної літератури, збірника творів реальної та легендарної історії Києво-Печерського монастиря, оповідань про діяльність його засновників Антонія й Феодосія, їхніх учнів і послідовників та головну святиню монастиря – соборну церкву Успіння Богородиці. Патерик справив істотний вплив на розвиток української літератури та мистецтва (агіографії, культової поезії, іконописання, графіки та ін.).

▪ **315 років** від заснування (1701) Єльського університету – одного із найстаріших і найпрестижніших американських університетів, що розташований у м. Нью-Хейвен (штат Коннектикут, США). Засновано заклад на кошти англійського торговця Еліу Єля (1649–1721) як пуританську школу. З 1718 р. називався Єльським коледжем, а в 1886 р. отримав статус університету.

▪ **290 років** від опублікування (1726) в Лондоні роману «Мандри Гуллівера» – вершини творчості англійського письменника Джонатана Свіфта (1667–1745).

▪ **245 років** від виходу друком (1771) тритомної «Британської енциклопедії» (Британіки), найавторитетнішої енциклопедії в західних країнах. Редактор і видавець першого видання Британіки – шотландський типограф Вільям Смеллі.

▪ **235 років** від написання (1781) Денисом Фонвізіним комедії «Недоросток», що є гострою сатирою на поміщиків-кріпосників та систему дворянського виховання й освіти.

▪ **205 років** від заснування Педагогічного інституту (1811) в структурі Харківського університету (1804) для підготовки вчителів гімназій. Керівництво інститутом доручили ординарному професору Х. Ф. Роммелю (німець за походженням). Нині – Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (ХНПУ).

▪ **200 років** від виходу друком «Українського вестника» (Харків, 1816–1819) – першого в Україні літературно-художнього, наукового й громадсько-політичного щомісячника, заснованого І. Срезневським при Харківському університеті. Значне місце в журналі займали дослідження з історії України, етнографії, економіки, літературознавства, літературної й театральної критики. У виданні публікувалися праці П. Гулака-Артемовського, Г. Квітки-Основ'яненка, М. Грабовського, В. Каразіна та ін.

▪ **200 років** від заснування (1816) Харківського національного аграрного університету імені В. В. Докучаєва. Відповідно до указу імператора Олександра I в Маримонті (передмістя Варшави) було відкрито Інститут землеробства, який став першим у Російській імперії вищим сільськогосподарським навчальним закладом. У 1862 р. його перевели до м. Пулави Люблінської губернії, з 1869 р. мав назву Ново-Олександрівський інститут сільського господарства і лісництва. У 1914 р. інститут евакуйовано до м. Харкова, в 1921 р. – перейменовано у Харківський сільськогосподарський інститут, у 1991 р. – реорганізовано у Харківський державний аграрний університет імені В. В. Докучаєва, у 2002 р. – надано статус національного.

▪ **185 років** від запровадження (1831) уральським промисловцем, камергером двору Його Імператорської величності Павлом Миколайовичем Демидовим премії для вчених – Демидівська премія. Право на присудження нагороди меценат доручив Російській Імператорській академії наук. Премія присуджувалася щорічно до 1866 р., у 1993 р. її було відновлено.

▪ **185 років** від опублікування (1831) в Санкт-Петербурзі першої книжки М. В. Гоголя «Вечори на хуторі біля Диканьки», що принесла йому велику славу і висунула в число провідних письменників Росії.

▪ **185 років** від виходу друком (1831) реалістичного роману французького письменника Стендаля (1783–1842) «Червоне і чорне» – одного з кращих творів автора, в якому зображено трагічну долю обдарованого юнака у важкі часи Франції.

▪ **185 років** від виходу друком (1831) історичного роману «Собор Паризької богоматері» французького письменника Віктора Гюго (1802–1885).

▪ **180 років** від заснування (1836) Лондонського університету – одного з найбільших навчальних і науково-дослідних центрів Великої Британії. Університет створено відповідно до наказу короля Вільгельма IV як заклад, що мав право присвоювати вчені ступені студентам певних університетів країни після складання відповідних іспитів. З 1898 р. після реорганізації почав виконувати функції вищого навчального закладу. У 1907 р. і 1910 р. до складу університету увійшли Університетський (1826) і Королівський коледжі (1829).

▪ **180 років** від виходу в Санкт-Петербурзі російського літературного й громадсько-політичного журналу «Современник» (1836–1866), заснованого О. Пушкіним. У виданні містилося багато матеріалів, присвячених питанням історії України, розвитку української літератури, мови, культури, освіти, соціально-економічної сфери. У журналі публікували свої праці М. Костомаров, Т. Шевченко, Марко Вовчок, М. Чернишевський та ін.

▪ **180 років** від опублікування (1836) в Петербурзі у друкарні Імператорської Академії Наук щомісячного видання «Журнала Министерства Народного Просвещения» – офіційного органу Міністерства народної освіти Росії, що виходив до 1917 р. Мета журналу – висвітлення політики уряду в галузі освіти. На його сторінках обговорювали питання теорії та історії педагогіки, друкувалася бібліографія російської та іноземної літератури, статті й роздуми, лекції та дослідження професорів усіх вітчизняних університетів.

▪ **175 років** від відкриття (1841) при Київському університеті св. Володимира медичного факультету, який у 1920 р. реорганізовано в Київський інститут охорони здоров'я, а в 1921 р. перейменовано у Київський медичний інститут. У 1946 р. інституту присвоєно ім'я академіка О. Богомольця, у 1992 р. закладу надано статус державного, в 1995 р. – національного.

▪ **170 років** від опублікування (1846) у Москві О. Бодянським «Історії Русів» («История русов или Малой России») – визначної пам'ятки історичної прози й публіцистики другої половини XVIII ст., що відтворює події в Україні від найдавніших часів до 1769 р. Працю написано російською мовою з українізмами (авторство не встановлено).

▪ **155 років** від виходу друком педагогічного журналу «Учитель» (1861–1870), засновниками якого були видатні діячі просвіти й педагогіки І. Паульсон (1825-1898) і М. Вессель (1837–1906). Журнал виходив у Петербурзі двічі на місяць.

▪ **155 років** від виходу друком (1861) «Циркуляра по Харьковскому учебному округу» – офіційного видання Харківського навчального округу (Харків, 1861–1916). У ньому публікували різну документацію та матеріали з освітніх питань. Виходив журнал двічі на місяць (до 1870 р.), потім – щомісяця.

▪ **155 років** від опублікування в Санкт-Петербурзі (1861) посібника для навчання грамоти українською мовою в недільних школах «Букваря южнорусского», укладеного Т. Г. Шевченком.

▪ **155 років** від створення при Імператорському вільному економічному товаристві Петербурзького комітету грамотності (1861–1895), який мав на меті сприяти поширенню грамотності серед народу. Комітет залучав громадські сили до справи народної освіти, займався видавничою справою, надавав матеріальну допомогу школам, відкривав безкоштовні бібліотеки й читальні, організовував недільні школи.

▪ **150 років** від виходу друком першого російського журналу з дошкільного виховання «Детский сад» (Санкт-Петербург, 1866–1876), в якому крім статей з педагогіки і методичних порад друкувалися оповідання для дітей, ігри, педагогічна бібліографія.

▪ **150 років** від опублікування роману «Злочин і кара» (1866) російського письменника Ф.М. Достоєвського.

▪ **145 років** від виходу друком педагогічного журналу «Семья и школа» (Санкт-Петербург, 1871–1888) за редакцією Ю. Симашка,

який пропагував систему виховання й навчання Ф. Фребеля (1782–1852).

▪ **140 років** від виходу друком педагогічного журналу «Женское образование» (1876–1891), який видавали петербурзькі жіночі гімназії за редакцією В. Спасовича, з 1892 р. дістав назву «Образование» (1892–1909).

▪ **140 років** від створення (1876) Київським товариством виправних притулків і землеробських колоній Рубежівського виправного притулку – виховного закладу для неповнолітніх правопорушників і дітей, які не мали постійного місця проживання і жебракували. Одним із фундаторів притулку був О. Кістяківський – відомий юрист, педагог, професор Київського університету, основоположник вітчизняної системи виправного виховання.

▪ **135 років** від опублікування (1881) окремою книжкою роману «Брати Карамазови» російського письменника Ф. М. Достоевського.

▪ **135 років** від виходу друком «Педагогического вестника» (Єлизаветград (Кіровоград), 1881–1883).

▪ **130 років** від заснування (1886) Харківського ремісничого училища імені Його Імператорської Величності за рахунок добродійних пожертвувань штабс-капітана М. Тихоцького (10 тис. руб.), міського голосного Я. Скриннікова (будинок вартістю в 30 тис. руб.), купця Г. Кузьміна (200 руб.). Училище надавало ремісничу освіту за спеціальностями слюсаря, коваля, механіка, столяра. Термін навчання становив 4 роки. На момент відкриття в закладі нараховувалося 43 учні.

▪ **130 років** від заснування (1886) Центральної учительської бібліотеки в Києві, фонд якої поповнювався за кошти міста. Право користуватися книжками надавалося вчителям і законовчителям. Бібліотека відкривалася двічі на тиждень.

▪ **120 років** від виходу друком педагогічного журналу «Народное образование» (1896–1917) – видання Училищної ради при Синоді за редакцією П. Мироносицького. На Міжнародній виставці «Детский мир» у 1904 р. нагороджено Золотою медаллю.

▪ **115 років** від заснування (1901) при Київському навчальному окрузі Педагогічного музею (м. Київ), що мав на меті ознайомлювати вчителів з постановкою навчально-виховної справи, з історією школи та її сучасним станом. У структурі музею функціонувала педагогічна бібліотека, завдання якої було допомагати освітянам в організації педагогічної роботи.

▪ **115 років** від початку вручення (1901) Нобелівської премії – однієї з найпрестижніших міжнародних премій, яка щорічно присуджується за визначні наукові дослідження, унікальні винаходи та вагомий внесок у розвиток культури й суспільства. Заснована згідно із заповітом шведського підприємця, винахідника та філантропа Альфреда Бернхарда Нобеля (винайшов динаміт), який весь свій статок (близько 31,5 млн шведських крон) заповів на фінансування премії.

▪ **110 років** від виходу у світ (1906) періодичних видань «Педагогическая неделя» (Київ) та «Шкільний порадник» (Львів).

▪ **110 років** від заснування (1906) Всеукраїнської спілки вчителів (ВСУ), що стало першою спробою створення громадської організації, яка почала консолідувати українське вчителівство. Спілка розробила свій статут і програму, надавала освітянам допомогу з юридичних і соціальних питань, допомагала організовувати бібліотеки, укомплектовувати фонди, запроваджувати навчання в школах національною мовою.

▪ **110 років** від відкриття (1906) Центрального музею наочних посібників у Полтавській губернії, метою якого було ознайомлення вчителів з педагогічними творами та навчальними посібниками. Експонати і колекції музею видавалися вчителям у тимчасове користування. Співробітники музею організовували виставки, проводили екскурсії.

▪ **110 років** від заснування (1906) Київського національного університету імені Вадима Гетьмана (КНЕУ), що був створений у Києві у формі Вищих комерційних курсів, які стали на той час другим (після Московського економічного інституту) вищим навчальним закладом економічного профілю в Російській імперії.

▪ **105 років** від виходу у світ (1911) «Малого Кобзаря» Т. Г. Шевченка, першого видання для дітей.

▪ **105 років** від відкриття (1911) у м. Житомирі нижчої жіночої ремісничої школи, в якій навчали гаптування, шиття, домогосподарства, садівництва. Кошти на утримання закладу надавав Тимчасовий комітет з поширення серед євреїв ремісничої освіти.

▪ **105 років** від заснування (1911) літньої трудової колонії «Бодрая жизнь» для дітей і підлітків з робітничих сімей. Колонію організовано в Калузькій губернії С. Т. Шацьким і В. М. Шацькою. Вона входила до складу московського товариства «Детский труд и отдых», заснованого С. Т. Шацьким. Нині тут функціонує середня школа імені С.Т. Шацького.

▪ **105 років** від організації (1911) у Львові студентами Петром Франком (сином Івана Франка) та Іваном Чмолою перших гуртів «Пласту» – української організації дітей і дорослих скаутського типу.

▪ **95 років** (1921) від заснування Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова на базі Вінницького фармацевтичного інституту, в 1934 р. – реорганізовано у Вінницький медичний інститут. У 1960 р. закладу присвоєно ім'я М. І. Пирогова, У 1994 р. надано статус університету, а в 2002 р. – статус національного.

▪ **95 років** від заснування (1921) Київського національного університету внутрішніх справ (КНУВС).

▪ **90 років тому** відбувся (1926) Перший всеукраїнський бібліотечний з'їзд працівників бібліотек масового користування (200 учасників). На з'їзді обговорювалися питання підготовки масових бібліотекарів, розгортання мережі бібліотек, поліпшення правового стану бібліотекарів, співпраці бібліотекарів і вчителів. Наголошувалося на завданнях забезпечення населення книжками, важливого значенні бібліотек в українізації республіки.

▪ **85 років** від заснування (1931) Всеукраїнської академії аграрних наук. У 1990 р. академія отримала нову назву – Українська академія аграрних наук (УААН). У 2010 р. академії надано статус національної і перейменовано в Національну академію аграрних наук України.

▪ **80 років** від виходу друком «Літопису журнальних статей», «Літопису рецензій» (1936) – державних бібліографічних покажчиків України.

▪ **75 років** від виходу друком журналу Державного комітету РМ СРСР «Профессионально-техническое образование» (1941), до 1952 р. мав назву «Производственное образование».

▪ **65 років** від виходу друком (1951) науково-методичного журналу «Дивослово» (початкова назва «Українська мова в школі», з 1963 р. – «Українська мова і література в школі», з 1994 р. – теперішня назва).

▪ **65 років** від відкриття (1951) у м. Кременчуг Полтавської області Педагогічно-меморіального музею А. С. Макаренка, що розміщений у батьківському будинку, де жив А. Макаренко. У 1976 р. відкрито меморіальну дошку на будівлі музею.

▪ **60 років** від заснування (1956) при Союзі українців Британії (СУБ) товариства «Спілка українських учителів і вихователів» – організатора діяльності українських шкіл та шкіл українознавства у Великобританії.

▪ **50 років** від опублікування в журналі «Москва» роману М. О. Булгакова «Майстер і Маргарита» (1966).

▪ **40 років** від заснування (1976) з ініціативи науковців та української громадськості Канади Канадського інституту українських студій, що займається організацією українознавчих та україно-канадських досліджень, видає літературу, розробляє програми україномовної освіти, організовує конференції тощо.

▪ **25 років** від заснування (1991) Російської академії освіти (РАО) на базі АПН СРСР.

▪ **20 років** від виходу (1996) навчально-методичних посібників для вчителів «Українська родинна педагогіка», «Теорія і практика українського національного виховання» українського педагога Мирослава Стельмаховича (1934–1998).

*Ювілейні дати
опублікування книжок видатного українського
педагога В. О. Сухомлинського*

- **60 років** від опублікування книжки «Воспитание коллективизма у школьников: из опыта сельской средней школы» (Москва, 1956)
- **55 років** від виходу у світ книжок:
 - «Виховання моральних стимулів до праці у молодого покоління» (Київ, 1961)
 - «Духовный мир школьника (подросткового и юношеского возраста)» (Москва, 1961)
 - «Формирование коммунистических убеждений молодого поколения» (Москва, 1961)
- **50 років** від виходу друком книжки «Моральні заповіді дитинства і юності» (Київ, 1966)
- **45 років** від виходу друком книжки «Методика виховання колективу» (Київ, 1971)
- **35 років** від опублікування книжок:
 - «Сто советов учителю» (Іжевськ, 1981)
 - «Куди поспішали мурашки: казки для дошкільного віку» (Київ, 1981)

II. ПЕРЕЛІК ВИЗНАЧНИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЗА МІСЯЦЯМИ

СІЧЕНЬ

У січні відзначається:

▪ **255 років** від опублікування (січень – лютий 1761) роману-трактату, роману-утопії французького просвітителя, філософа, письменника й педагога Жан-Жака Руссо (1712–1778) «Юлія, або Нова Елоїза» – гімну ідеальному, божественному коханню, роману, далекого від канонів тодішньої літератури.

▪ **170 років** від заснування (грудень 1845 – січень 1846) Кирило-Мефодіївського товариства (братства) – таємної україно-слов'янської політичної організації в Києві, членами якої були М. Костомаров, Т. Шевченко, В. Білозерський, М. Гулак, П. Куліш. Важливе значення в програмних документах Товариства надавалося планам розвитку освіти, зокрема заснуванню шкіл, виданню для них підручників з історії, географії, арифметики та інших предметів. У березні 1847 р. Товариство було розгромлено, його діяльність заборонено.

▪ **155 років** від виходу друком (1861) в Петербурзі першого номера українського суспільно-політичного й літературно-художнього журналу «Основа», заснованого колишніми членами Кирило-Мефодіївського товариства. Видавець – В. Білозерський (журнал виходив протягом січня 1861 – лютого 1862 рр.).

▪ **15 років** від виходу друком (2001) науково-практичного видання Міністерства освіти і науки України «Вища школа».

▪ **10 років** від виходу друком (2006) інформаційно-методичного журналу «Школа» – настільної книги для всіх категорій заступників директора школи.

1.01 ▪ Новорічне свято

▪ **240 років** тому (1776) у Львові вийшла перша газета в Україні «Gazette de le opol» французькою мовою.

▪ **85 років** тому (1931) ВУЦВК і РНК УСРР прийняли «Уставу про вищі школи (інститути) УСРР», «Уставу про технікуми УСРР», «Уставу про робітничі факультети».

▪ **150 років** від дня народження **Петра Федоровича Залозного** (1866–1921).

Український поет, письменник, мовознавець, перекладач, педагог, учитель земських шкіл Полтавщини та Катеринославщини. Автор підручника «Коротка граматики української мови», збірки поезій «Русалочка», водевілю «На досвітках», оповідань «Свічечка», «Діти» та інших творів.

1–4.01 ▪ **95 років** тому (1921) відбулася Перша партійна нарада в справі освіти з питань соціального виховання дітей, соціалістичної освіти юнацтва і проблеми вищої школи.

2.01 ▪ **175 років** від дня народження **Тадея Розеславовича Рильського** (1841–1902).

Український культурно-освітній діяч, економіст та етнограф, один з найактивніших учасників національного відродження 50–60-х рр. XIX ст. Один із фундаторів Київської старої громади, засновник і викладач української школи для дітей і дорослих у с. Романівка на Житомирщині. Автор розвідок про українські народні звичаї, побут, розвиток економіки України «Дім заробітковий і сучасний економічний лад», «Про Херсонські заробітки», «Студії над основами розкладу багатства», праці «До вивчення українського народного світогляду», переказів про Коліївщину.

3.01 ▪ **125 років** від дня народження **Степана Шаха** (1891–1978).

Український педагог, освітній і громадський діяч, дійсний член НТШ у Львові, директор української чоловічої гімназії в Перемишлі, учитель класичної філології в академічній гімназії Львова та німецьких гімназій в еміграції (з 1944 р.).

4.01 ▪ **155 років** від дня народження **Івана Михайловича Занчевського** (1861–1928).

Український математик, педагог, доктор прикладної математики, ректор Новоросійського університету (Одеса), викладач вищих навчальних закладів, громадський діяч. Започаткував застосування векторного та геометричного методів у механіці.

- 5.01 ■ **45 років тому** (1971) Міністерство освіти СРСР затвердило «Положення про вечірню (змінну) середню загальноосвітню школу».
- **95 років** від дня народження **Фрідріха Дюрренматта** (1921–1990).
Швейцарський письменник, драматург, теоретик і критик театру, учасник міжнародного руху «За без'ядерний світ». Автор трагікомедії «Візит старої дами», п'єс «Фізики», «Ромул Великий», «Співучасники», детективних романів «Суддя та його кат», «Обіцянка», «Правосуддя» та ін. Лауреат багатьох міжнародних літературних премій.
- 6.01 ■ **Святвечір. Багата кутя.**
- **170 років** тому (1846) Т. Шевченко написав «Заповіт».
- 7.01 ■ **Різдво Господа Ісуса Христа.**
- **115 років** від дня народження **Василя Григоровича Чумака** (1901–1919).
Український поет, публіцист, громадський і культурний діяч, член Української партії соціалістів-революціонерів (боротьбистів), відповідальний секретар літературно-мистецького журналу «Мистецтво», співробітник Всеукраїнської літературної колегії при НКО УСРР, член літературного угруповання «Гарт». Автор революційно-романтичних поезій, оповідань, нарисів, літературно-критичних і публіцистичних статей, зокрема «Революція як джерело», «Євангеліє Новітнього Заповіту», «Заспів» (поетична збірка, видана посмертно). Був розстріляний денікінцями за організацію повстання проти білогвардійців.
- 8.01 ■ **105 років** від дня народження **Степана Андрійовича Крижанівського** (1911–2002).
Український поет, критик, перекладач, літературознавець, доктор філологічних наук, професор, завідувач відділу Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР, член СП УРСР, літературної групи «Молодняк». Автор віршів, поем, сонетів, байок і притч, віршованих оповідань і балад, жартів

і приповідок, праць з питань теорії та історії літератури. Чимало праць присвятив творчості українських письменників, один з авторів «Історії української літератури» (у 2 т., у 8 т.), критичних статей «В житті моїм до всього маю діло ...», «Уроки Павла Тичини», «Виховання правдою і красою», поетичних збірок «Срібне весілля», «Ще не вечір», «Формула щастя» та ін. Лауреат Республіканської премії ім. О. І. Білецького.

9.01 ■ **165 років** від дня народження **Івана Францевича Павловського** (1851–1922).

Український історик-архівіст, викладач історії в Полтавському кадетському корпусі, секретар Полтавської губернської архівної комісії, організатор і директор музею Полтавської битви 1709 р. Брав участь у роботі недільних шкіл. Автор близько 150 праць, зокрема, «Битва під Полтавою 27 червня 1709 р. та її пам'ятники», «Полтавці» та ін.

10.01 ■ **100 років** від дня народження **Василя Гнатовича Непийпи** (1916–2007).

Український живописець і графік, народний художник УРСР, майстер ліричного пейзажу, учасник республіканських, всесоюзних і міжнародних виставок. Автор картин «Айстри і яблука» (1994), «Вода» (1984), «Теплі луги» (1979), «Осінь» (1975), «На Полтавщині» (1969), «Вечір» (1964), «Дуби» (1962) та ін.

11.01 ■ **Всесвітній день «дякую».**

■ **115 років тому** опубліковано розпорядження царського уряду про те, що 183 студенти Київського університету буде віддано в солдати за участь у революційному русі.

12.01 ■ **270 років** від дня народження **Йоганна Генріха Песталоцці** (1746–1827).

Швейцарський педагог-демократ, один з основоположників народної школи, дидакт, засновник теорії елементарної освіти та ідеї розвивального навчання, керівник відомих виховних закладів Швейцарії – «Установи для бідних»,

притулку для сиріт, середніх шкіл та учительських семінарій інтернатного типу. Розробник теорії елементарної освіти, що спрямована на забезпечення гармонійного розвитку дитини, охоплює розумове, морально-етичне й фізичне виховання. Один із перших педагогів, які прагнули практично пов'язати навчання з працею вихованців. Автор творів з питань виховання й навчання «Лінгард і Гертруда», «Книга матерів», «Лебедина пісня» тощо, посібників із методики початкового навчання «Азбука спостережень», «Наочне вчення про число» та рельєфних дидактичних посібників, що використовуються в початкових класах під час вивчення математики.

▪ **155 років** від дня народження **Джеймса Марка Болдуїна** (1861–1934).

Американський психолог, соціолог й історик, один із основоположників американської соціальної та експериментальної психології, організатор психологічних дослідів в університетах Балтимора, Принстона, Мехіко, Торонто. Автор історичного твору «Між двома війнами», праць з питань психології та педагогіки «Психологія і її методи», «Психологія і її застосування до виховання», «Духовний розвиток із соціологічної і етичної точки зору» та ін.

▪ **140 років** від дня народження **Джека Лондона** (Джон Гріффіт Лондон, 1876–1916).

Американський письменник, публіцист, член Соціалістичної партії, автор оповідань, повістей – «Поклик предків», «Білозуб», романів «Морський Вовк», «Залізна п'ята», «Серця трьох», «Місячна долина», автобіографічного роману «Мартін Іден», що є вершиною реалізму письменника.

13.01 ▪ **110 років** тому (1906) в Києві почала виходити перша українська щоденна газета «Громадська думка».

▪ **80 років** тому у Варшаві завершився (18.11.1935–13.01.1936) процес над членами Організації Українських

Націоналістів (ОУН).

▪ **160 років** від дня народження **Василя Миколайовича Мочульського** (1856–1920).

Український і російський історик літератури, мовознавець і фольклорист, викладач російської словесності в гімназіях, професор і викладач Новоросійського університету (Одеса), дослідник російської літератури і журналістики, українсько-російських літературних зв'язків. Автор праць «Освіта на півдні Росії за царювання Катерини II», «До історії малоруського нарiччя», «Опис рукописів В. І. Григоровича» та ін.

▪ **135 років** від дня народження **Антiна Львовича Лотоцького** (1881–1949).

Український письменник, педагог, громадський діяч, учитель гімназії Рогатина, учасник Першої світової війни (у лавах Українських січових стрільців). Редактор часописів «Самопал», «Червона калина», «Світ дитини», автор літературних обробок народних казок, легенд, історичних переказів, оповідань для дітей та юнацтва, зокрема, «Бузьки», «Пан Коцький», «Пригоди Лиса Микити», «Історія України для дітей» та ін.

▪ **130 років** від дня народження **Миколи Михайловича Дружинiна** (1886–1986).

Російський історик, педагог, академік АН СРСР. Викладач кількох вузів Росії, співробітник Інституту історії АН СРСР, керівник Комісії з історії сільського господарства і селянства АН СРСР. Дослідник проблем соціально-економічної історії, суспільної думки і революційного руху в Росії та Україні. Лауреат державної премії СРСР (1947).

14.01

▪ **Новий рік за старим стилем.**

▪ **День святителя Василя Великого.**

▪ **150 років** від дня народження **Костянтина iвановича Арабаджина** (1866–1929).

Науковець, письменник, перекладач, редактор, педагог,

громадський діяч. Викладач російської літератури та естетики в навчальних закладах Санкт-Петербурга, один із організаторів Товариства народних університетів, керівник об'єднання митців «Медный всадник», активний учасник спілки письменників, петербурзького українського клубу. Професор Гельсінгфорського університету, видавець газети «Русский голос» у Гельсінкі, редактор газети «День» та ректор університетських курсів у Ризі. Автор низки публікацій про Т. Шевченка.

15.01 ▪ **95 років** тому (1921) відбулося урочисте відкриття товариства «Просвіта» в Ужгороді.

▪ **85 років** тому (1931) Рада Народних Комісарів УСРР ухвалила постанову «Про стан дитячих інтернатів» та «Уставу про студентські гуртожитки».

▪ **150 років** від дня народження **Артемія Григоровича Готалова-Готліба** (1866–1960).

Український педагог, історик, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Інституту наукової педагогіки 2-го Московського університету, дійсний член УНДШУ, фахівець з проблем зарубіжної педагогіки та загальної історії, активний будівничий нової радянської системи освіти, організатор першої в Одесі трудової комуні «Дитяче містечко» для безпритульних дітей, викладач гімназій Петербурга й Одеси, директор гімназій Ялти, Кишинєва, Пскова, професор Одеського інституту народної освіти, декан історичного факультету та завідувач різних кафедр Одеського університету (понад 20 років). Автор праць «Історія просвітницької політики і системи народної освіти в епоху імперіалізму» (у 4 т.), в якій досліджено стан народної освіти в 28 країнах Європи й Америки до 1938 р., «Народна освіта у Швейцарії», «Нові школи в Німеччині» та ін.

(ін. 13.01) ▪ **145 років** від дня народження **Агатангела Юхимовича Кримського** (1871–1942).

Відомий український учений, філолог-поліглот (знав понад

60 мов), письменник, критик, перекладач, історик-сходознавець, фольклорист, етнограф, педагог, професор і викладач історії країн мусульманського Сходу та арабської мови й літератури Лазаревського інституту східних мов у Москві. Дослідник історії української мови й літератури, професор всесвітньої історії та керівник кафедри україністики Київського університету, один із засновників і керівників Української академії наук. Автор підручників і посібників з філології («Українська граматики для учнів вищих класів гімназій і семінарій», «Історична граматики української мови»), досліджень з історії Близького Сходу, історії шкільної справи та вищої освіти на Сході, курсів історії та літератури арабів, персів, турків, поетичної збірки «Пальмове гілля» (у 3 ч.), оповідання «Перші дебюти одного радикала» та ін.

15.01 ■ **125 років** від дня народження **Осипа Емілійовича Мандельштама** (1891–1938).

Російський поет, прозаїк, перекладач, один із засновників акмеїзму, член поетичної групи «Цех поетів», Всеукраїнського літературного комітету при Наркомосі у Харкові. Автор знаменитого вірша «Епоха», поетичних збірок «Камінь», «Tristia», «Друга книга», літературно-критичних статей, автобіографічних оповідань, перекладів з французької, англійської, німецької, італійської, грузинської та інших мов, нарисів та віршів про Україну «Як по вулицях Києва – Вія ...», «Старий Крим», «Київ» та ін.

16.01 ■ **95 років** від дня народження **Івана Яремовича Бойчака** (1921–1972).

Український літературознавець, літературний критик, прозаїк, кандидат філологічних наук, член СП України, завідувач відділу критики журналу «Дніпро», старший редактор відділу прози цього ж журналу. Автор нарисів про творчість П. Усенка «Поезія комсомольської пристрасії», статей про В. Симоненка, І. Драча, М. Вінграновського та інших письменників.

- 17.01 ▪ **135 років** від дня народження **Антоні Ломницького** (1881–1941).
Видатний український вчений-математик, учитель математики й фізики, викладач математики у Львівській політехнічній школі, приватний доцент, професор математики, завідувач другої кафедри математики, декан механічного відділення та проректор Львівської політехніки. Член Львівського й Варшавського наукових товариств, член-кореспондент Академії технічних наук у Варшаві, член аеронавтної комісії в Парижі.
- **115 років** від дня народження **Григорія Даниловича Епіка** (1901–1937).
Український письменник, драматург, член Спілки селянських письменників «Плуг», літературних організацій ВАПЛІТЕ, «Пролітфронт», автор збірки віршів-дум «Червона Кобза», збірок оповідань і повістей «На зломі», «В снігах», романів «Перша весна», «Петро Ромен», драми «Кров на Лені», сценаріїв до кінофільмів «Трипільська трагедія», «Дочка партизана», кіноповісті «Марина». Незаконно репресований.
- **95 років** тому (1921) у Відні відбулося урочисте офіційне відкриття Українського Вільного Університету – першої української вищої школи за кордоном. 23 жовтня 1921 р. університет переведено до Праги, а з літа 1945 р. – у Мюнхен.
- **85 років** тому (1931) НКО ухвалив постанову «Про заходи в справі боротьби з дитячою безпритульністю» та «Про педпрактику студентів педзакладів».
- 18.01 ▪ **20 років** тому (1996) Указом Президента України затверджено Національну програму «Діти України».
- **195 років** від дня народження **Антіна Степановича Петрушевича** (1821–1913).
Український історик, архівіст, археолог, мовознавець, громадсько-політичний і церковний діяч. Почесний доктор Київського університету, почесний член Краківської,

Бухарестської та Петербурзької АН, член Імператорського Московського археологічного товариства, член-засновник Галицько-руської матиці та Руського народного інституту «Народний дім» у Львові. Автор праць історично-філософської тематики «Зведений Галицько-руський літопис 1500–1772» (у 6 т.), статей з археології Галичини, укладач етимологічного словника всіх слов'янських мов у порівнянні з іншими мовами.

▪ **95 років** від дня народження **Лева Ізраїльовича Гольденберга** (1921).

Український бібліограф, книгознавець, педагог, кандидат філологічних наук, один із упорядників збірника документів «Книга і книжкова справа в Українській РСР» (у 2 т.), бібліографічних покажчиків «Українська мова. 1918–1961 рр.», «Слов'янська філологія на Україні», наукових праць з бібліографознавства, джерелознавства, історії книги тощо.

19.01 ▪ **Богоявлення Господнє. Водохреще.**

▪ **70 років** тому (1946) створено Союз українців у Великій Британії.

▪ **280 років** від дня народження **Джеймса Уатта** (1736 – 1819).

Англійський винахідник, створив універсальний тепловий двигун, член Лондонського королівського товариства. За прізвищем Уатта (Watt) названо одиницю потужності – ват.

20.01 ▪ **355 років** від заснування (1661) Львівського університету, одного з найстаріших навчальних закладів України, який пройшов складний шлях розвитку в умовах феодальної Польщі, Австро-Угорської монархії й буржуазної Польщі (до 1939 р.). Університет є спадкоємцем Львівської єзуїтської колегії (1608), якій привілеєм польського короля Яна II Казимира Вази надано титул університету (1661), нині – Львівський національний університет імені Івана Франка.

▪ **120 років** від дня народження **Івана Євгеновича Шиманського** (1896–1982).

Український методист математики, учитель математики шкіл Вінниччини, викладач, декан, заступник директора з наукової роботи Київського гідромеліоративного інституту, завідувач кафедри Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького, завідувач сектору методики математики Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР. Автор праць «Вивчення довжини кола і площ кривих поверхонь», підручників для студентів педагогічних вищих навчальних закладів «Математичний аналіз», «Математика». За редакцією вченого вийшли науково-методичні збірники статей «Методика викладання математики», «Математика в школі», «Викладання математики в школі».

21.01 ▪ **90 років** від дня народження **Нінель Федорівни Королевич** (1926–2013).

Український бібліограф, кандидат філологічних наук, професор, бібліограф ЦНБ АН УРСР, викладач й завідувач кафедри бібліотекознавства Київського інституту культури. Один з упорядників бібліографічних покажчиків із мовознавства «Слов'янське мовознавство (1918–1960)», «Українська мова. 1918–1961», «Слов'янська філологія на Україні (1958–1962)», автор праці з історії української бібліографії «Українські бібліографи ХХ століття», персональних покажчиків, навчального посібника «Українська радянська бібліографія».

22.01 ▪ **День Соборності України.**

▪ **1919** – Директорія УНР проголосила на Софійській площі в Києві (1919) злуку всіх українських земель (західних і східних) у єдину соборну Українську Державу.

▪ **95 років** тому (1921) засновано Спілку студентів-українців у Німеччині.

▪ **455 років** від дня народження **Френсіса Бекона** (1561–1626).

Англійський філософ, письменник-природодослідник,

державний діяч, родоначальник англійського матеріалізму та методології наукового дослідження пізнання: спостереження, узагальнення, експерименту. Розробник детальної класифікації наук. Лорд-хранитель королівської печатки, титулований барон. Автор праць «Велике відновлення наук», «Новий Органон, або Істинні вказівки для тлумачення природи», «Історії правління короля Генріха VII», «Нова Атлантида» та ін.

23.01 (ін. 27.01) ■ **125 років** від дня народження **Павла Григоровича Тичини** (1891–1967).

Український поет, перекладач, літературознавець, критик, публіцист, громадський і державний діяч, доктор філологічних наук, академік АН УРСР, член-кореспондент Болгарської АН, керівник Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР, міністр освіти УРСР, Голова ВР УРСР. Член редколегії «Словника української мови» (в 11 т.), «Русско-українського словаря» (у 3 т.), автор праць «Слово – зброя», «Квітни, мово наша рідна», збірників віршів «Сонячні кларнети», «Плуг», «Вітер з України», «Чуття єдиної родини», «І рости, і діяти», «Срібні ночі» та ін. Лауреат Державної премії СРСР, Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка.

24.01 ■ **240 років** від дня народження **Ернста Теодора Амадея Гофмана** (1776–1822).

Німецький письменник-романтик, композитор, музичний критик, художник-декоратор, представник пізнього німецького романтизму. Автор новел і повістей, романів, казок, у яких поєднано фантастику і реальність, гумор і сатиру, ліризм і гротеск, комічне й трагічне. Автор опер «Аврора», «Ундіна», симфоній.

25.01 ■ **День Тетяни. Міжнародний День студентів.**

■ **95 років** тому (1921) РНК УСРР ухвалила постанову «Про Українську академію наук».

■ **280 років** від дня народження **Жозефа Луї Лагранжа** (1736–1813).

Французький математик і механік, президент Берлінської АН, дійсний член Паризької АН, почесний член Петербурзької АН, викладач математики і професор артилерійського училища в Турині, організатор Туринської АН. Один із розробників метричної системи мір, засновник і викладач Нормальної та Політехнічної шкіл. Автор праць з питань варіаційного числення, теорії чисел, алгебри, математичного аналізу, диференціальних рівнянь, аналітичної й теоретичної механіки, астрономії.

26.01 ■ **225 років** від дня народження **Івана Чурговича** (1791–1862).

Український педагог, публіцист, греко-католицький священник, доктор богослов'я, викладач, директор Ужгородської гімназії, Ужгородської учительської семінарії. Автор праць з теорії й практики освіти, навчання й виховання. Ініціатор будівництва в селах краю нових шкіл, забезпечення їх педагогічними кадрами.

27.01 ■ **Міжнародний день пам'яті Голокосту.**

■ **260 років** від дня народження **Вольфганга Амадея Моцарта** (1756–1791).

Австрійський композитор, представник віденської класичної школи, один із найгеніальніших музикантів в історії людства. Автор понад 600 творів, зокрема, опер «Весілля Фігаро», «Дон Жуан», «Чарівна флейта» та ін.

■ **190 років** від дня народження **Михайла Євграфовича Салтикова-Щедріна** (1826–1889).

Російський письменник-сатирик, літературний і театральний критик, публіцист, редактор журналу «Отечественные записки», один з редакторів журналу «Современник». Автор сатиричних творів «Губернські нариси», «Історія одного міста», «Помпадури і помпадурші», «Казки», «Пошехонська старина», соціально-психологічного роману «Пани Головлєви» та ін.

■ **105 років** від дня народження **Івана Макаровича Гончара** (1911–1993).

Український скульптор, живописець, графік, етнограф, народний художник України (1991), заслужений діяч мистецтв УРСР, колекціонер творів українського народного мистецтва та предметів побуту. Засновник хатнього музею, нині – Український центр народної культури «Музей Івана Гончара». Автор творів-пам'ятників О. М. Горькому, Т. Г. Шевченку, С. Васильченку, Івану Гонті. Створив історико-етнографічний альбом «Україна та українці» (у 16 т.). Лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1989).

28.01 ▪ **175 років** від дня народження **Василя Йосиповича Ключевського** (1841–1911).

Російський історик, історіограф, почесний академік Петербурзької АН, професор Московського університету, прихильник державницького напрямку в історіографії. Автор праць з історії боярської думи Давньої Русі, походження кріпацтва в Росії, соціального й національно-визвольного руху на українських землях тощо. Автор «Курсу російської історії» (у 5 ч.), циклу нарисів про письменників та власних літературних творів.

▪ **175 років** від дня народження **Архипа Івановича Куїнджі** (1841–1910).

Український і російський живописець-пейзажист, педагог, експериментатор у галузі кольору, дійсний член Петербурзької АМ, професор, член Товариства передвижників, ініціатор створення Товариства художників (1909), пізніше – Товариство художників імені А. І. Куїнджі. Автор творів на українську тематику, співець української ночі («Українська ніч», «Вечір на Україні», «Місячна ніч на Дніпрі», «Захід сонця в степу» «Чумацький тракт» та ін.).

29.01 ▪ **День пам'яті героїв Крут.**

▪ **1918** – відбувся бій між київськими студентами і військами Муравйова під Крутами, під час якого в нерівній боротьбі полягло 300 юнаків.

▪ **95 років** тому (1921) РНК УСРР ухвалила постанову «Про

організацію дитячих ясел».

▪ **150 років** від дня народження **Ромена Роллана** (1866–1944).

Французький письменник, музикознавець, громадський діяч, почесний академік АН СРСР, один з організаторів антифашистських конгресів. Автор драм про Велику французьку революцію, музикознавчих досліджень, біографій Бетховена, Мікеланджело, Л. Толстого, роману-епопеї «Жан-Крістоф» (у 10 т.), романів «Кола Брюньон», «Зачарована душа». Лауреат Нобелівської премії (1915).

▪ **145 років** від народження **Івана Филипчака** (1871–1945).

Український педагог, письменник, краєзнавець, музеєзнавець, культурний діяч. Учитель середніх навчальних закладів Самбірщини (Львівська область), викладач Самбірської вчительської семінарії; член Товариства «Бойківщина», один із засновників і директор Самбірського історико-етнографічного музею. Автор історичних повістей, краєзнавчих нарисів, розвідок з історії шкільництва, зокрема, «Княгиня Романова», «Історія села Берегів», «З історії шкільництва на західній Бойківщині» та ін. Арештований радянською владою, помер на засланні.

ЛЮТИЙ

У лютому відзначається:

▪ **130 років** від першої публікації (лютий – квітень 1886) в «Русских ведомостях» (Москва) повісті В. Г. Короленка «Сліпий музикант», у липні цього ж року її передрук зробив журнал «Русская мысль».

1.02 ▪ **170 років** від дня народження **Стенлі Холла** (1846 – 1924). Американський психолог, один із основоположників педології, експериментальної педагогіки та психології старіння. Професор Університету Джона Хопкінса, в якому заснував одну з перших у США лабораторію експериментальної психології. Президент Університету Кларка, в якому організував перший у США Інститут

дитячої психології. Засновник і перший президент Американської асоціації психологів. Автор першої монографії з психології раннього юнацького віку «Юність».

▪ **90 років** тому (1926) відбулося публічне відкриття Державної педагогічної бібліотеки у Львові (заснована в грудні 1925 р. з ініціативи тодішньої Кураторії Львівської шкільної округи). У 1947 р. книгозбірня дістала свою сучасну назву – Львівська обласна науково-педагогічна бібліотека.

2.02 ▪ **115 років** від дня народження **Валер'яна Петровича Підмогильного** (1901–1937).

Український письменник, перекладач, бібліограф, один з найвидатніших новелістів ХХ ст. Започаткував інтелектуальну орнаментальну прозу (неореалізм), член літературних об'єднань «АСПИС», «Ланка», «МАРС» та СП СРСР. Учитель шкіл Дніпропетровська, Червонограда, Ворзеля, редактор видавництва «Книгоспілка» і журналу «Життя й революція». Автор оригінальних творів – збірок оповідань «Військовий літун», «Проблема хліба», циклу новел «Повстанці», повістей «Остап Шантала», «Третя революція», романів «Місто», «Невеличка драма», перекладів французької класики. Арештований за приналежність до «групи письменників-націоналістів» і згодом розстріляний на Соловках.

3.02 ▪ **50 років** тому (1966) автоматична станція «Луна-9», запущена 31 січня, вперше здійснила посадку на поверхню Місяця і передала телевізійне зображення його поверхні.

▪ **120 років** від дня народження **Ісаака Ізраїловича Мінца** (1896–1991).

Російський історик, педагог, професор, доктор історичних наук, академік АН СРСР, завідувач кафедр історії СРСР в Московському інституті філософії, літератури й історії, Московському університеті, Московському педагогічному інституті. Один із перших істориків Великої вітчизняної війни 1941–1945 рр., голова комісії при АН СРСР зі

створення «Літопису Вітчизняної війни». Автор робіт «Англійська інтервенція і північна контрреволюція», «Історія Великого Жовтня» (у 3 т.), «Історія громадянської війни в СРСР» та ін. Лауреат Державних премій СРСР (1943, 1946) та Ленінської премії (1974).

4.02 **▪ 135 років** від дня народження **Григорія Миколайовича Беклемішева** (1881–1935).

Російський і український піаніст, педагог, музичний просвітитель, музично-громадський діяч. Один із засновників та викладач фортепіанної кафедри Київської консерваторії, ініціатор відкриття музичної школи-десятирічки при Київській консерваторії і музично-професійної школи, реорганізованої згодом у музичне училище імені Р. Глієра.

▪ 120 років від дня народження **Федора Пилиповича Максименка** (1896–1983).

Український бібліограф-енциклопедист, книгознавець, один із засновників української бібліографії другого ступеня (метабібліографії). Співробітник Всенародної бібліотеки України (нині – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського), завідувач відділом періодики. Заступник директора, згодом – завідувач відділу рукописів та рідкісної книги бібліотеки Львівського університету. Упорядник, редактор, рецензент десятків бібліографічних українознавчих покажчиків з різних галузей науки. Консультант великомасштабних проектів з української та світової бібліографії. Автор праць «Матеріали до краєзнавчої бібліографії України», «Межі етнографічної території українського народу», «Першодруки (інкунабули) Наукової бібліотеки Львівського університету», «Збірки історичних відомостей про населені пункти Української РСР» та ін.

▪ 80 років від дня народження **Бориса Миколайовича Мозолєвського** (1936–1993).

Український історик, археолог, поет, кандидат історичних наук, член СП СРСР, учасник археологічних експедицій

Півдня України, завідувач сектору скіфської археології Інституту археології НАН України. Автор відкриттів у галузі скіфознавства, зокрема віднайдення золотої пекторалі (1971) у кургані Товста Могила на Дніпропетровщині. Автор поетичних збірок «Початок березня», «Заграва», «Червоне вітрило», «Дорогою стріли» та ін., книжки «Скіфський степ», розвідки «Товста Могила» та наукових праць з археології.

5.02 ▪ **95 років** тому (1921) Рада Народних Комісарів УСРР ухвалила постанову «Про науку у вищій школі».

▪ **180 років** від дня народження **Миколи Олександровича Добролюбова** (1836–1861).

Російський літературний критик, публіцист, революційний демократ, просвітитель, один із керівників журналу «Современник», прихильник принципів нового «справжнього виховання» та «справжньої освіти», що будуються на основі поваги до особистості дитини та особливостей її природи. Автор педагогічних праць «Про значення авторитету у вихованні», «Міністерство народної освіти в Росії», «Органічний розвиток людини...» та ін., критичних статей «Темне царство», «Що таке обломовщина?», «Затуркані люди», ліричних віршів, пародій і сатири.

▪ **165 років** від дня народження **Івана Дмитровича Ситіна** (1851–1934).

Російський книговидавець, просвітитель, один із організаторів видавничої справи та засновник типографій у Росії. Видавець шкільних підручників і наочних посібників, книжок серії «Библиотека самообразования», зібрання творів класиків російської літератури, першої «Детской энциклопедии» (у 10 т.), народних енциклопедій Харківського товариства грамотності (у 12 т.), дешевої літератури для самоосвіти народу, календарів, газет, журналів.

6.02 ▪ **155 років** від дня народження **Миколи Дмитровича**

Зелінського (1861–1953).

Український та російський вчений у галузі органічної та фізичної хімії, педагог, громадський діяч. Приват-доцент Новоросійського університету (Одеса), професор кафедри аналітичної й органічної хімії Московського університету, керівник Московського товариства дослідників природи. Засновник однієї з найбільших наукових шкіл хіміків-органіків, автор класичних праць з органічного каталізу. Добув з нафти ароматичні вуглеводні, які використовують для виготовлення барвників, штучного каучуку, пластмас, медикаментів, вибухових речовин.

7.02 ▪ **170 років** від дня народження **Володимира Єгоровича Маковського** (1846–1920).

Російський живописець, майстер побутового жанру, педагог, академік, дійсний член Петербурзької Академії мистецтв (згодом – її ректор), член Товариства пересувних художніх виставок, викладач Московського училища живопису. Автор картин «Любителі соловейків», «Чекання», «Засуджений», «Не пуцу» та ін. Багато живописних полотен присвятив побуту та природі України («Дівич вечір», «Українка», «Ярмарок у Полтаві» та ін.). Розписував Спасо-Преображенський собор у Сумах.

8.02 ▪ **910 років** тому князь Володимир Мономах уклав перший дидактично-художній твір Київської Русі «Повчання».

▪ **305 років** від дня народження **Якова Блоницького** (1711–1774).

Український мовознавець, перекладач, педагог, викладач риторики Києво-Могилянської та Московської Законоспаської академії. Дослідник близько 40 слов'янських пам'яток, упорядник словників «Лексиконь еллино-славенській» та «Лексиконь славено-еллино-латинській», автор книжок «Коротка грецька граматика», «Граматика нова старого і славного язика словенского...».

▪ **155 років** від дня народження **Євгена Олександровича Кивлицького** (1861–1921).

Український історик, філолог, педагог, бібліотекознавець, видавець, редактор журналу «Киевская старина», викладач Ніжинського ліцею князя Безбородька та гімназій Києва, голова Ради бібліотекарів та завідувач Всенародної бібліотеки України у Києві (нині – НБУВ НАН України).

- 9.02 ▪ **575 років** від дня народження **Алішера Навої** (1441–1501). Узбецький поет, мислитель, учений, художник, музикант, державний діяч, основоположник узбецької літератури. Автор збірок віршів, поем, прозових творів, наукових трактатів, філософсько-алегоричних та філософсько-дидактичних творів, оповідей про письменників-сучасників. Педагогічні погляди вченого, ідеї про виховання і навчання увійшли до скарбниці народної педагогіки.
- 10.02 ▪ **55 років** тому (1961) Міністерством освіти УРСР затверджено «Положення про шкільну бібліотеку», в якому визначено мету і завдання бібліотек та необхідність їх створення у структурі початкової, восьмирічної й середньої шкіл, шкіл-інтернатів та спеціальних шкіл.
- **45 років** тому (1971) рішенням колегії Міністерства освіти УРСР затверджено «Положення про обласний (міський) інститут удосконалення кваліфікації вчителів».
- **105 років** від дня народження **Мстислава Всеволодовича Келдиша** (1911–1978). Російський математик і механік, головний теоретик космічних програм, академік і президент АН СРСР, директор Інституту прикладної математики АН СРСР, професор Московського університету, організатор і науковий керівник науково-дослідних інститутів, наукових семінарів. Автор праць з аеродинаміки, космонавтики, гідромеханіки, теорії коливань, теорії хвиль на поверхні важкої рідини, обчислювальної математики, теорії функцій комплексної змінної, інтегрування диференціальних рівнянь.
- 11.02 ▪ **95 років** тому (1921) РНК РСФРР видала декрет «Про заснування Інститутів по підготовці червоної професури»,

згідно з яким у Москві та Петрограді організовувалися відповідні інститути з підготовки викладацьких кадрів для вищої школи.

12.02 ■ **20 років** тому (1996) постановою КМ України затверджено «Положення про ліцензування, атестацію та акредитацію закладів освіти».

■ **145 років** від дня народження **Леся Мартовича** (Олекса Семенович, 1871–1916).

Український письменник і громадський діяч, доктор права, учасник селянського руху Галичини, редактор газет «Хлібороб», «Громадський голос», автор сатиричних і гумористичних оповідань з життя галицького селянства, інтелігенції, зокрема, «Нечитальник», «Хитрий Панько», «Смертельна справа», «Грішниця», повістей «Забобон», «Село Підойми», правознавчої праці «Реформа подружнього закону».

■ **115 років** від дня народження **Івана Юхимовича Сенченка** (1901–1975).

Український письменник, який поєднав зрілий реалізм із романтизмом, ліризмом із сатирою і гумором, літературний критик, учитель Червоноградщини (на Полтавщині). Редактор журналів «ВАПЛІТЕ», «Літературний ярмарок», «Пролітфронт», автор оповідань «Історія однієї кар'єри», «Подорож до Червонограда», «Дубові гряди», історичної повісті «Чорна брама», сатиричного твору «Холуєві записки», автобіографічної повісті «Савка», творів для дітей тощо.

13.02 ■ **95 років** тому (1921) РНК УСРР видала декрет «Про шкільну повинність працівників соціального виховання», згідно з яким усі працівники соціального виховання до 40 років підлягали шкільній повинності.

14.02 ■ **День Святого Валентина (День закоханих).**

■ **60 років** тому (1956) на XX з'їзді Комуністичної партії М. Хрущов виступив з промовою про засудження культу

особи Сталіна та про заходи у справі десталінізації.

15.02

▪ **155 років** від дня народження **Альфреда Норта Уайтхеда** (1861–1947).

Англо-американський філософ-ідеаліст і педагог, один із основоположників математичної логіки, автор оригінальної «теорії ритму в навчанні», засновник логістичної школи у філософії математики.

▪ **150 років** від дня народження **Миколи Прокоповича Василенка** (1866–1935).

Український історик держави і права, педагог, науковий, громадсько-політичний діяч, академік Української АН, дійсний член НТШ у Львові, член Українського наукового товариства в Києві, голова Історичного товариства Нестор-літописця. Викладач історії та російської мови у Київській жіночій гімназії, Володимирському кадетському корпусі, Київському університеті, куратор Київської шкільної округи, міністр освіти в уряді Скоропадського. Один з ініціаторів заснування державних українських університетів у Києві й Кам'янці-Подільському, Національної бібліотеки, Державного українського архіву, Національного музею, Національної галереї мистецтва. Автор наукових і публіцистичних праць з історії України й історії права, зокрема, «Політичні погляди М. Драгоманова», «Нариси з історії Західної Русі і України» та ін.

▪ **150 років** від дня народження **Гната Павловича Житецького** (1866–1929).

Український історик, педагог, архівіст, літературознавець, дійсний член НТШ у Львові, редактор видавництва «Просвіта» та часопису «Книжковий вісник», учитель середніх навчальних закладів у Санкт-Петербурзі та Києві, один із засновників і завідувачів відділу рукописів Всенародної бібліотеки України (нині – НБУВ). Автор праць з історії суспільно-політичної думки України XVII–XIX ст., історіографії, археологічних публікацій, літературознавчих розвідок тощо. Вивчав творчість Т. Шевченка, М. Гоголя,

О. Пушкіна, М. Костомарова та інших діячів.

16.02 ▪ **185 років** від дня народження **Миколи Семеновича Лєскова** (1831–1895).

Російський письменник, журналіст, публіцист, працівник казенної палати в Києві, учений комітету Міністерства народної освіти (Петербург), вільний слухач Київського університету, знавець української мови, фольклору. Автор повістей «Житіє однієї баби», «Леді Макбет Мценського повіту», оповідань «Лівша», «На краю світу», творів, написаних на українському матеріалі, – «Нехрещений піп», «Печерські антики», «Старосвітські психопати», «Заячий реміз», спогадів про Т. Шевченка.

17.02 ▪ **110 років** від дня народження **Агнії Львівни Барто** (1906–1981).

Російська дитяча поетеса, письменниця, кіносценарист, член редакційної ради журналу «Мурзилка», голова секції дитячих письменників Москви. Автор низки творів для дошкільників і молодших школярів, зокрема, поетичних збірок «Іграшки», «Вірші дітям», «За квітами в зимовий ліс», книжок «Записки дитячого поета», «Знайти людину». Автор сценаріїв дитячих кінофільмів «Підкидьок», «Слон і мотузочок» та ін. Лауреат Сталінської премії другого ступеня та Ленінської премії.

18.02 ▪ **160 років** від дня народження **Софії Федорівни Русової**
(ін. (1856–1940).

17.02) Українська культурно-освітня діячка, педагог, літературний критик, публіцист, один з організаторів українського жіночого руху, основоположник концепції національної системи освіти і виховання, системи дошкільного виховання, фундатор першого дитячого садка в Києві. Член Київської громади, Харківського й Київського товариств грамотності, викладач Вищих жіночих курсів, Фребелівського педагогічного інституту, Комерційного інституту в Києві, Київського кадетського корпусу, Кам'янець-Подільського університету та інших навчальних закладів України, Росії, Чехословаччини. Голова

департаменту дошкільної й позашкільної освіти Генерального Секретарства освіти УНР, організатор та керівник Всеукраїнської учительської спілки. Співзасновник і редактор педагогічного журналу «Світло», автор праць «Дошкільне виховання», «Перша читанка для дорослих», «Методика колективного читання», «Сучасні течії в новій педагогіці» та ін., літературно-критичних праць про творчість Г. Сковороди, М. Гоголя, Т. Шевченка, М. Драгоманова, визначних жінок України. Чималу увагу приділяла розвитку бібліотек, зокрема організації книгозбірень як культурно-освітніх осередків позашкільної освіти.

19.02 ▪ **165 років** від дня народження **Якова Миколайовича Шульгина** (1851–1911).

Український історик, громадсько-культурний діяч, педагог, викладач історії київських та одеських гімназій, співробітник журналу «Киевская старина», видавництва «Вік», член Історичного товариства Нестора-літописця, дійсний член НТШ у Львові, засновник (разом із М. Грушевським) Українського наукового товариства в Києві (1907). Автор праць з історії Лівобережної України (II пол. XVII – XVIII ст.), зокрема, «Про гайдамаків і Максима Залізняка», П. Полуботка й Коліївщину.

20.02 ▪ **День пам'яті Небесної Сотні.**

▪ **125 років** від дня народження **Бориса Семеновича Манжоса** (1891–1938).

Український педагог, дидакт, практик-експериментатор, учасник розбудови нової системи освіти, розвитку нової школи з виробничою працею і політехнізмом на основі марксистської ідеології. Учитель української мови й літератури в Київській жіночій гімназії С. В. Ігнат'євої, директор шкіл Київської губернії, викладач вищої школи, керівник кафедри дитячого руху Всеукраїнського інституту народної освіти. Помічник директора з навчальної роботи в Польському інституті соціального виховання в Києві, завідувач відділу соціального виховання Київської

повітнар освіти, інспектор Київського Губсоцвиху, завідувач навчальної частини в дитячому містечку «Ленінськ» під Києвом, організатор першої в Україні фабрично-заводської семирічки в Києві. Автор статті «Дві теорії навчання» – першого і єдиного в Україні дослідження гештальтпсихології з використанням першоджерел, підручника «Основи радянської дидактики. Ч.1. Аналітика педагогічного процесу», що став значним явищем у розвитку педагогічної науки в СРСР.

21.02 ▪ **Міжнародний день рідної мови.**

▪ **80 років** тому (1936) Всеукраїнську Академію Наук (ВУАН) перейменовано на Академію наук УСРР (АН УСРР), з 1937 р. – АН УРСР, нині – Національна академія наук України (НАН України).

▪ **115 років** від дня народження **Василя Григоровича Смекаліна** (1901–1940).

Український композитор, диригент, педагог, викладач та декан диригентсько-хорового факультету Музично-драматичного інституту імені М. Лисенка в Києві, диригент Київського театру опери та балету. Автор «Урочистого маршу», «Рондо», обробок українських народних пісень та інших музичних творів.

22.02 ▪ **75 років** від дня народження **Бориса Всеволодовича Пічугіна** (1941–2004).

Український географ-методист, викладач і доцент Луганського національного педагогічного університету. Автор підручників і методичних посібників для середньої школи «Географія материків і океанів» (7 кл.), «Практичні роботи з географії в 7 класі», «Шкільний визначник мінералів і гірських порід».

24.02 ▪ **70 років** тому (1946) створено Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти відповідно до спільної постанови Закарпатського облвиконкому і бюро обкому КП(б)У «Про перетворення Центрального методичного кабінету в м. Ужгороді в обласний інститут удосконалення

кваліфікації вчителів».

▪ **230 років** від дня народження **Вільгельма Грімма** (одного з братів Грімм, 1786–1859).

Німецький філолог, письменник, член Пруської АН, професор Геттінгенського і Берлінського університетів, засновник міфологічної школи у фольклористиці. Автор досліджень у галузі мовознавства, фольклору, німецької літератури епохи середньовіччя, збирач й видавець німецьких народних казок і переказів (разом з братом Якобом).

25.02 ▪ **145 років** від дня народження **Лесі Українки** (Лариса Петрівна Косач-Квітка, 1871–1913).

Видатна українська поетеса, драматург, прозаїк, літературний критик, фольклорист, перекладач, громадська та освітня діячка, основоположник педагогічної системи, принципів педагогіки життя, родинної, народної педагогіки, що ґрунтувалася на навчальній, репетиторській і методичній діяльності. Автор підручника для сестер «Давня історія східних народів», збірок ліричних віршів «На крилах пісень», «Думи і мрії», поем «Давня казка», «Осінь казка», «У катакомбах», драматичних творів «Касандра», «Камінний господар», «Оргія», драми-феєрії «Лісова пісня», перекладів творів М. Гоголя, І. Тургенєва, Г. Гейне, В. Гюґо, Дж. Байрона, Гомера.

(ін.28.02) ▪ **135 років** від дня народження **Павла Федотовича Альошина** (1881–1961).

Український архітектор і цивільний інженер, педагог, професор, доктор архітектури, викладач Київського художнього інституту, головний архітектор Києва, один із засновників та віце-президент Академії будівництва й архітектури УРСР. Розробник проекту Педагогічного музею в м. Києві (нині – Київський будинок учителя), Ольгинської жіночої гімназії (нині – один з будинків НАН України), Миронівської селекційної станції та ін., автор праць з історії української архітектури.

- 26.02 ▪ **95 років** тому (1921) колегія Укрголовпрофосу прийняла рішення про заснування Кам'янець-Подільського інституту народної освіти на базі Кам'янець-Подільського університету (1918). Після численних реорганізацій з 1977 р. інститут носить назву Кам'янець-Подільський державний педагогічний інститут, із 2008 року – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.
- 27.02 ▪ **25 років** тому (1991) постановою ВР УРСР ратифіковано «Конвенцію про права дитини».
- **260 років** від дня народження **Іллі Андрійовича Безбородька** (1756–1816).
Український (козацько-старшинського роду з Переяславщини) генерал, сенатор, дійсний таємний радник, граф, учасник російсько-турецьких воєн, керівник лівого флангу військ О. Суворова при штурмі Ізмаїла (1790). На його кошти та кошти брата засновано гімназію вищих наук (1820) у м. Ніжин, з 1832 р. – Ніжинський ліцей, нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя.
- **185 років** від дня народження **Миколи Миколайовича Ге** (1831–1894).
Український і російський живописець, портретист, професор історичного й портретного живопису, член Ради Петербурзької АМ, один із засновників мистецького об'єднання «Товариство художніх пересувних виставок», один із фундаторів спорудження пам'ятника Миколі Гоголю в Ніжині. Автор портретів українських селян, пейзажних етюдів, зразків портретного жанру, картин на історичні, міфологічні та євангельські теми, зокрема «Тайна вечеря», «Голгофа», «Що є істина?», «Совість», «Петро I допитує царевича Олексія» та ін.
- **170 років** від дня народження **Федора Яковича Фортинського** (1846–1902).
Український історик-медієвіст, педагог, доктор загальної історії, професор кафедри всесвітньої історії, декан історико-філологічного факультету та ректор Київського

університету. Викладач київських Вищих жіночих курсів. Член історичного товариства Нестора-літописця. Дослідник проблем середньовічної історії європейських країн та слов'янського Помор'я. Автор праць «Причини розпаду монархії Карла Великого», «Розвиток папської влади в середні віки», «Історичний огляд» та ін.

▪ **155 років** від дня народження **Рудольфа Штейнера** (Штайнер, 1861–1925).

Австрійський філософ, педагог, засновник антропософії, вчення про медіативне мислення та методологічні основи вальдорфської педагогіки. Викладач робітничої школи в Берліні, викладач курсів з питань теорії й практики навчання і виховання у вальдорфських школах, заснував дослідний і навчальний центр «Гетеанум», антропософське товариство.

28.02

▪ **190 років** від дня народження **Памфіла Даниловича Юркевича** (1826–1874).

Видатний український філософ і педагог, мислитель, наставник Київської духовної академії по класу філософських наук, викладач (логіка, історія філософії, педагогіка), а згодом – декан історико-філологічного факультету Московського університету. Розробник своєї філософської концепції – «філософія серця», що ґрунтується на вченні про «серце» як символ внутрішнього світу людських переживань. Автор праць з педагогіки – «Читання про виховання», «Курс загальної педагогіки з додатками», «Загальні основи методики», «Ідеї і факти з історії педагогіки» та інші, з філософії – «Ідея», «З науки про людський дух», «Серце і його значення в духовному житті людини» та ін.

БЕРЕЗЕНЬ

У березні відзначається:

▪ **195 років** від заснування (1821) у Тульчині (Вінницька область) Південного товариства декабристів.

▪ **150 років** від дня народження **Олександра Павловича Нечасва** (1866–1917).

Російський педагог, популяризатор наукових знань з природознавства, викладач географії в середніх навчальних закладах Петербурга, у Гірничому інституті, на Вищих жіночих Бестужевських курсах. Автор науково-популярних книжок з фізичної географії, історії геології та мінералогії, посібника для учнів «Зошит для самостійних робіт з географії», упорядник хрестоматії з фізичної географії «Морем і сушею».

1.03 ▪ **170 років** від дня народження **Василя Васильовича Докучаєва** (1846–1903).

Російський учений, педагог, громадський діяч, доктор геогнозії та мінералогії. Консерватор (хранитель) у геологічному кабінеті, професор, керівник кафедри мінералогії Петербурзького університету, директор Новоалександрійського інституту сільського господарства та лісництва (нині – м. Пулави, Польща). Учасник і керівник багатьох геологічних експедицій на території України (Полтавщина, Харківщина, Дніпропетровщина, Бессарабія), засновник у Полтаві природничо-історичного музею (1891). Основоположник теорії генези ґрунтів. Автор праць «Картографія російських ґрунтів», «Російський чорнозем», «Наші степи колись і тепер» та ін. Володар золотої медалі та ордена «За заслуги у землеробстві» Всесвітньої виставки (Париж, 1889).

▪ **95 років** від заснування (1921) Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (ЛНУ). Згідно з постановою уряду УСРР про відкриття першого на Донбасі ВНЗ організовано губернські вищі педагогічні курси (1921), на основі яких у 1923 р. засновано Донецький інститут народної освіти. У 1934 р. він був перетворено на Луганський педагогічний інститут, у 1939 р. закладу присвоєно ім'я Тараса Шевченка. У 1998 р. інституту надано статус університету, у 2003 р. – статус національного. З 2008 р. вуз функціонує як Луганський національний університет імені Тараса Шевченка.

2.03 ▪ **140 років** від дня народження **Мирона Михайловича Кордуби** (1876–1947).

Український історик, джерелознавець, археограф, бібліограф, публіцист, письменник, доктор філософії, учитель гімназій Львова, Чернівців, Холма, професор Варшавського й Львівського університетів. Один з організаторів Українського таємного університету у Львові, дійсний член НТШ у Львові, Археологічної комісії ВУАН. Автор праць «Ілюстрована історія Буковини», «Українська і польська історична література про українську еміграцію», «Бібліографія історії України» (рукопис), соціально-побутових оповідань, статей і рецензій з питань розвитку літератури.

3.03 ▪ **Всесвітній день письменника.**

▪ **155 років** від скасування (1861) кріпосного права в Російській імперії відповідно до Маніфесту та «Загального положення про селян, звільнених від кріпосної залежності», затверджених Олександром II. Селянам надавалася особиста свобода з можливістю викупити землю у поміщика.

▪ **150 років тому** (1866) створено Київську російську публічну бібліотеку, підпорядковану Міністерству внутрішніх справ у Санкт-Петербурзі, з 1891 р. – Київська міська публічна бібліотека (підпорядкована Київській міській управі). У 1957 р. стала бібліотекою республіканського підпорядкування – Республіканська бібліотека УРСР імені КПРС, з 1994 р. отримала назву Національна парламентська бібліотека України, яка є провідним державним, культурним, освітнім і науково-інформаційним закладом.

▪ **205 років** від дня народження **Антоня Могильницького** (1811–1873).

Український поет-романтик, один з продовжувачів традицій «Руської трійці», депутат австрійського парламенту, священник сіл Галичини, поборник національно-культурного відродження галицьких українців. Автор патріотичних віршів «Рідна мова», «Згадка старовини», поетичного маніфесту «Судьба поета», послання «Пробудися, соловію», балади

«Русин-вояк», епічної поеми «Скит Манявський», перекладу українською мовою балади Ф. Шиллера «Граф на Габсбургу».

4.03 ▪ **85 років** тому (1931) вийшла постанова XII Всеукраїнського з'їзду Рад «Про загальне навчання й політехнізацію шкіл».

▪ **190 років** від дня народження **Олександра Івановича Строніна** (1826–1889).

Український громадський та освітній діяч, історик-соціолог, викладач Кам'янець-Подільської, Новгород-Сіверської та Полтавської гімназій. Брав участь в організації й роботі недільних шкіл, громади в Полтаві. Автор праць про роль законів і висновків природничих і математичних наук в історії суспільства.

6.03 ▪ **Міжнародний день дитячого телебачення і радіомовлення.**

▪ **115 років** від дня народження **Наума Ілліча Ахієзера** (1901–1980).

Український математик, педагог, організатор науки, громадський діяч, член-кореспондент АН УРСР, корифей класичного математичного аналізу, організатор математичних досліджень у Східній Україні, наукового й освітнього центру в Харкові. Викладач Київського інституту народної освіти та інших ВНЗ Києва, Ніжина, Москви, Казахстану, завідувач кафедр Харківського університету та Харківського авіаційного інституту. Автор всесвітньо відомих монографій і підручників з теорії функцій комплексної змінної, функціонального аналізу, теорії інтегральних рівнянь.

▪ **85 років** від дня народження **Олександра Івановича Білаша** (1931–2003).

Український поет, композитор, заслужений діяч мистецтв УРСР, народний артист України, Герой України, член Спілки композиторів УРСР, член Національної СП України, викладач Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького. Автор музики до пісень, опер, оперет, кінофільмів, творів для симфонічного й духового оркестрів, вокально-симфонічних і вокально-інструментальних творів, восьми поетичних збірок.

Лауреат премії імені М. Островського, Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка.

7.03 ▪ **95 років** тому (1921) РНК УСРР ухвалила декрет «Про організацію робітничих факультетів» (робітфаків), що мали на меті готувати робітничу та селянську молодь до вступу у вищу школу та сприяти пролетаризації вузів.

8.03 ▪ **Міжнародний жіночий день.**

▪ **80 років** від дня народження **В'ячеслава Григоровича Сидякіна** (1936–2005).

Український біолог, доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України, заслужений діяч науки і техніки України, фахівець у галузі психофізіології, екології і магнітобіології, дослідник вищої нервової діяльності людей і тварин, їх адаптації до зовнішнього середовища. Ректор і завідувач кафедри Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського (м. Сімферополь), один з організаторів Кримської школи магнітобіології. Автор наукових праць «Космічна екологія», «Вплив глобальних екологічних факторів на нервову систему», «Психофізіологічний підхід до проблеми навчання і здоров'я учнів», «Питання екологічної фізіології» та ін.

9.03 ▪ День народження **Тараса Григоровича Шевченка** (1814–1861), українського мислителя, поета, художника, просвітителя, громадського діяча.

▪ **130 років** від дня народження **Григорія Івановича Нарбута** (1886–1920).

Український художник-графік, фундатор українського книжкового мистецтва – системи комплексного оформлення книжки та нового шрифту. Один з перших дослідників української художньої старовини, один із засновників і ректор Української академії мистецтв, керівник відділу образотворчих мистецтв Наркомосу УСРР. Автор ілюстрацій до книжок «Малоросійський гербовник», «Герби гетьманів Малоросії», «Стародавні садиби Харківської губернії», «Українська абетка», ескізів для українських карбованців,

обкладинок і оформлення журналів «Мистецтво», «Наше минуле», силуєтних портретів, заставок, емблем тощо.

- 10.03 ▪ День пам'яті **Тараса Григоровича Шевченка** (1814–1861), 155 років від дня його смерті.
- 11.03 (ін.12.03) ▪ **200 років** від дня народження **Олександра Степановича Афанасьєва-Чужбинського** (1816, ін. 1817–1875).
Український та російський письменник, історик, мовознавець і етнограф, представник української романтичної поезії середини XIX ст. Учасник етнографічних експедицій по Україні Російського географічного товариства, інспектор шкіл грамотності Балтійського флоту, завідувач музею Петропавлівської фортеці. Автор віршів, повістей, романів, творів про Т. Шевченка, упорядник «Словаря малорусского наречия», анонімної збірки віршів «Що було на серці», деякі вірші з цієї збірки («Скажи мені правду, мій любий козаче», «Ой, у полі могила», «Прощання») близькі до народних пісень.
- 12.03 ▪ **135 років** від дня народження **Володимира Івановича Бірчака** (1881–1952).
Український письменник, філолог, педагог, публіцист, громадський діяч Галичини і Закарпаття, дійсний член НТШ у Львові, учитель української мови й літератури гімназій Львова, Дрогобича, Мукачева, доцент Кам'янець-Подільського університету, інспектор гімназій і семінарій в уряді Карпатської України. Упорядник шкільних підручників («Руська читанка» для 1–4 класів), автор художніх і літературознавчих творів, історичних повістей, мовознавчих розвідок.
- 13.03 ▪ **150 років** від дня народження **Володимира Володимировича Каллаша** (1866–1918).
Український і російський літературознавець, фольклорист і бібліограф, викладач гімназій Московського університету. Автор праць про життя і творчість М. Гоголя, О. Пушкіна, І. Котляревського, нарисів із новітньої російської літератури, бібліографічних праць.

- 14.03 ▪ **125 років** від дня народження **Амвросія Максиміліановича Бучми** (1891–1957).
Український актор, режисер театру й кіно, педагог, професор, викладач Київського інституту імені І. К. Карпенка-Карого, народний артист СРСР, член художнього об'єднання «Березіль», художній керівник Київської кіностудії. Один із засновників українського театрального й кіномистецтва ХХ ст. Лауреат двох Сталінських премій другого ступеня.
- 15.03 ▪ **105 років** від дня народження **Богдана Стебельського** (1911–1994).
Український художник, мистецтвознавець, літературознавець, доктор філології, громадський і культурний діяч, педагог, учитель і директор у середніх школах, редактор сторінки «Література і мистецтво» газети «Гомін України», голова Спілки Митців Канади, Асоціації Діячів Української Культури, Голова НТШ у Канаді. Автор книжок «Про ілюстрацію дитячої книжки», «Ідеї і творчість» та численних розвідок на мистецтвознавчі й літературні теми.
- 16.03 ▪ **170 років** від дня народження **Адріана Вікторовича Прахова** (1846–1916).
Російський та український мистецтвознавець, археолог, художній критик, педагог, професор, громадський діяч. Викладач історії та теорії мистецтв у Петербурзькому університеті й Петербурзькій академії мистецтв, дійсний член Московського й Російського археологічних товариств. Після переїзду до Києва (1880) займався дослідженням і копіюванням настінного живопису в стародавніх церквах України. Керівник реставрації і поновлення фрескового стінопису Кирилівської церкви, автор і керівник проекту внутрішнього оздоблення Володимирського собору в Києві. Викладач історії мистецтв у Київському університеті, член Київського товариства охорони пам'яток старовини та мистецтва.
- 17.03 ▪ **110 років** від дня народження **Олексія Микитовича Руська** (1906–1964).
Український вчений-хімік, педагог, організатор народної

освіти, член-кореспондент АПН РРФСР, президент Педагогічного товариства УРСР. Викладач хімії Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького, а згодом – ректор Київського університету імені Т. Г. Шевченка, ректор Об'єднаного українського державного університету в м. Кзил-Орді (Казахстан), заступник міністра освіти УРСР (з 1944 р.), директор Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР (1958–1964), організатор й учасник республіканських науково-педагогічних конференцій, голова комітету з освіти республіканської комісії ЮНЕСКО. Автор підручників, навчальних і методичних посібників з хімії для ВНЗ і середніх шкіл («Лабораторні вправи з загальної і неорганічної хімії», «Теорія розчинів» та ін.), праць з історії розвитку принципу поєднання навчання з продуктивною працею, проблем організації народної освіти й питань школознавства («За дальший розвиток педагогічної науки на Україні». «Виробниче навчання в школі» та ін.).

18.03 ■ **130 років** від дня народження **Курта Коффки** (1886–1941). Німецько-американський психолог, приват-доцент і професор Гісенівського університету (Німеччина), професор коледжу Сміта (США), один з головних представників гештальтпсихології. Засновник і редактор журналу «Психологічні дослідження», автор монографій «Принципи гештальтпсихології», «Основи психічного розвитку», праць з проблем психології: сприйняття, пам'яті, мислення, навиків.

■ **105 років** від дня народження **Любомира Дмитровича Дмитерка** (1911–1985).

Український письменник, драматург, прозаїк, публіцист, літературний критик, головний редактор журналу «Вітчизна», редактор Київської кіностудії, член СП СРСР, заступник голови управління СПУ, автор поетичних збірок «Іду», «Молода земля», «Основа», «Світе мій», романів «Розлука», «Крізь дні і ночі», «Останні кілометри», трилогії «Міст через прірву», п'єс «Генерал Ватутін», «Шляхи людські», «Суд серця», «Лавровий листок» та інші (поставлені в театрах Києва, Харкова, Львова, Одеси). Лауреат Державної премії

УРСР імені Т. Г. Шевченка (1979).

▪ **80 років** від дня народження **Геннадія Михайловича Чайченка** (1936–1998).

Український біолог, педагог, доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України, фахівець у галузі фізіології вищої нервової діяльності та функціонального значення структур лімбічної системи мозку, психофізіологічних механізмів розумової діяльності людини, завідувач кафедри Київського університету імені Т. Г. Шевченка, розробник оригінальної комп'ютерної методики для визначення рівня розумового розвитку учнів старших класів і студентів; автор підручника «Фізіологія вищої нервової діяльності», навчального посібника «Основи фізіології вищої нервової діяльності» та підручника для студентів «Фізіологія людини і тварин» (у співавт.).

19.03 ▪ **85 років** тому (1931) РНК УСРР ухвалила постанову «Про готування помічників учителів для перших груп трудової школи».

20.03 ▪ **Міжнародний день щастя.**

▪ **105 років** від дня народження **Поля Фреса** (1911–1996). Французький психолог, директор Інституту психології Сорбонни, президент Французького психологічного товариства, Міжнародної асоціації наукової психології; автор наукових праць з психології сприймання, пам'яті, емоцій, порівняльного вивчення мови, психолінгвістики та експериментальної психології, зокрема 9-томної «Експериментальної психології» (у співавт. з Ж. Піаже).

21.03 ▪ **Всесвітній день поезії.**

▪ **180 років** від дня народження **Василя Степановича Гнилосирова** (1836–1900).

Український педагог, публіцист, етнограф, культурно-просвітницький діяч, один з організаторів Харківської громади, недільних шкіл, учитель повітової школи в Охтирці, викладач російської мови в училищі й гімназії Харкова,

Звенигородського училища, директор і викладач (російська мова, історія та географія) міського училища в Каневі (23 роки), доглядач могили Т. Г. Шевченка. Автор програми щодо збирання етнографічних матеріалів під час експедицій, праць «Начерки педагогічного характеру», «Підготовка до географії», «Проба складання підручника з історії», «Учні переяславських слов'яно-латинських шкіл в 1744 році», «Щоденник» та ін.

▪ **165 років** від дня народження **Ісмаїла Гаспринського** (1851–1914).

Кримськотатарський громадсько-політичний і культурний діяч, науковець, педагог, мислитель, письменник, послідовник К. Д. Ушинського. Пропагандист синтезу традиційної мусульманської духовності з передовими досягненнями європейської культури. Викладач російської мови в початкових школах, реформатор традиційної мусульманської школи. Ініціатор створення для кримськотатарських дітей новометодних шкіл із викладанням російської, арабської і турецької мов та запровадженням екзаменів і позакласних форм навчання. Член науково-краєзнавчої організації Криму – Таврійської губернської наукової архівної комісії. Видавець першої в Криму тюркомовної газети «Терджиман» («Перекладач»). Автор підручників для початкової школи «Учитель дитини», «Турецька хрестоматія», методичного посібника «Книга для учителів», новели «Горе Сходу», повісті «Африканські листи», політичного есе «Російське мусульманство – думки, замітки і спостереження мусульманина» та інших літературних творів.

22.03

▪ **Всесвітній день водних ресурсів.**

▪ **80 років** від дня народження **Михайла Григоровича Осадчого** (1936–1994).

Український поет, письменник, журналіст, літературознавець, дисидент, педагог, викладач, доцент кафедри журналістики Львівського університету, редактор університетської газети, старший редактор Львівської телестудії, член Спілки

журналістів України, Львівського відділення СП України. Автор відомої повісті «Більмо», автобіографічної повісті про О. Вишню «Геній сміху, або зустріч із вождем», збірки віршів «Місячне поле» та інших творів.

23.03 ▪ **Всеукраїнський день працівників культури та аматорів народного мистецтва.**

▪ **20 років** тому (1996) ВР України ухвалила Закон України «Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР «Про освіту» (1991)», згідно з яким було запроваджено статті про державний контроль за діяльністю освітніх закладів, державні стандарти освіти, освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні, післядипломну освіту, заклади післядипломної освіти.

▪ **140 років** від дня народження **Григорія Андрійовича Льїнського** (1876–1937).

Український і російський мовознавець, член-кореспондент АН СРСР, педагог, викладач Харківського університету, професор Ніжинського історико-філологічного інституту та Саратовського й Московського університетів. Автор праць із питань походження слов'янських мов і писемності, праслов'янської мови, літературознавства, палеографії, текстології, міфології літератури Київської Русі, рецензій на фольклорні видання В. Гнатюка, В. Шухевича, праці А. Кримського, І. Свенціцького.

24.03 ▪ **Всесвітній день боротьби із захворюванням на туберкульоз.**

25.03 ▪ **85 років** тому (1931) ВУЦВК і РНК УСРР ухвалили постанову «Про комісії в справах неповнолітніх».

▪ **105 років** від дня народження **Олексія Миколайовича Боголюбова** (1911–2004).

Український математик і механік, член-кореспондент АН УРСР, професор Київського інженерно-будівельного інституту. Автор праць «Творіння рук людських: історія машин», «Популярно про робототехніку», «Механіка в історії людства», «Математики-механіки: біографічний довідник»,

посібників з арифметики «Розв'язування арифметичних задач на рух в початковій школі», «Про професійно-педагогічне направлення викладання арифметики в педагогічному училищі», редактор збірника наукових праць «Нариси з історії математичної фізики», довідника «Київські математики-педагоги».

- 27.03 ▪ **Міжнародний день театру.**
- **235 років** від дня народження **Олександра Христофоровича Востокова** (1781–1864). Російський філолог-славист, поет, палеограф, археограф, академік Петербурзької АН, доктор Празького університету, основоположник порівняльно-історичного слов'янського мовознавства в Росії, бібліотекар Публічної бібліотеки Румянцевського музею. Автор граматик російської та церковно-слов'янської мов, філософської лірики, од, видавець «Остромирового Євангелія», упорядник «Словника церковнослов'янської і російської мови» (у 2 т.). Лауреат Демидівської премії.
- 29.03 ▪ **15 років** тому (2001) вийшов Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики».
- **135 років** від дня народження **Марійки Підгірянки** (Марія Омелянівна Домбровська, 1881–1963). Українська поетеса, педагог, учитель-методист народних шкіл Галичини, автор поетичного збірника «Відгуки душі», поеми «Мати-страдниця», навчального посібника для початкової школи «Ластівочка» (у 2 ч.), віршів для дітей, оповідань, п'єс.
- 30.03 ▪ **25 років** тому (1991) в Києві створено республіканську організацію Союз українського студентства (СУС). Голова – В. Чемерис.
- **190 років** від дня народження **Григорія Миколайовича Геннаді** (1826–1880). Російський бібліограф, книгознавець, літературознавець, один

із засновників журналу «Библиографические записки». Автор бібліографічних праць з історії літератури і театру, археології, історії, бібліографії, зокрема, покажчиків «Література російської бібліографії», «Російські книжкові рідкості», видатних людей Малоросії, бібліотек Росії та довідкового словника російських письменників і вчених (також містяться відомості про українських діячів), бібліографії творів О. С. Пушкіна, першого біографа М. В. Гоголя.

▪ **125 років** від дня народження **Олександра Миколайовича Лаврова** (1891, ін.1896–1971).

Російський педагог, біолог-методист, член-кореспондент АПН РРФСР, заслужений учитель РРФСР, учитель біології школи № 2 в Москві, співробітник журналів «Биология в школе», «Естествознание в школе». Автор праць з питань організації і методики проведення уроків з біології та на навчально-дослідних ділянках, підготовки учнів до професії садовода.

▪ **100 років** від дня народження **Олексія Івановича Бородіна** (1916–1997).

Український математик, фахівець у галузі теорії чисел, історії і методики викладання математики, кандидат фізико-математичних наук, професор Донецького університету. Автор підручників «Теорія чисел», «Алгебра і теорія чисел», наукових і науково-популярних книжок «Історія розвитку поняття про число і системи числення», «Біографічний словник діячів у галузі математики» (у співавт.), «Число і містика», «Радянські математики», «Математика», «Із історії математики».

31.03 ▪ **420 років** від дня народження **Рене Декарта** (1596 – 1650).

Французький філософ, фізик, математик і фізіолог, основоположник європейського класичного раціоналізму, аналітичної геометрії, засновник алгебраїчної символіки, понять незалежної змінної величини і функцій, поняття рефлексу (у фізіології), розробник закону збереження кількості руху (у фізиці), механічної гіпотези утворення тіл Сонячної системи, прямолінійної системи координат (Декартова). Автор праць «Міркування про метод»,

«Геометрія», «Метафізичні роздуми», «Основи філософії», «Пристрасті душі».

▪ **150 років** від дня народження **Йосипа Йосиповича Косоногова** (1866–1922).

Український фізик, методист, метеоролог, академік АН УСРР, професор Київського університету. Організатор тимчасових педагогічних і Вищих жіночих курсів, на яких читав курс лекцій з методики викладання фізики в школі. Уперше застосував ультрамікроскоп для вивчення явищ електролізу. Автор праць з питань електричних коливань, фізики діелектриків, оптики, підручника «Основи фізики» та методичних посібників для вчителів.

▪ **130 років** від дня народження **Тадеуша Котарбінського** (1886–1981).

Польський філософ, логік, академік, президент Польської АН, педагог, викладач гімназії імені М. Рея у Варшаві, професор, завідувач кафедри логіки Варшавського університету, ректор і завідувач кафедри філософії Лодзького університету. Представник Львівсько-варшавської школи неопозитивізму й аналітичної філософії, один із засновників праксеології (наука про діяльність людини), дослідник проблем онтології, теорії пізнання, формальної логіки. Автор праць «Елементи теорії пізнання, формальної логіки і методології наук», «Ідея свободи», «Лекції з історії логіки» та ін.

КВІТЕНЬ

1.04 ▪ **Міжнародний день птахів.**

▪ **150 років** від дня народження **Ферруччо Бузони** (1866–1924). Італійський піаніст, композитор, диригент, музичний педагог, професор консерваторії в Гельсінгфорсі, Москві, Бостоні, професор класу вищої композиторської майстерності при Берлінській академії мистецтв. Автор п'яти опер, у тому числі «Турандот» і «Доктор Фауст», п'єс, романсів та інших музичних творів, книжок «Ескіз нової естетики музичного мистецтва».

- 2.04 ■ **Міжнародний день дитячої книги** (відзначається в день народження Г.-Х. Андерсена (1840–1902), датського письменника-казкаря).
- **90 років** тому (1926) Державний науково-методологічний комітет НКО УСРР ухвалив постанову про створення Українського науково-дослідного інституту педагогіки (УНДІП). Нині – Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України.
- 3.04 ■ **220 років** від дня народження **Олександра Григоровича Ободовського** (1796–1852). Російський педагог і статист, учитель математики, природознавства, латинської мови в гімназіях і виховних будинках Петербурга й Гатчини, викладач педагогіки в Головному педагогічному інституті Петербурга (20 років). Один з видавців і редакторів першого в Росії «Педагогического журналу», учень і послідовник І. Г. Песталоцці, автор праць з географії, космографії, статистики, педагогіки й дидактики.
- **70 років** від дня народження **Євгена Павловича Постовойтова** (1946–2003). Український педагог, дефектолог, кандидат педагогічних наук, член-кореспондент АПН України, фахівець у галузі методики навчання й виховання дітей, хворих на церебральний параліч, їх реабілітації та працевлаштування. Директор загальноосвітніх середніх шкіл Києва, школи-інтернату № 15, старший науковий співробітник Інституту педагогіки та Інституту проблем виховання АПН України. Розробник моделі навчально-реабілітаційного центру для дітей, хворих на церебральний параліч. Член редакційної ради журналу «Дефектологія», автор наукових праць «Управління виховною роботою в школі-інтернаті», «Специфіка позаурочної виховної роботи з учнями шкіл-інтернатів для дітей-сиріт», «Зняття адаптаційних труднощів у дітей в соціально-реабілітаційному центрі» та ін.
- 4.04 ■ **День створення НАТО (1949).**
- 5.04 ■ **175 років** від дня народження **Олександра Яковича Герда** (1841–1888).

Російський педагог, основоположник методики викладання природознавства як наукової дисципліни, один із засновників і викладачів Василеостровської безплатної школи, вихователь і викладач Петербурзької 1-ї військової гімназії, директор першої в Росії виправної колонії для малолітніх злочинців. Автор підручників з мінералогії, зоології, визначників рослин, мінералів, методичних посібників для початкової школи.

▪ **135 років** від дня народження **Дмитра Миколайовича Ревуцького** (1881–1941).

Український мистецтвознавець, композитор, музикознавець, фольклорист, літературознавець, перекладач, педагог. Викладач словесності в приватній школі Ревеля (нині – м. Таллін, Естонія), у київській гімназії В. Науменка, у 7-й Київській гімназії, викладач і професор Київського музично-драматичного інституту імені М. Лисенка, старший науковий співробітник Інституту українського фольклору АН УРСР. Один із засновників Музичного товариства імені М. Леонтовича, Етнографічного кабінету ВУАН. Один із основоположників українського музикознавства, зокрема лисенкознавства. Автор праць «Українські думи та пісні історичні», «Живе слово: теорія виразного читання для школи», «Шевченко і народна пісня», «Український фольклор і Лисенко» та ін.

▪ **110 років** від дня народження **Анатолія Івановича Шияна** (1906–1989).

Український письменник, прозаїк, драматург, член СП УРСР, автор оповідань «Розплата», «Мар'яна», романів «Гроза» (художній фільм «Гроза над полями»), «Хуртовина», повістей, п'єс-казок для дітей «Івасик-Телесик», «Котигорошко», «Летючий корабель» (й однойменної кіноповісті), «Ялинка», «Іван – мужицький син» та ін. Лауреата премії імені А. Головка.

7.04 ▪ **Благовіщення пресвятої Богородиці.**

▪ **Всесвітній день здоров'я.**

▪ **140 років** від дня народження **Іларіона Семеновича**

Свенціцького (1876–1956).

Український філолог, педагог, історик, мистецтвознавець, громадсько-культурний діяч. Викладач історії української мови в Київському університеті, на курсах учителів у Лохвиці, Гадячі, Борзні, завідувач кафедри слов'янської філології Львівського університету, керівник Львівського відділення Інституту мовознавства АН України, організатор і директор Національного музею у Львові. Автор праць «Бучацьке євангеліє XIII ст.», «Нариси з історії української мови», «Заповіт Ярослава Мудрого» та ін.

8.04 ■ **130 років** від дня народження **Вадима Олександровича Кондакова (1886–1959).**

Російський педагог, географ-краєзнавець, професор, член-кореспондент АПН РРФСР, викладач і організатор практичних занять на учительських курсах, інспектор шкіл, редактор педагогічних журналів, організатор першої в Росії татаро-башкирської вчительської семінарії, викладач Пермського, Свердловського університетів, Казанського педагогічного інституту. Автор праць з питань методики географії, природознавства, шкільного краєзнавства, фізичної географії Уралу.

9.04 ■ **195 років** від дня народження **Шарля Бодлера (1821 – 1867).** Французький поет і критик епохи романтизму та імпресіонізму, учасник революції 1848 р., видавець газети «Суспільний порятунок». Автор поетичних збірок «Квіти зла», «Маленькі поеми у прозі», «Що вам небо з довічними муками», збірки статей «Романтичне мистецтво», трактату про наркотики «Штучний рай».

■ **145 років** від дня народження **Фріца Гансберга (1871–1950).** Німецький педагог, прихильник вільного виховання й трудової школи (під трудом розумів активну діяльність учнів – розумову працю), організатор школи вільного виховання в Бремені, автор численних методичних посібників, підручників, збірників вправ з німецької мови і книжок для читання («У нас вдома», «Творча робота в школі» та ін.).

- 10.04 ▪ **80 років** тому (1936) вийшла постанова ЦВК і РНК СРСР «Про персональні звання для вчителів початкових і середніх шкіл», відповідно до якої встановлювалися такі персональні звання: учитель початкової школи, учитель середньої школи, заслужений учитель школи.
- 11.04 ▪ **Міжнародний день визволення в'язнів фашистських концтаборів.**
- **90 років** від дня народження **Мирослава Леонovichа Бутрина** (1926–2000).
Український літературознавець і бібліограф, кандидат філологічних наук, фахівець у галузі української літературної бібліографії й книгознавства, історії українського друку. Упорядник бібліографічних покажчиків «Мова і стиль українських письменників», «Бібліографічні покажчики з української мови і літератури», «Письменники – лауреати премій СРСР і союзних республік» та ін.
- 12.04 ▪ **Всесвітній день авіації і космонавтики.**
- **55 років** тому (1961) космонавт Юрій Гагарін здійснив перший в історії людства політ навколо Землі на космічному кораблі «Восток» (108 хв).
- **115 років** тому (1901) на Троїцькій площі Києва з ініціативи Київського товариства грамотності (1882–1908) урочисто закладено Народний дім (нині – Київський державний театр оперети) за проектом архітектора Г. Антоновського. Народний дім опікувався освітніми, національними, духовними, економічними й соціальними завданнями позашкільної освіти.
- 12–
19.04 ▪ **100 років** тому (1916) в Києві відбувся педагогічний з'їзд (ініційований Київським учбовим округом), який відкрив відомий психолог В. В. Зінковський доповіддю «Проблеми виховання в школі». Результатом роботи з'їзду стало ухвалення резолюції «Принципи виховання й навчання в середній школі та її організація».
- 14.04 ▪ **130 років** від дня народження **Едуарда Толмена** (1886–1959). Американський психолог, теоретик необіхевіоризму, доктор

філософії Гарвардського університету, професор і викладач Каліфорнійського університету. Засновник системи, що поєднує ідеї біхевіоризму, гештальтпсихології і фрейдизму, розробник когнітивної пізнавальної теорії навчання, дослідник феномена «латентного» (прихованого) навчання.

15.04 ■ **130 років** від дня народження **Миколи Степановича Гумільова** (1886–1921).

Російський поет, перекладач, ідеолог і теоретик акмеїзму – модерністської течії в російській поезії, організатор і керівник «Цеху поетів», у якому об'єдналися однодумці-акмеїсти, мандрівник – учасник експедицій в Італію, Африку, член редколегії видавництва «Всемирная литература». Автор поетичних збірок «Романтичні квіти», «Перли», «Чуже небо», збірок оповідань «Тінь від пальми» та критичних статей «Листи про російську поезію».

■ **120 років** від дня народження **Миколи Миколайовича Семенова** (1896–1986).

Російський фізик і фізикохімік, академік АН СРСР, директор Інституту хімічної фізики АН СРСР, один із творців хімічної фізики, теорії ланцюгових реакцій, теплового вибуху газових сумішей. Головний редактор журналу «Хімічна фізика», засновник журналу «Хімія та життя». Лауреат Державних премій СРСР та Нобелівської премії (1956).

16.04 ■ **День доквілля.**

■ **175 років** від дня народження **Христини Данилівни Алчевської** (1841–1920).

Український педагог, прогресивна діячка народної освіти, віцепрезидент Міжнародної ліги освіти, організатор і керівник недільних шкіл, методист початкової школи, засновник й учитель Харківської жіночої недільної школи, що стала організаційно-методичним центром недільних шкіл Російської імперії, член Харківського товариства поширення серед народу грамотності, попечитель однокласної земської школи в с. Олексіївка (нині – Луганська область), збудованої на власні кошти. Автор методичного посібника для навчання дорослих

«Книга дорослих», праці «Передумане й пережите», до якої ввійшли щоденники, листи, спомини. Упорядник покажчика книжок для народного й дитячого читання «Що читати народові?» (у 3 т.).

▪ **85 років** від дня народження **Зінаїди Іванівни Слєпкань** (1931–2006).

Український математик-методист, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, старший викладач кафедри математики Мелітопольського педагогічного інституту, професор Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького. Автор науково-методичних праць з методики навчання математики для вчителів «Системи рівнянь другого степеня» (у співавт.), «Урок математики в школі», «Методика викладання математики: практикум», «Методика навчання математики», «Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі», «Методика викладання алгебри і початків аналізу», посібників і підручників для учнів 9–11 класів «Алгебра і елементарні функції», «Математика : посібник для факультативних занять у 10 класі», «Алгебра і початки аналізу» (5 видань).

18.04 ▪ **Міжнародний день пам'яток і визначних місць.**

▪ **День пам'яток історії та культури (в Україні).**

▪ **55 років** від дня народження **Ірини Борисівни Матяш** (1961).

Український історик-архівознавець, педагог, фахівець з історії української культури, архівознавства, бібліографістики, книгознавства, історії української дипломатії. Доктор історичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, віце-президент Українського біографічного товариства, член Українського історичного товариства, НТШ у Львові, Міжнародного інституту архівістики в Маріборі-Трієсті та інших організацій, заступник голови Спілки архівістів України, відповідальний редактор його друкованого органу, директор Українського НДІ архівної справи та документознавства, 1-й заступник Голови Державного комітету

архівів України, професор кафедри театрознавства Національного університету театру, кіно і телебачення імені Карпенка-Карого. Автор праць «Архівна наука і освіта в Україні 1920–1930-х років», «Архівознавство : підручник для студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів України» (у співавт.), «Катерина Грушевська: життя і діяльність», «Архівна україніка в Канаді: історіографія, типологія, зміст» та ін.

20.04 ■ **55 років** від дня народження **Георгія Володимировича Касьянова** (н. 1961).

Український історик, педагог, доктор історичних наук, учитель історії та суспільствознавства в навчальних закладах Києва, викладач університетів Канади, США, Великої Британії, Фінляндії, Австрії, завідувач відділу новітньої історії та політики в Інституті історії України НАН України, член Європейської асоціації розвитку вищої освіти. Автор праць «Сталінізм на Україні» (у співавт.), «Українська інтелігенція 1920-х – 30-х років: соціальний портрет та історична доля», «До питання про ідеологію ОУН» та ін.

21.04 ■ **200 років** від дня народження **Шарлотти Бронте** (1816–1855).

Англійська письменниця, представниця критичного реалізму в англійській літературі, вчителька шкіл, викладач англійської мови пансіону Егера в Брюсселі. Автор романів «Учитель», «Джен Ейр», «Містечко», «Шерлі», в яких порушуються проблеми жіночої рівноправності, соціальної нерівності, питання освіти (багато в чому твори автобіографічні).

22.04 ■ **Всесвітній день Землі.**

■ **250 років** від дня народження **Анни Луїзи Жермені де Сталь** (1766–1817).

Французька письменниця, публіцист, теоретик літератури, творчість якої посіла особливе місце в розвитку французької літератури, філософії, історіографії, теорії республіканського лібералізму, основоположник естетики раннього французького романтизму. Автор політико-філософських трактатів «Про

вплив пристрастей», «Роздуми про революцію», літературних есе «Про літературу», «Про Німеччину», «Про літературу з погляду суспільних інституцій», романів «Дельфіна», «Корінна, або Італія», п'єси «Джейн Грей», автобіографічного твору «Десять років вигнання». У 1812 р. проїздом побувала в Україні, зокрема в Києві.

▪ **205 років** від дня народження **Людвіга Отто Гессе** (1811–1874).

Німецький математик, учень К. Якобі, професор Політехнічної школи в Мюнхені, розробник однієї з інтерпретацій геометрії Лобачевського, автор праць з аналітичної і проєктивної геометрії, теорії виключення й варіаційного числення.

▪ **135 років** від дня народження **Франца Хількера** (1881 – після 1949).

Німецький педагог, учитель середньої школи, викладач педагогіки Берлінської академії мистецтв, учений секретар Центрального інституту методів навчання й виховання, засновник і директор Педагогічного центру Вісбадена, редактор журналів «Нове виховання», «Гімнастика», «Педагогічний листок», автор праць з питань реформи школи та порівняльної педагогіки.

23.04 ▪ **Всесвітній день книги і авторського права.**

▪ **125 років** від дня народження **Олександра Васильовича Багрія** (1891–1949).

Український, російський і азербайджанський літературознавець, фольклорист і бібліограф, педагог, шевченкознавець, професор Кубанського інституту народної освіти та Азербайджанського університету (м. Баку), дослідник біографії і світогляду Т. Шевченка, зв'язків його поезії з творами письменників інших народів. Автор праць з питань джерелознавства, методології літературознавства, монографії «Т.Г. Шевченко. Оточення. Мотиви творчості. Стиль».

▪ **115 років** від дня народження **Леоніда Володимировича Занкова** (1901–1977).

Російський психолог, педагог, дефектолог, учитель сільської

школи, завідувач дитячої колонії в Тамбовській області, співробітник Інституту дефектології й Інституту теорії та історії педагогіки АПН РРФСР, завідувач кафедри дефектології МДПУ імені В. Леніна, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН РРФСР, АПН СРСР. Фахівець з проблем психології пам'яті, мислення й мови нормальних та аномальних дітей. Автор праць «Нариси психології розумово відсталого дитини», «Пам'ять школяра, її психологія і педагогіка», «Про предмет і методи дидактичних досліджень», «Про початкове навчання», «Бесіди з учителями» та ін.

24.04 ■ Міжнародний день солідарності молоді.

■ **170 років** від дня народження **Івана Григоровича Верхратського** (1846–1919).

Український філолог, письменник, природознавець, педагог, дійсний член НТШ у Львові, основоположник української наукової термінології з природознавства, видавець літературно-наукового журналу «Денниця», учитель природознавства гімназій Дрогобича, Станіслава, Львова (учитель І. Франка). Автор перших шкільних україномовних підручників із ботаніки, зоології, мінералогії, праць з лексикології й правопису, діалектології, статей з літературної української мови, народної літератури, а також ліричних і сатиричних творів, зокрема, збірок «Стрижок», «Тріолети», «Байки, приказки, повістки».

■ **145 років** від дня народження **Любові Борисівни Хавкіної** (1871–1949).

Український і російський бібліотекознавець, бібліограф, доктор педагогічних наук, прихильник педагогічних ідей Дж. Дьюї (1859–1952), директор Науково-дослідного інституту бібліотекознавства в Москві. Організатор першого в Росії (Харків, 1903) Національного відділу бібліотекознавства та бібліотечного музею при Харківській громадській бібліотеці, розробник проекту бібліотечної освіти. Автор перших університетських посібників з питань бібліотечної справи в Росії та за кордоном.

25.04 ■ **15 років** тому (2001) вийшло Розпорядження Президента

України «Про забезпечення навчальних закладів навчальною літературою та програмами».

26.04 ▪ **День Чорнобильської трагедії.**

▪ **30 років** тому (1986) на атомній електростанції в Чорнобилі сталася катастрофа – вибухнув четвертий енергоблок.

▪ **95 років** тому (1921) РНК УСРР ухвалила постанову «Про встановлення загального наукового мінімуму, обов'язкового для викладання в усіх вищих учбових закладах». До мінімуму увійшли дисципліни із суспільних і природничих наук.

▪ **15 років** тому (2001) ВР України ухвалила Закон «Про охорону дитинства», в якому визначено основні засади державної політики щодо забезпечення прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіти, соціальний захист та різнобічний розвиток.

▪ **305 років** від дня народження **Дейвіда Юма** (1711–1776). Англійський філософ-просвітител, психолог, історик, економіст, представник суб'єктивного ідеалізму, попередник позитивізму, прихильник ідеї вільної конкуренції й торгівлі, бібліотекар Товариства єдинбурзьких адвокатів. Автор праць «Історія Великобританії», «Трактат про людську природу», «Дослідження розуму людини» та ін.

27.04 ▪ **60 років** тому (1956) постановою РМ УРСР затверджено положення «Про нагрудний значок «Відмінник народної освіти».

▪ **15 років** тому (2001) Колегією МОН України затверджено Концепцію інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл.

28.04 ▪ **Всесвітній день охорони праці.**

▪ **155 років** від дня народження **Миколи Олександровича Рибкіна** (1861–1919).

Російський математик, педагог, викладач математики приватного реального училища К. К. Мазіна, Лазаревського інституту східних мов, Московської практичної академії

комерційних наук та інших закладів Москви. Автор підручників і збірників задач з геометрії та тригонометрії для середньої школи, зокрема, «Геометрія» (8–9 кл.), «Прямолінійна тригонометрія» (9–10 кл.), «Збірник стереометричних задач, що потребують застосування тригонометрії», «Збірник тригонометричних задач», «Збірник геометричних задач» (планіметрія і стереометрія), що витримали 28 видань.

▪ **140 років** від дня народження **Георгія Федоровича Проскури** (1876–1958).

Український вчений у галузі гідромеханіки й гідродинаміки, гідромашинобудування й авіації, академік АН УРСР, заслужений діяч науки і техніки УРСР, викладач харківських ВНЗ, керівник лабораторії проблем швидкохідних машин і механізмів Інституту проблем машинобудування. Автор праць з теорії гідроаеродинаміки, повітряних гвинтів, газових і водяних турбін, насосів. Лауреат Державної премії СРСР.

▪ **110 років** від дня народження **Ростислава-Романа Єндика** (1906–1974).

Український педагог, антрополог, поет, прозаїк, публіцист, журналіст, громадський і політичний діяч, дійсний член НТШ, професор і ректор Українського техніко-господарського інституту, директор Дому української науки. Автор наукових робіт з антропології українців, публіцистичних праць про Д. Донцова, героїчне минуле українського народу, жудожніх творів, зокрема, поеми «Титан» та збірки новел «Жага».

▪ **75 років** від дня народження **Ірини Володимирівни Жиленко** (1941–2013).

Українська поетеса, прозаїк, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка. Автор поетичних збірок «Соло на сольфі», «Вікно у сад», «Дім під каштаном», «Дівчинка на кулі» та ін., повістей для дітей «Двічі по два дорівнює кульбабці», «Новорічна історія про двері ...», збірок дитячої лірики «Достигають колосочки», «Вуличка мого дитинства», «Казки буфетного гнома». Лауреат премії імені В. М. Сосюри (1987).

▪ **60 років** від дня народження **Володимира Михайловича Литвина** (1956).

Український історик, державний, політичний і освітній діяч, фахівець з новітньої історії України, історії міжнародних відносин, конституційного права, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Т. Шевченка, дійсний член Академії правових наук України та Національної академії наук України, голова ВР України. Автор праць «Політична арена України: дійові особи та виконавці», «Економічні аспекти ролі України у формуванні Європи сьогодення та Європи майбутнього», «Україна: Європа чи Євразія?», «Україна: міжвоєнна доба (1921–1938 рр.)» та ін.

29.04 ▪ **Міжнародний день танцю.**

▪ **145 років** від дня народження **Вільяма Штерна** (1871–1938).

Німецький психолог і філософ-ідеаліст, професор, основоположник диференціальної психології, директор Гамбурзького психологічного інституту. Автор праць з питань загальної, генетичної, прикладної та юридичної психології, класичних праць з дитячої психології, зокрема дитячої обдарованості, один із перших застосував метод тестів, запровадив поняття «коефіцієнта інтелекту».

ТРАВЕНЬ

У травні відзначається:

▪ **100 років** від заснування (1916) Чернігівського учительського інституту (нині – Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка). У 1961 р. закладу присвоєно ім'я Тараса Шевченка, з 1998 р. – Чернігівський державний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, у 2010 р. – надано статус національного.

▪ **110 років** від заснування (1906) культурно-освітньої організації «Просвіта» імені Т. Шевченка в Києві, головою якої став Б. Грінченко.

▪ **110 років** від створення (1906) Всеукраїнської учительської спілки

(ВУС) – професійної організації вчителів і діячів народної освіти, завданням якої було відродження української школи, організація шкільної та позашкільної освіти. У 1917 р. спілку очолювала С. Русова (діяла до 1920 р., з перервами).

▪ **85 років** від виходу у світ (1931) педагогічного часопису «Дошкільне виховання» – щомісячного науково-методичного журналу Міністерства освіти і науки України для педагогів і батьків. З 1931 по 1941 рік виходив під назвою «За комуністичне виховання дошкільника». У 1941–1945 рр. не видавався, з травня 1951 р. має нинішню назву. Журнал нагороджено Почесною Грамотою Президії ВР України.

1.05 ▪ **Воскресіння Христове (Великдень, Паска).**

▪ **150 років** від дня народження **Івана Ілліча Синюка** (1866–1953).

Український письменник, педагог, учитель сільських шкіл Буковини (40 років віддав педагогічній праці), організатор педагогічних видань, редактор дитячого журналу «Ластівка». Автор статей з питань школи й народної освіти, казок для дітей, збірки новел і нарисів «Образки з життя і природи», п'єс «Мужики», «Чесна Вероня», в яких змальовано важке життя буковинських селян.

1-2.05 ▪ **Дні міжнародної солідарності трудящих.**

3.05 ▪ **День Сонця.**

▪ **Всесвітній день захисту преси.**

4.05 ▪ **240 років** від дня народження **Йоганна Фрідріха Гербарта** (1776–1841).

Німецький філософ, психолог і педагог, прихильник асоціативної психології, професор Геттінгенського і Кенігсберзького університетів, засновник педагогічного семінару з дослідною школою в Кенігсберзькому університеті, розробник концепції чотирьох ступенів навчання (ясність, асоціація, система і метод), системи морального виховання, що ґрунтується на п'яти моральних ідеях (внутрішня свобода, досконалість, прихильність, право, справедливість), концепції виховуючого навчання.

Автор праць «Загальна теорія освіти», «Загальна педагогіка», «Головні пункти метафізики», «Підручник психології», «Нариси педагогічних читань».

▪ **220 років** від дня народження **Хораса Манна** (1796–1859). Американський педагог-демократ і діяч у галузі народної освіти, керівник прогресивного громадсько-педагогічного руху за поліпшення шкільної освіти (безплатне навчання, єдина шкільна система, розширення програм елементарного навчання тощо), засновник першого педагогічного журналу в США, упорядник річних доповідей-звітів про стан народної освіти у штаті Массачусетс, які стали стратегічною «педагогічною бібліотекою», – таку оцінку звітам дав К. Д. Ушинський (1824–1871).

5.05

▪ **180 років** від дня народження **Сидора Івановича Воробкевича** (1836–1903).

Український письменник, композитор, диригент, педагог, викладач Чернівецької духовної семінарії, гімназії та університету, один із засновників і редакторів журналу «Буковинська зоря», альманаху «Руська хата», керівник «Руського літературного товариства». Автор творів про історичне минуле українського народу – поеми «Нечай», оповідань «Турецькі бранці», «Блудний син», патріотичних віршів і ліричних пісень, повістей, поем, музичних творів, зокрема, романсів «Заграй ти, цигане старий», «Ви дівочі сині очі», хорів на тексти Т. Шевченка, І. Франка, Ю. Федьковича та статей з питань музики.

▪ **170 років** від дня народження **Генріка Сенкевича** (1846–1916).

Польський письменник-реаліст, журналіст, майстер історичного, психологічного роману та новели, прихильник суспільної течії «варшавського позитивізму». Автор історичної трилогії «Вогнем і мечем», «Потоп» і «Пан Володійовський», роману-епопеї «Камо грядеші», історичного роману «Хрестоносці», психологічних романів «Без догмату», «Родина Поланецьких». Лауреат

Нобелівської премії (1905).

▪ **115 років** від дня народження **Миколи Миколайовича Миронова** (1901–1998).

Український педагог, методист з початкового навчання, історик педагогіки, фахівець з проблем дитячих та юнацьких громадських рухів, завідувач секції дитячої літератури Українського науково-дослідного інституту педагогіки (УНДІП), головний редактор видавництва «Дитяча література», «Радянська школа», доцент Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького, старший науковий співробітник Інституту педагогіки АПН України, популяризатор творчості українського педагога І. П. Соколянського. Автор читанок для початкових класів, «Методики пояснювального читання», «Педагогічних вимог до читанок», ґрунтовних досліджень з історії дитячого руху, праці «Батьківські турботи» про виховання та підготовку дітей до школи в сім'ї та ін.

6.05

▪ **20 років** тому (1996) відроджено педагогічний журнал «Світло» з ініціативи Управління освіти Київської обласної держадміністрації.

▪ **15 років** тому (2001) постановою КМ України затверджено «Перелік типів позашкільних навчальних закладів» і «Положення про позашкільний навчальний заклад».

▪ **160 років** від дня народження **Зигмунда Фрейда** (Фройд, 1856–1939).

Австрійський невропатолог, психіатр, психолог і філософ, фундатор теорії й техніки психоаналізу, основоположник «психотарсичного методу» (методу лікування неврозів шляхом гіпнозу), теорії дитячої сексуальності, теорії «Ероса і Танатоса», професор Віденського університету, один із засновників Міжнародної психоаналітичної асоціації. Автор філософської системи несвідомих психічних процесів (фрейдизм), праць з фізіології та анатомії головного мозку, психоаналітики, зокрема, «Психологія мас та аналіз людського Я», «Дослідження істерії», «Тлумачення

сновидінь» та ін.

- 7.05
- **155 років** тому (1861) відкрито першу українську недільну школу в Сумах.
 - **155 років** від дня народження **Рабіндраната Тагора** (1861–1941). Індійський письменник, філософ, педагог, прогресивний громадський діяч, прихильник пантеїзму (Бог і світ є тотожними, такими, що збігаються). Засновник школи, яку перетворено на національний університет, та просвітницького центру поблизу університету. борець за національну освіту, що ґрунтується на стародавній індійській педагогіці та ідеях прогресивних зарубіжних педагогів. Автор праць з педагогіки, підручників бенгальською мовою для народних шкіл, поетичних творів, пісень, оповідань, романів «Катастрофа», «Гора», «Дім і світ», творів живопису (2 тис. картин і малюнків). Лауреат Нобелівської премії (1913).
- 8.05
- **День пам'яті та примирення.**
 - **День матері.**
- 9.05
- **День Перемоги. 71 рік** тому закінчилася Друга світова та Велика вітчизняна війна.
 - **70 років** тому (1946) РМ УРСР і ЦК КП(б)У ухвалили постанову «Про поліпшення вивчення іноземних мов у семирічних і середніх школах УРСР».
- (ін. 9.06)
- **145 років** від дня народження **Володимира Михайловича Гнатюка** (1871–1926). Український фольклорист, етнограф, мовознавець, літературознавець, перекладач і видавець, громадський і культурний діяч, член-кореспондент Петербурзької АН, академік ВУАН, учений секретар, голова етнографічної комісії НТШ у Львові. Представник порівняльно-історичного методу у фольклористиці, один з організаторів українського літературного процесу кінця XIX – початку XX ст. та «Українсько-руської видавничої спілки». Автор

праць з фольклористики, історії літератури, мовознавства, соціології, демографії, зокрема, «Війна і народна поезія», «Галицько-руські народні легенди» (у 2 т.), «Коломийки» (у 3 т.), «Українська народна словесність», біографічно-критичних нарисів про І. Котляревського, Марка Вовчка, С. Руданського, М. Глібова, Е. Золя та ін.

13.05 ■ **45 років** тому (1971) міністром освіти УРСР затверджено «Правила прийому учнів до вечірніх (змінних) і заочних середніх загальноосвітніх шкіл Української РСР».

■ **80 років** від дня народження **Володимира Олексійовича Підпалого** (1936–1973).

Український поет-лірик, перекладач, редактор Держлітвидаву України та видавництва «Радянський письменник», член СП УРСР. Автор збірок «Зелена гілка», «В дорогу – за ластівками», «Вишневий світ», «Береги землі», «Сковородинські думи» та ін., перекладів українською мовою творів російських, єврейських, вірменських письменників.

14.05 ■ **20 років** тому (1996) вийшла постанова КМ України «Про Український фонд сприяння соціальному захисту неповнолітніх».

■ **330 років** від дня народження **Габрієля Данієля Фаренгейта** (1686–1736).

Німецький фізик, складув, майстер виготовлення фізичних приладів, зокрема ртутних і спиртових термометрів, відкривач явища переохолодження води, залежності температури кипіння води від зовнішнього тиску, створив температурну шкалу (шкала Фаренгейта), за якою температура танення льоду 32°, кипіння води 212°.

■ **245 років** від дня народження **Роберта Оуена** (1771–1858), Англійський соціаліст-утопіст, просвітитель, прихильник соціальних перетворень шляхом освіти й виховання, засновник перших трудових комун у Нью-Ленарку (Шотландія), «Нова гармонія» (США), «Гармонія холл» (Англія), дитячих садків, ясел, недільних шкіл для

робітників, «Інституту для формування характеру» – системи культурно-освітніх закладів для дітей різного віку, в якій узагальнено педагогічну діяльність просвітителя.

▪ **145 років** від дня народження **Василя Семеновича Стефаника** (1871–1936).

Український письменник-експресіоніст, громадський діяч, майстер психологічної новели, зокрема діалогу, активний учасник громадсько-політичного життя Галичини. Автор збірок новел «Синя книжечка», «Камінний хрест», «Дорога», «Мое слово», «У нас все свято» та ін. (за новелами письменника створено художній кінофільм «Камінний хрест»).

15.05 ▪ **Міжнародний день сім'ї.**

▪ **125 років** від дня народження **Михайла Опанасовича Булгакова** (1891–1940).

Російський прозаїк і драматург (родом з України), лікар за фахом, автор сатиричних оповідань, фейлетонів, повістей «Дияволіада», «Собаче серце», «Фатальні яйця», п'єс «Багряний острів», «Зойчина квартира», роману «Майстер і Маргарита», творів української тематики – роману «Біла гвардія», п'єси «Дні Турбіних», оповідання «Записки юного лікаря», ліричного нарису «Київ місто».

▪ **105 років** від дня народження **Макса Фріша** (1911–1991).

Швейцарський письменник (писав німецькою мовою), журналіст, драматург, філолог, фахівець у галузі архітектури, почесний доктор Нью-Йоркського та Чиказького університетів, учасник урочистостей з нагоди ювілею М. Горького (у 1966 р. уперше відвідав СРСР, у 1986 р. – вдруге). Автор романів «Гомо фабер», «Штіллер», драм «Китайський мур», «Андорра» та ін. Лауреат шиллерівської премії, премії німецьких видавництв та премії міста Єрусалима.

16.05 ▪ **95 років** від дня народження **Миколи Олександровича Дашкієва** (1921–1976).

Український письменник, фольклорист, член СП УРСР,

автор віршованого роману «Правда», збірки віршів «На перевалі», науково-фантастичних і пригодницьких повістей і романів «Торжество життя», «Володар Всесвіту», «Зуби дракона», «Загибель Уранії», «З безодні минулого», збірок оповідань «Галатея», «Еліксир життя», роману про українського композитора XVIII ст. Максима Березовського «Страчена пісня».

- 17.05 ▪ **Всесвітній день інформаційного суспільства.**
- **150 років** від дня народження **Миколи Миколайовича Бахтіна** (1866–1940).
Російський літературознавець, перекладач, бібліограф, автор і видавець збірок «З чужих полів», «Кобзар», до яких увійшли переклади з української літератури, зокрема вірші Т. Шевченка, історико-етнографічного нарису «Угорська Русь». Укладач картотеки російських перекладів з іншомовної літератури (окремий розділ присвячено українським письменникам), бібліографічного покажчика «Шевченко в російських перекладах».
- 18.05 ▪ **Міжнародний день музеїв.**
- **День пам'яті жертв депортації з Криму (1944).**
- **95 років** тому (1921) Мала колегія Головного професору УСРР прийняла рішення про реорганізацію Харківської академії теоретичних знань в Інститут народної освіти з трьома факультетами: соціального виховання, техніко-педагогічного й політико-просвітнього.
- 20.05 ▪ **55 років** тому (1961) засновано Національну премію України імені Тараса Шевченка (Шевченківська премія) – найвищу відзнаку за творчі досягнення в галузі української літератури, мистецтва й архітектури. Її засновано як республіканську премію імені Т. Шевченка відповідно до постанови РМ УРСР.
- **90 років** від дня народження **Володимира Андрійовича Роменця** (1926–1998).
Український психолог, історик психології, мислитель,

доктор психологічних наук, дійсний член АПН України, науковий співробітник Інституту філософії АН УРСР, професор і викладач психології Київського університету імені Т. Г. Шевченка, завідувач відділу Інституту психології АПН України. Фундатор новітніх напрямів психологічної науки: психологічного вчення, побудованого на засадах вчинкового підходу, вчення про рушійні сили психологічного розвитку людини, системи конкретно-наукових теорій вчинку тощо. Автор праць «Психологія творчості», «Виховання творчих здібностей у студентів», багатотомної «Історії всесвітньої психології», підручника «Основи психології», книжки «Життя і смерть: осягнення розумом і вірою».

21.05

▪ **День науки.**

▪ **День Європи (в Україні).**

▪ **95 років** тому (1921) РНК УСРР ухвалила постанову «Про боротьбу з неписьменністю», яка зобов'язувала все неписьменне населення віком від 8 до 50 років вчитися писати й читати. Реалізація декрету покладалася на Всеукраїнську надзвичайну комісію з боротьби із неписьменністю, створену в складі НКО. Очолив комісію голова ВУЦВК Г. Петровський (проіснувала 9 років).

▪ **80 років** тому (1936) ЦВК і РНК СРСР було ухвалили постанову «Про організацію Всесоюзного комітету з вищої школи при Раді Народних Комісарів СРСР», відповідно до якої створювався Всесоюзний комітет у справах вищої школи. Керівництво комітету поширювалося на всі вищі навчальні заклади, крім військових і закладів, підвідомчих Всесоюзному комітету в справах мистецтва.

▪ **155 років** від дня народження **Георгія Георгійовича Де-Метца** (1861–1947).

Український (бельгійського походження) фізик, педагог, методист, професор Київського університету, завідувач кафедри Київського педагогічного інституту, один із основоположників дидактики фізики як педагогічної науки,

приват-доцент і викладач Новоросійського університету (Одеса), ректор Київського політехнічного інституту, редактор журналу «Физическое обозрение», організатор зразкового фізичного кабінету в Києві, який відіграв важливу роль у вдосконаленні системи шкільної фізичної освіти. Автор першого посібника з методики навчання фізики українською мовою в школах УРСР «Загальна методика викладання фізики», науково-методичних праць (близько 80), з питань теорії і практики навчання фізики і астрономії в загальноосвітніх школах, університетах і педагогічних ВНЗ.

- 22.05 ▪ **Міжнародний день біологічного різноманіття.**
- **155 років** від Дня перепоховання (1861) праху Т. Г. Шевченка (1814–1861), українського поета, художника, мислителя, на Чернечій горі поблизу Канева.
- **110 років** від дня народження **Миколи Івановича Алпатова** (1906–1963).
Російський педагог, доктор педагогічних наук, професор, фахівець в галузі історії педагогіки і народної освіти, теорії і практики виховання й політехнічного навчання учнів, вихователь дитячих будинків у Ленінграді, завідувач кафедри педагогіки і психології Воронежського педагогічного інституту. Автор праць «Виховна робота в школах-інтернатах», «Позакласна робота у міській середній школі», «Виховання і школа на сучасному етапі» та ін.
- 23.05 ▪ **25 років** тому (1991) ВР УРСР ухвалила Закон «Про освіту», оприлюднений 26 червня 1991 р.
- 24.05 ▪ **День слов'янської писемності і культури.**
- **День рівноапостольних Кирила і Мефодія, учителів слов'янських.**
- 25.05 ▪ **195 років** від дня народження **Миколи Івановича Гулака** (1821–1899).
Український громадсько-політичний діяч, педагог, учений, кандидат правознавства. Працював перекладачем у

Київській археологічній комісії, чиновником при канцелярії київського, подільського та волинського генерал-губернатора. Член гуртка київської молоді, один із засновників таємного Кирило-Мефодіївського товариства, противник самодержавно-кріпосницького ладу, борець за національну незалежність українського та інших слов'янських народів. За ідеологічні та політичні погляди був ув'язнений. Після звільнення займався педагогічною й науковою роботою в Одесі, Керчі, Ставрополі, Кутаїсі та Тифлісі (Грузія). Автор багатьох праць з історії, філософії, математики, філології, юриспруденції та інших наук.

▪ **135 років** від дня народження **Олександра Калістратовича Бабенка** (1881–1959).

Український фізик-методист, професор, викладач фізики в середніх навчальних закладах Вінниці, завідувач кафедри методики фізики Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького. Автор праць «Нариси з методики викладання фізики в середній школі» (у 4 т., у співавт.), відзначених Республіканською премією імені К. Д. Ушинського, «Коливання і хвилі», «Електромагнітна індукція», «Звук», «Фізика. 7 кл.» та ін.

26.05 ▪ **140 років** від дня народження **Роберта Йєркса** (1876–1956).

Американський психолог і біолог, фахівець у галузі порівняльної психології, дослідник людиноподібних мавп, засновник лабораторії порівняльної психології приматів у Гарвардському та Йельському університетах.

(ін.16.05) ▪ **195 років** від дня народження **Пафнутія Львовича Чебишова** (1821–1894).

Російський математик і механік, доктор фізико-математичних наук, професор, академік Петербурзької АН, засновник Петербурзької математичної школи, член Берлінської, Болонської, Паризької, Шведської академії наук, викладач математичних дисциплін Петербурзького університету (35 років), член Московського математичного товариства, засновник конструктивної теорії функцій,

математичної науки про механізми (створив понад 40 і вдосконалив 80 машин і механізмів). Автор праць з проблем теорії імовірностей і математичної статистики, арифметики й теорії чисел, математичного аналізу та аналітичної механіки, один з авторів програм з математики, підручників, методичних посібників з викладання елементарної математики в школах та вищих навчальних закладах.

27.05 ■ **220 років** від дня народження **Єгора Федоровича фон Брадке** (1796–1861).

Російський військовий та освітній діяч (шведського походження), дійсний статський радник Міністерства народної освіти, перший попечитель Київського учбового округу (1832–1838), Дерптського учбового округу (1854–1861), провідник державної освітньої політики, один з ініціаторів відкриття Київського університету Св. Володимира, який став центром Київського учбового округу. До заслуг попечителя належать постійно зростаюча кількість учнів і студентів, відкриття нових гімназій, училищ, шкіл, проведення реформ з реорганізації училищ округу, налагодження навчального процесу в навчальних закладах, успішне функціонування учбового округу, в якому закладено фундамент для подальшого розвитку вищої освіти.

28.05 ■ **День працівників видавництва, поліграфії і книгорозповсюдження.**

29.05 ■ **Міжнародний день миротворців ООН.**

■ **270 років** від дня народження **Іоахима Генріха Кампе** (1746–1818).

Німецький педагог-філантропіст, дитячий письменник і філолог, засновник і видавець Брауншвейгського журналу філософських, філологічних і педагогічних знань, один із авторів колективної праці-зібрання передової німецької педагогіки епохи Просвітництва «Загальний перегляд всієї шкільної виховної справи ...» (у 16 т.), основоположник дитячої літератури в Німеччині, автор «Зібрання творів для

дітей та юнацтва», повісті «Новий Робінзон» (117 видань), 5-томного словника німецької мови.

▪ **180 років** від дня народження **Костя Гавриловича Горбала** (1836–1903).

Український поет, педагог і журналіст, домашній учитель та вчителя шкіл і гімназій Тернополя, Стрия, Перемишля, видавець і редактор журналу «Нива» і газети «Русь». Автор статей «З питання про малоруську літературу», «Відносини між поетами і суспільністю», «Різниця в пом'якшенні приголосних у польській та українській мовах» та ін., біографічних оповідань «Мати», «Виїзд на посаду», «Спомини з молодих літ».

▪ **115 років** від дня народження **Кирила Дмитровича Синельникова** (1901–1966).

Український фізик, академік АН УРСР, заслужений діяч науки УРСР, професор Харківського університету, викладач і директор Харківського фізико-технічного інституту АН УРСР, один з основоположників сучасної ядерної прискорювальної техніки, засновник наукової школи фізиків-ядерників. Автор праць з ядерної фізики, техніки високого вакууму, фізики твердого тіла, плазми, фізичного матеріалознавства, термоядерного синтезу. Лауреат Державної премії СРСР.

30.05

▪ **95 років** тому (1921) засновано Донецький гірничий технікум, який у квітні 1926 р. реорганізовано у Донецький гірничий інститут. З 2001 р. – Донецький національний гірничий університет.

▪ **140 років** тому (1876) Олександр II підписав у м. Емсі (Німеччина) таємне розпорядження російського уряду – Емський акт про заборону друку і ввезення з-за кордону до Росії українських оригінальних і перекладних книжок та припинення театральних вистав українською мовою.

▪ **110 років** від дня народження **Івана Андрійовича Гарайди** (1906–1945).

Український філолог, лектор Краківського університету,

директор «Подкарпатського общества наук» в Ужгороді. Автор «Граматики руського языка» для українських шкіл Угорщини, укладач словника іншомовних слів «Причинки до словаря чужих слів», угорсько-польського та угорсько-українського словників (втрачені).

31.05 ▪ **Міжнародний день боротьби з тютюнопалінням.**

▪ **90 років** від дня народження **Джеймса Крюса** (1926–1997).

Німецький дитячий письменник, перекладач, педагог за фахом, продовжувач традицій німецької літературної класики та романтизму в дитячій літературі, створив новий тип героя: самостійного, упевненого в собі, розумного, контактного та небайдужого. Автор творів педагогічного спрямування, фантастичної повісті «Тім Талер, або Проданий сміх», повістей «Коли я був королем», «Мій прадідусь і я», «Флорентіна», «Машина, яка розмовляє» та ін. Лауреат німецьких премій у галузі дитячої літератури, володар Золотої медалі Г.-К. Андерсена (1960).

ЧЕРВЕНЬ

У червні відзначається:

▪ **85 років** від проведення (1931) Першої Всеукраїнської бібліографічної наради в Києві з поставила питань створення нової бібліотечної справи та бібліографії в УСРР.

1.06 ▪ **Міжнародний день захисту дітей**, започаткований у 1949 р. Міжнародною демократичною федерацією жінок.

▪ **День захисту дітей (в Україні).**

▪ **Всесвітній день батьків.**

1–7.06 ▪ **105 років** тому (1911) у Санкт-Петербурзі відбувся Перший Всеросійський з'їзд із бібліотечної справи, який відіграв суттєву роль у розвитку бібліотечної справи як науки.

4.06 ▪ **Міжнародний день безвинних дітей – жертв агресії.**

▪ **195 років** від дня народження **Аполлона Миколайовича Майкова** (1821–1897).

Російський поет, перекладач, співець російської природи, член-кореспондент Петербурзької АН, голова Комітету іноземної цензури, учасник літературних читань (разом із Т. Шевченком) на користь недільних шкіл у Петербурзі. Автор поем «Дві доли», «Машенька», «Панночка», творів на історичну тематику «Хто він?», «Біля труни Грозного», «З слов'янського світу», драматичних поем, поезій, поетичного перекладу «Слова о полку Ігоревім» та перекладів творів Й. Гете, Г. Гейне, А. Міцкевича та інших поетів.

▪ **160 років** від дня народження **Фрідріха Папе** (1856–1940). Польський історик, дослідник історії Польщі XV–XVI ст., бібліотекар, професор, дійсний член АН у Кракові. Працював у Бібліотеці імені Оссолінських у Львові та бібліотеці Львівського університету, співзасновник Історичного товариства у Львові (1886), директор бібліотеки Ягеллонського університету, заступник директора Бібліотеки Чарторійських у Кракові, інспектор бібліотеки АН у Кракові, професор Ягеллонського університету. Член Угорської АН, почесний член Польського історичного та Угорського історичного товариств і Товариства польських бібліотекарів. Дослідник доби панування династії Ягеллонів.

5.06 ▪ **Всесвітній день охорони довкілля.**

▪ **20 років** тому (1996) вийшов Указ Президента України про перейменування Острозького колегіуму на Національний університет «Острозька академія».

8.06 ▪ **25 років** тому (1991) у Києві відбулася Всеукраїнська наукова конференція – «Історичні традиції національної символіки».

▪ **115 років** від дня народження **Бориса Павловича Грабовського** (1901–1966).

Український фізик, учений-винахідник, конструктор першої у світі установки електронного телебачення (1928). Автор винаходів: катодного осцилятора, окулярів для сліпих,

апарату для глухонімих, малолітражного гелікоптера, трикрилового планера, вакуумного пристрою для плавання та ін. Заслужений винахідник республіки Узбекистан, син відомого українського поета Павла Грабовського.

9.06 ▪ **Міжнародний день друзів.**

▪ **Вознесіння Господнє.**

10.06 ▪ **135 років** від дня народження **В'ячеслава Костянтиновича Прокоповича** (1881–1942).

Український громадсько-політичний і державний діяч, дипломат, педагог, публіцист й історик, учитель історії Київської гімназії, активний учасник у створенні та діяльності Товариства українських поступовців (разом з М. С. Грушевським), редактор педагогічного журналу «Світло», член Української Центральної ради (згодом – Малої ради), міністр освіти в уряді В. О. Голубовича, Голова РМ УНР. Автор публіцистичних і науково-історичних праць «Київська міліція», «Заповіт Орлика», «Під золотою корогвою», «Сфрагістичні етюди».

11.06 ▪ **95 років** тому (1921) РНК УСРР ухвалила постанову «Про боротьбу з дитячою безпритульністю».

▪ **205 років** від дня народження **Віссаріона Григоровича Белінського** (1811–1848).

Російський літературний критик і публіцист, революціонер-демократ, філософ-матеріаліст, прихильник діалектики Гегеля, основоположник російської реалістичної естетики і літературної критики, завідувач літературно-критичного відділу журналів «Отечественные записки» і «Современник», викладач словесності в навчальних закладах. Автор річних оглядів літератури, літературно-критичних статей, праць з питань фольклору, театру, педагогіки, зарубіжної літератури, підручника «Основи російської граматики для початкового навчання, складені Віссаріоном Белінським».

13.06 ▪ **185 років** від дня народження **Джеймса Клерка**

Максвелла (1831–1879).

Англійський фізик, член Лондонського Королівського товариства, викладач фізики Кембриджського університету, основоположник загальної теорії електромагнетизму, класичної електродинаміки, один із засновників кінетичної теорії газів. Автор праць з проблем молекулярної фізики, оптики, механіки, теорії пружності, основ графічної статистики.

▪ **150 років** від дня народження **Костянтина Миколайовича Дерунова** (1866–1929).

Російський бібліотекознавець і бібліограф, учасник народницького революційного руху, працівник бібліотек Міністерства фінансів, Наркомату фінансів СРСР, завідувач бібліотеки Російської асоціації науково-дослідних інститутів суспільних наук. Автор капітальної праці – картотеки бібліографій російських рецензій (300 тис. назв) за 1850 – 1928 рр., а також праць «Життєві завдання бібліографії», «Типові риси в еволюції російської суспільної бібліотеки», «Примірний бібліотечний каталог. Звід кращих книг російською мовою з 60-х рр. по 1905».

14.06

▪ **95 років** тому (1921) РНК УСРР затвердила Положення про Всеукраїнську академію наук (ВУАН), в якому визначено статус, завдання, організаційні засади академії.

▪ **280 років** від дня народження **Шарля Огюстена Кулона** (1736–1806).

Французький фізик і військовий інженер, член Французької АН, основоположник закону електростатики – закону Кулона, який визначає величину сили взаємодії електричних зарядів. Автор праць з електрики, магнетизму й технічної механіки. За прізвищем вченого названо одиницю електричного заряду та електричної індукції в Міжнародній системі одиниць (СІ) – кулон.

▪ **235 років** від дня народження **Вікентія Івановича Беретті** (1781–1842).

Український та російський архітектор, представник класицизму й ренесансу, професор і академік Петербурзької

АН, автор споруд в Києві: Інституту шляхетних дівчат (тепер Міжнародний центр культури і мистецтв), головного корпусу Київського університету, Олександрівського косяголу, розробник проекту (генерального плану забудови) розвитку Києва як історичного і культурного центру України.

▪ **205 років** від дня народження **Гаррієт Бічер-Стоу** (1811–1896).

Американська письменниця, автор роману «Хатина дядька Тома», який здобув світову славу і відіграв певну роль в ідеологічній підготовці скасування рабства в США, публіцистичного твору (коментаря) «Ключ до «Хатини дядька Тома», соціального роману «Дред, повість про Прокляте болото» та інших творів.

▪ **160 років** від дня народження **Димитра Благоева** (1856–1924).

Діяч революційного руху Росії та Болгарії, педагог, учитель, засновник однієї з перших в Росії соціал-демократичної групи (Благоева група), учасник руху вчителів за незалежність болгарської школи. Автор праць з питань школи й народної освіти, зокрема, «Законопроект з питань навчання і його зміст», «Похід проти загальної освіти», «Учительський рух», а також низки підручників, навчальних посібників, «Російсько-болгарського словника».

15-27.06 ▪ **95 років** тому (1921) відбулася Третя Всеукраїнська нарада з освіти, на якій розглядалися питання соціального виховання дітей, проблеми соціально-економічної та педагогічної освіти, чергові завдання Головнопрофосу.

15.06 ▪ **245 років** від дня народження **Філіппа Емануеля Фелленберга** (1771–1844).

Швейцарський педагог, сучасник Песталоцці, з яким мав педагогічні розбіжності щодо поглядів на навчання і виховання дітей. Прихильник ідеї поєднання дитячої продуктивної праці з навчанням і вихованням, засновник виховних установ для дітей бідняків, середнього класу й

вищих станів, семінарії для підготовки вчителів, народних шкіл, «землеробського інституту» для підготовки спеціалістів у галузі сільського господарства.

16.06 (ін.28.06) ■ **140 років** від дня народження **Івана Васильовича Шаровольського** (1876–1954).

Український філолог, літературознавець, перекладач, професор і викладач історії західноєвропейської літератури, англійської, німецької і французької мов, курсів з романістики й германістики Київського університету, співробітник Інституту мовознавства АН УРСР. Автор праць з питань західноєвропейської літератури, германської й романської мов, зокрема, «Німецькі позичені слова в українській мові», «Про народну латинь як основу романських мов», «Конспект курсу історії німецької мови», посібника «Історія західноєвропейської літератури середніх віків», упорядник «Німецько-українського словника», перекладу українською мовою «Утопії» Т. Мора.

17.06 ■ **105 років** від дня народження **Віктора Платоновича Некрасова** (1911–1987).

Російський письменник, журналіст, архітектор за фахом, основоположник такого напрямку в літературі, як військова проза, учасник Сталінградської битви, з 1974 р. на еміграції у Франції. Автор одного з кращих творів про Вітчизняну війну «В окопах Сталінграда», повістей «В рідному місті», «Кіра Георгіївна», дорожніх нарисів, ностальгічних спогадів про Київ, його історію та архітектуру «Записки роззяви» (Париж, 1975), «Маленької печальної повісті» – про долю «третьої хвилі» емігрантів у СРСР, нарису «По той бік стіни» (про ФРН), публіцистичних статей, спогадів про письменників, сценарію документального фільму «Невідомому солдату». Лауреат Державної премії СРСР (1947).

18.06 ■ **115 років** тому (1901) царем Миколою II схвалено «Основні положення організації загальноосвітньої середньої школи» – проект реформування шкільної освіти, що передбачав поєднання класичної і реальної школи в єдину

загальноосвітню (у 1902 р. проект було відхилено урядом).

▪ **335 років** від дня народження **Єлизара (Феофана) Прокоповича** (1681–1736).

Український учений-гуманіст, просвітитель, педагог, філософ, письменник-полеміст, поет, оратор, церковний і державний діяч, єпископ Псковський і Нарвський, архієпископ Новгородський. Прихильник і пропагандист ідей Р. Декарта, Дж. Локка, Ф. Бекона, поборник геліоцентричної системи М. Коперника та вчення Г. Галілея. Професор, викладач (піїтика, риторика, філософія, арифметика, геометрія, логіка, богослов'я), а згодом – ректор Києво-Могилянської академії. Організатор школи для дітей з передовими методами викладання. Автор букваря «Первое учение отрокам», «Духовный регламент», «Букварь славенский ...», трагікомедії «Володимир», низки поезій, історичних, юридичних, педагогічних і літературно-теоретичних праць.

▪ **125 років** від дня народження **Івана Мірчука** (1891–1961).

Український філософ, історик культури, науково-освітній, політичний і громадський діяч, один з ідейних та організаційних лідерів української діаспори. Директор Українського наукового інституту в Берліні (1930–1945), ректор Українського Вільного університету в Мюнхені, член Української Вільної академії наук, член-кореспондент Баварської академії наук. Досліджував проблеми української духовності, її втілення в окремих національних типах. Автор праць «Українська культура в її історичному становленні», «Призначення нації», «Історія української культури» та ін.

19.06 ▪ **День Святої Трійці. П'ятидесятниця.**

21.06 ▪ **15 років** тому (2001) вийшла постанова ВР України «Про стан, напрями реформування і фінансування освіти в Україні».

▪ **15 років** тому (2001) ухвалено Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», що визначає організаційні та правові засади соціальної роботи з дітьми та

молоддю.

- 22.06 ▪ **День Скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні.**
- **75 років** тому (1941) війська Німеччини віроломно вторглися на територію Радянського Союзу. Початок Великої Вітчизняної війни (1941–1945).
- 23.06 ▪ **30 років** тому (1986) засновано Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Президією РМ УРСР прийнято рішення «Про відкриття в місті Переяславі-Хмельницькому Київської області філіалу Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького». 24 листопада 1993 р. на базі філіалу створено Переяслав-Хмельницький державний педагогічний інститут, в 1994 р. – йому присвоєно ім'я Г. С. Сковороди, у 2002 р. – надано статус університету.
- **80 років** тому (1936) РНК СРСР і ЦК ВКП(б) ухвалено постанову «Про роботу вищих навчальних закладів і керівництво вищою школою», в якій висвітлювалися основні засади організації навчального процесу у вищих навчальних закладах та керівництва вищою школою.
- **45 років** тому (1971) колеги Міністерства освіти УРСР, Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР, Державний комітет РМ УРСР з професійно-технічної освіти ухвалили рішення «Про спільну роботу загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних училищ і середніх спеціальних навчальних закладів у зв'язку із здійсненням загальної середньої освіти молоді в Українській РСР».
- 25.06 ▪ **145 років** від дня народження **Володимира Митрофановича Арнольдї** (1871–1924). Український і російський ботанік, член-кореспондент Російської АН, фахівець у галузі ембріології й цитології голонасінних, географії водоростей. Засновник харківської школи альгологів (альгологія – наука про водорості).
- **125 років** від дня народження **Івана Петровича**

Крип'якевича (1886–1967).

Український історик, науковець, педагог, археограф, освітній і громадський діяч, журналіст, доктор філософії, доктор історичних наук, дійсний член і бібліотекар НТШ у Львові, академік АН УРСР, заслужений діяч науки УРСР, організатор наукового життя та українського шкільництва на Волині й Холмщині, учитель історії в гімназіях Рогатина, Львова й Жовкви, директор Інституту суспільних наук АН УРСР у Львові, професор Львівського університету, редактор дитячого журналу «Дзвінок». Автор шкільних підручників з історії «Коротка історія України для початкових шкіл...», «Огляд історії України: для вищих клас середніх шкіл...», посібника для студентів «Історія української держави XVII ст.», фундаментальних праць «Богдан Хмельницький», «М. Грушевський: життя й діяльність», «Історія українського війська», «Історія української культури», «Всесвітня історія» та ін.

26.06

▪ **Міжнародний день боротьби зі зловживанням наркотиками та їх незаконним розповсюдженням.**

▪ **День молоді.**

▪ **170 років від дня народження Костянтина Васильовича Єльницького (1846–1917).**

Російський педагог, один з основоположників розвитку жіночої педагогічної освіти, автор підручників і посібників з педагогіки, історії педагогіки, методики російської мови в початковій школі, зокрема, «Виховання і навчання в сім'ях і школі. Педагогіка», «Курс дидактики», «Методика початкового навчання вітчизняної мови», «Загальна педагогіка», «Нариси з історії педагогіки», «Педагогічна хрестоматія», «Російські педагоги другої половини XIX століття», «Шкільне навчання. (Дидактика)», «К. Д. Ушинський. Його життя, діяльність і педагогічні праці».

▪ **145 років від дня народження Андрія Митрофановича Лободи (1871–1931).**

Український фольклорист, літературознавець, етнограф, педагог, професор Київського університету, академік ВУАН, керівник Етнографічної комісії ВУАН, член-кореспондент АН СРСР, професор Вищих жіночих курсів у Києві, головний редактор «Етнографічного вісника», дослідник слов'янського епосу, народної словесності, збирач фольклору. Автор праць «Білоруська народна поезія і російський билинний епос», «Лекції з народної словесності», «Сучасний стан і чергові завдання української етнографії», розвідок про творчість Т. Шевченка, О. Пушкіна, діяльність М. Максимовича. Нагороджений Великою золотою медаллю Всесоюзного географічного товариства.

27-28.06 ■ **60 років** тому (1956) відбулася Республіканська наукова конференція з метою узагальнення досвіду політехнічного навчання в школах УРСР.

28.06 ■ **День Конституції України.**

■ **20 років** тому (1996) ВР України прийняла Конституцію – Основний Закон України.

30.06 ■ **75 років** від дня народження **Руслана Яковича Пирого** (1941).

Український історик, дослідник політичної історії, національної біографістики, архівознавець, джерелознавець, доктор історичних наук, академік Української академії історичних наук, заслужений діяч науки і техніки України, викладач Харківського університету, керівник архівів Києва, завідувач відділу історії української революції 1917–1921 рр. Інституту історії України НАН України. Автор понад 300 праць, зокрема, «Маршрутами історії», «Михайло Грушевський», «Гетьман Павло Скоропадський між Німеччиною і Росією» та ін.

ЛИПЕНЬ

У липні відзначається:

▪ **105 років** від виходу друком (1911) першого номеру педагогічного журналу «Український учитель» – органу українського народного вчительства Галичини (Станіслав, 1911–1912).

▪ **95 років** від заснування (1921) Львівського таємного українського університету – вищого навчального закладу, що діяв нелегально на громадських засадах у Львові (1921–1925). Організовано університет за ініціативою НТШ у Львові, Товариства українських наукових викладів імені П. Могили, Ставропігійського інституту на базі діючих з 1919 р. університетських курсів. Першим ректором університету був В. Щурат.

▪ **80 років** від заснування (1936) Інституту історії України (нині – Інститут історії України НАН України) на базі окремих кафедр і комісій АН УСРР та Інституту історії України Всеукраїнської асоціації марксистсько-ленінських інститутів.

1-3.07 ▪ **95 років** тому (1921) у Львові відбувся Студентський з'їзд під головуванням В. Кучабського.

1.07 ▪ **55 років** тому (1961) в Торонто (Канада) відкрито пам'ятник Т. Г. Шевченкові.

▪ **370 років** від дня народження **Готфріда Вільгельма Лейбніца** (1646–1716).

Німецький учений, філософ, математик, фізик, мовознавець, богослов, логік, історик, бібліотекар, один із родоначальників німецької ідеалістичної діалектики. Організатор і перший президент Берлінської АН, член Англійського Королівського товариства, Паризької АН, таємний радник Петра I, бібліотекар та історіограф при дворі Ганноверського герцога, реорганізатор герцогської бібліотеки у Вольфенбюттері. Основоположник німецької літературної мови, математичної логіки, конструктор вітряного двигуна для насосів, обчислювальної машини, відкрив диференціальне та інтегральне числення, теорію рядів, теорію чисел, закон збереження кінетичної енергії та один з найважливіших принципів фізики – принцип найменшої дії.

4.07 ▪ **80 років** тому (1936) вийшла постанова ЦК ВКП(б) «Про

педологічні викривлення в системі наркомосів», що засудила педологію як науку і проголосила боротьбу проти її ідеологів.

▪ **135 років** від дня народження **Василя Васильовича Зеньковського** (1881–1962).

Український психолог, філософ, богослов, теоретик та історик педагогіки, церковний і громадсько-політичний діяч. Один з основоположників соціальної педагогіки в Російській імперії, дослідник психолого-педагогічних проблем виховання дітей і молоді, відомий представник російського педагогічного зарубіжжя. Професор і викладач Київського університету, директор Фребелівського інституту, міністр культури та віросповідань в уряді П. П. Скоропадського, учасник російського християнського руху в еміграції, професор Белградського університету (Югославія). Один із засновників Російського педагогічного інституту імені Я. А. Коменського в Празі, професор Свято-Сергієвського богословського інституту в Парижі. Автор праць «Соціальне виховання, його завдання і шляхи», «Психологія дитинства», «Проблеми шкільного виховання в еміграції», «Російська педагогіка в ХХ столітті», «Принципи православної педагогіки» та ін.

▪ **125 років** від дня народження **Петра Йосиповича Панча** (Панченко, 1891–1978).

Український письменник, член і секретар правління СП УРСР, голова Харківської організації СП УРСР, учасник Всесвітнього конгресу на захист культури (Париж, 1935), редактор журналів «Червоний шлях» і «Радянська література». Автор збірки повістей «Голубі ешелони», повісті «Олександр Пархоменко», роману «Облога ночі» (події революції 1905–1907 рр.), оповідань про Велику Вітчизняну війну, історичного роману про визвольну війну 1648–1654 рр. «Гомоніла Україна», автобіографічної повісті «На калиновім мості». Лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1965).

7–21.07

▪ **135 років** тому (1881) у Херсоні відбувся з'їзд учителів

початкових народних шкіл Херсонської губернії під керівництвом українського педагога і методиста, почесного члена Петербурзького товариства Миколи Корфа (1834–1883).

10.07 ■ **145 років** від дня народження **Марселя Пруста** (1871–1922).

Французький письменник, близький до імпресіонізму й символізму, творчість якого відзначається вишуканістю стилю й тонкістю психологічного аналізу. Автор збірки новел «Втіхи і дні», циклу романів «У пошуках втраченого часу», що став переломним у розвитку прози ХІХ ст. та мав значний вплив на розвиток французького роману ХХ ст.

11.07 ■ **Всесвітній день шоколаду.**

■ **Всесвітній день народонаселення.**

■ **15 років** тому (2001) ВР України ухвалила Закон України «Про дошкільну освіту», в якому визначено правові, організаційні та фінансові засади функціонування й розвитку системи дошкільної освіти.

12.07 ■ **110 років** від дня народження **Павла Івановича Приступи** (1906–1975).

Український мовознавець, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу мовознавства Інституту суспільних наук АН УРСР (Львів). Автор праць з української діалектології, підручника з польської мови (для 3 кл. шкіл з польською мовою навчання), співавтор «Атласу української мови» (у 2 т.) та ін.

13.07 ■ **150 років** від дня народження **Антон Степановича Сиявського** (1866–1951).

Український історик, економіст, педагог і громадський діяч, новатор геополітичних досліджень української економіки, гірничої статистики. Один з подвижників української географії, наукового краєзнавства й краєзнавчої шкільної географії, викладач Вищих жіночих курсів та юнкерського училища Одеси, директор комерційних шкіл (училищ) у

Лодзі, Білостоці, Катеринославі, директор департаменту середніх шкіл Міністерства народної освіти УНР (за Гетьманату та Директорії). Приват-доцент Кам'янець-Подільського університету, професор київських вищих шкіл, старший науковий співробітник ВУАН, голова Київської філії Всеукраїнської наукової асоціації сходознавства, один із засновників і завідувач кафедри Благовіщенського агропедінституту (Зелений клин Далекого Сходу Росії) та учасник створення при ньому Українського відділення. Автор творів «Гірничі статистика», «Із життя Півдня», «Методологія економгеографії», «Україна та Близький Схід у світлі геополітики» та ін.

14.07 ■ **80 років** від дня народження **Анатолія Олексійовича Копилова** (1936–2007).

Український історик-славіст, педагог, організатор науки та освіти, кандидат історичних наук, заслужений працівник освіти України, учитель семирічної школи, професор, декан історичного факультету, проректор, ректор Кам'янець-Подільського педагогічного інституту (з 2008 р. – Кам'янець-Подільський національний університет). Дослідник проблем соціально-політичної історії Болгарії 1940–1980-х рр. й україно-болгарських відносин XIX–XX ст. Автор праць «Вітчизняний фронт і народно-демократична революція в Болгарії», «Хотинське повстання» (у співавт.), «Кам'янець-Подільський державний український університет: від ідеї заснування до ліквідації (1917–1921 рр.)» та ін.

15.07 ■ **140 років** від дня народження **Володимира Олексійовича Розова** (1876–1940).

Український мовознавець, перший викладач історії української мови Київського університету, професор Ніжинського історико-філологічного інституту, Таврійського (Сімферополь) університету та університетів Скоп'є і Загреб (Югославія). Дослідник історії розвитку української шкільної драми, староболгарських і старосербських писемних пам'яток. Автор праць із

слов'янської філології, зокрема, з історії української мови, діалектології (староруської, галицько-волинської), видавець «Південноруських грамот» та «Українських грамот» (XIV, XV ст.).

16.07 ▪ **170 років** від дня народження **Фрідріха Паульсена** (1846–1908).

Німецький філософ і педагог, професор Берлінського університету, прихильник ідей ідеалістичного монізму і пантеїзму, борець за рівність прав класичних і реальних гімназій та інших середніх навчальних закладів, захисник методів навчання, що активізують самостійність учнів та їх мислення. Автор праць з питань методів навчання в середній школі, історії середньої й вищої освіти в Німеччині, етики та її зв'язку з педагогікою.

17.07 ▪ **170 років** від дня народження **Миколи Миколайовича Миклухо-Маклая** (1846–1888).

Російський учений (українського походження), мандрівник зі світовим ім'ям, громадський діяч, фахівець у галузі порівняльної анатомії тварин, зоології, географії, антропології та етнографії, дослідник походження і життя народів різних рас, зокрема Нової Гвінеї, Філіппін, Австралії, Меланезії, поборник захисту колоніальних народів. Автор першого проекту Декларації прав людини, щоденників подорожей, зокрема, «Мандрівка на Нову Гвінею», «Серед дикунів Нової Гвінеї», «Подорожі: статті», «Людина з Місяця: щоденники, статті, листи» та ін.

▪ **145 років** від дня народження **Філарета Михайловича Колесси** (1871–1947).

Український фольклорист, композитор, музикознавець, літературознавець, доктор філології, дійсний член ВУАН, педагог, викладач гімназій Львівщини, професор, завідувач кафедри фольклору та етнографії Львівського університету, керівник Державного музею етнографії у Львові, Львівського відділу Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. Автор понад 100 праць, серед яких «Огляд українсько-руської народної поезії»,

«Мелодії українських народних дум», «Народні пісні з Південного Підкарпаття», «Українська усна словесність» та ін.

- 18.07 ■ **205 років** від дня народження **Вільяма Теккерея** (1811–1863).
Англійський письменник, сатирик, поет-пародист, літературний критик, журналіст, художник-карикатурист. Автор повістей «Записки Жовтоплюша», «Звичайна історія», історичного роману «Кар'єра Баррі Ліндона», збірника нарисів «Книга снобів», знаменитого роману «Ярмарок суєти» – гострої соціальної сатири на тогочасне суспільство, літературно-критичних нарисів «Англійські гумористи XVIII ст.». Створив понад 2000 малюнків: шаржів, карикатур, пейзажів, портретів, ілюстрацій до своїх творів.
- 20.07 ■ **105 років** від дня народження **Василя Степановича Кучера** (1911–1967).
Український письменник, кореспондент, член СП УРСР, автор збірок оповідань і нарисів «Дві новели», «Марта», «Мої друзі», романів «Устим Кармалюк», «Чорноморці», «Голод», «Трудна любов», «Орли воду п'ють», сценарію до кінофільму «Вітер зі сходу».
- 21.07 ■ **110 років** від дня народження **Олени Іванівни Теліги** (у дівочтві Шовгенів, 1906–1942).
Українська поетеса «празької школи», громадська діячка, член ОУН, організатор і голова Спілки українських письменників в окупованому німцями Києві та засновник і редактор часопису «Литаври» (у лютому 1942 р. поетесу разом із чоловіком було заарештовано й розстріляно в Бабиному яру). Автор публіцистичних статей, оповідання «Або-Або», збірок поезій «Душа на сторожі», «Прапори духа», «Полум'яні межі», «О краю мій ...» та ін. Імені Олени Теліги засновано літературну премію, яку вперше присуджено поетесі Ліні Костенко.
- 22.07 ■ **90 років** від дня народження **Сергія Олексійовича Баруздіна** (1926–1991).

Російський письменник, головний редактор журналу «Дружба народів», автор повістей, казок, віршів, книжок для дітей «Раві і Шаші», «Казка про трамвай», «Крок за кроком», романів «Повторення пройденого», «Вірити й пам'ятати», збірки літературно-критичних статей «Люди і книги».

23.07 ■ **190 років** від дня народження **Олександра Миколайовича Афанасьєва** (1826–1871).

Російський історик, фольклорист, літературознавець, збирач народних російських і українських легенд, казок, переказів, пісень, упорядник і видавець «Російських народних казок» (у 3 т.), «Народних російських легенд». Автор праці «Поетичні погляди слов'ян на природу», збірки «Дерево життя. Вибрані статті».

■ **145 років** від дня народження **Жана Овіда Декролі** (1871–1932).

Бельгійський педагог, лікар і психолог, професор Вищої педагогічної школи, професор гігієни та лікувальної педагогіки Брюссельського університету, один із представників нового виховання, засновник Інституту дефективних дітей та школи для нормальних дітей, що називалася «Школа для життя через життя», навчання в якій будувалося на основі вільного виховання, а теми навчальної програми концентрувалися навколо дитини: «Дитина та її організм», «Дитина і тварини», «Дитина і рослини», «Дитина і суспільство», «Дитина і всесвіт». Автор низки праць, присвячених методам вивчення й класифікації аномальних дітей та методам виховання й навчання.

24.07 ■ **150 років** від дня народження **Модеста Пилиповича Левицького** (1866–1932).

Український письменник, педагог, перекладач, дипломат, лікар. Один із засновників Української радикальної партії, член київського товариства «Просвіта», член редколегії газети «Громадська думка». Головний санітарний лікар залізниць України, директор культурно-освітнього відділу Міністерства шляхів. Радник, а згодом і голова Української

дипломатичної місії в Греції. Викладач Української сільськогосподарської академії в Подебрадах (Чехо-Словаччина), учитель української мови в гімназіях Луцька. Автор соціально-психологічних оповідань, нарисів, етюдів, гуморесок, роману «Перша руїна», мемуарів «Спогади лікаря», мовознавчих статей, підручника «Граматика української мови», перекладач романів «Історія одного селянина» (у 4 ч.) Еркмана-Шатріана, «Спартак» Р. Джованьйолі, «Фараон» Б. Пруса та ін.

25.07 ■ **120 років** від дня народження **Володимира Івановича Масальського** (1896–1979).

Український мовознавець, педагог, професор, доктор філологічних наук, фахівець з методики навчання української і російської мов у середній школі. Викладач педагогічних навчальних закладів Бердянська, Білої Церкви, Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка, Київського інституту професійної освіти, Польського пединституту (Білорусь), завідувач відділу УНДПУ, член редакційної колегії журналу «Українська мова в школі». Один з укладачів бібліографічного покажчика з російського та українського мовознавства. Автор першого посібника з джерелознавства «Нариси з історії розвитку методики викладання української та російської мов у школах Української РСР», шкільних підручників з української мови для середньої школи, посібника для педагогічних ВНЗ «Методика викладання української мови у середній школі» (у співавт.), праць «Культура мови в початковій школі», «К. Д. Ушинський про систему знань з мов» та ін.

26.07 ■ **185 років** від дня народження **Іллі Миколайовича Ульянова** (1831–1886).

Російський педагог-демократ, учитель, кандидат математичних наук, інспектор і директор народних училищ Симбірської губернії, батько В. І. Леніна, викладач Пензенського інституту, учитель шкіл Нижнього Новгорода, послідовник К. Д. Ушинського, М. Ф. Бунакова, М. О. Корфа, прихильник нових методів навчання, учасник

створення нових народних шкіл, шкільних бібліотек, ініціатор організації курсів підготовки вчителів, літніх курсів для вчителів народних шкіл. Автор методичних порад і вказівок з питань методики навчання в народних школах, методів керівництва й інспектування шкіл.

▪ **160 років** від дня народження **Джорджа Бернарда Шоу** (1856–1950).

Англійський драматург (ірландського походження), публіцист, критик. Автор сатиричних комедій «Будинки вдівця», «Професія місіс Уоррен», ліричної комедії «Кандіда», героїчної трагедії «Свята Іоанна», комедій «Пігмаліон», «На міліні», «Чому вона не хотіла» та ін. Лауреат Нобелівської премії з літератури (1925).

▪ **85 років** від дня народження **Івана Михайловича Дзюби** (1931).

Український літературознавець, письменник, критик, громадсько-політичний діяч, Герой України, академік НАН України, міністр культури. Один із лідерів покоління шестидесятників, активний учасник дисидентського руху, , один із засновників Народного руху України. Завідувач відділу критики журналу «Вітчизна», головний редактор журналу «Сучасність». Автор книжок і публікацій з проблем розвитку культури, мистецтва, функціонування української мови, зокрема праці «Інтернаціоналізм чи русифікація?». Лауреат премії імені О. Білецького, Державної премії України імені Т. Шевченка, Міжнародних премій Фондації Омеляна і Тетяни Антоновичів та імені В. Жаботинського.

27.07 ▪ **140 років** від дня народження **Володимира Полікарповича Яворського** (1876–1942).

Український хімік-органік, академік АН УРСР, заслужений діяч науки УРСР, викладач хімії Київського університету і Київського політехнічного інституту, директор Інституту органічної хімії і технології АН УРСР, директор об'єднаного Інституту неорганічної і органічної хімії АН УРСР.

- 28.07
- **День Рівноапостольного Великого князя Київського Володимира.**
 - **День хрещення Київської Русі.** У 988 р. відбулося масове хрещення мешканців Києва, а згодом й інших міст держави князем Володимиром Великим, у результаті чого християнство стало провідною релігією на Русі.
- 30.07
- **Міжнародний день дружби.**
 - **145 років** тому (1871) ухвалено Статут гімназій і прогімназій, що утвердив статус класичної гімназії як єдиного повнокровного привілейованого середнього навчального закладу.
 - **155 років** від дня народження **Любові Олександрівни Яновської** (1861–1933).
Українська письменниця, майстер соціально-психологічної прози і драматургії, організатор недільної школи й учитель шкіл Лубенського повіту на Полтавщині, член і голова київської «Просвіти», член літературної організації «Плуг», діячка жіночого руху, делегат Першого Всеросійського з'їзду жінок у Петербурзі (1908). Автор оповідань «Злодійка Оксана», «Смерть Макарихи», повісті «Городянка», п'єс «Без віри», «Людське щастя», «Лісова квітка», «Повернуся із Сибіру», «Огнений змій», «Четверта аксіома», творів для дітей.

СЕРПЕНЬ

У серпні відзначається:

- **70 років** від заснування (1946) на I Всесвітньому конгресі студентів у Празі Міжнародної спілки студентів (МСС), метою діяльності якої визначено захисті прав та інтересів студентів, сприяння в здобутті молоддю професійної освіти, демократизація освіти, утвердження діалогу співробітництва між націями, народами, країнами.
- **20 років** від початку виходу друком (1996) Всеукраїнської освітянської газети – «Освіта України», заснована МОН України, АПН України, Профспілкою працівників освіти і науки та ВАК України.

▪ **15 років** від заснування (2001) Чернігівського обласного інституту післядипломної освіти, якому в 2009 р. присвоєно ім'я К. Д. Ушинського.

- 1.08 ▪ **50 років** тому (1966) ЦК КПРС і РМ СРСР ухвалили постанову «Про створення союзно-республіканського Міністерства освіти СРСР».
- 2.08 ▪ **115 років** тому (1901) було затверджено Положення про створення Педагогічного музею при управлінні Київським навчальним округом (нині – Педагогічний музей НАПН України, розміщений у Київському будинку вчителя).
- **25 років** тому (1991) Міністерство юстиції України зареєструвало Союз українського студентства.
- 4-5.08 ▪ **100 років** тому (1916) у Канаді (Саскатун) відбувся перший Український народний з'їзд та відкрито Інститут імені Петра Могили.
- 5.08 ▪ **230 років** тому (1786) ухвалено «Статут народних училищ», що регламентував початок створення в Російській імперії державної системи міських шкіл – «малих і головних народних училищ».
- 6.08 ▪ **135 років** тому (1881) затверджено Статут про створення українського педагогічного об'єднання «Руське товариство педагогічне» (РТП) – масової громадської інституції, що діяла в Галичині (1881–1939), Статут 1912 р. затвердив нову назву – «Українське педагогічне товариство» (УПТ), з червня 1926 р. – «Рідна школа», заслугою якого є організація народних шкіл, гімназій, ліцеїв, професійних шкіл, бурс, дошкільних закладів, курсів для сільських дітей, учительських семінарій, видавничої діяльності. У 1939 р. Товариство ліквідовано, з 1991 р. відродилося Львівське Крайове Товариство «Рідна школа».
- 9.08 ▪ **15 років** тому (2001) вийшла постанова КМ України «Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах».

- (ін. 9.07) ■ **240 років** від дня народження **Амадео Авогадро** (1776 – 1856).
Італійський фізик і хімік, викладач фізики університетського ліцею, професор математичної фізики Туринського університету. Автор основного закону (закон Авогадро) ідеальних газів, оригінального курсу молекулярної фізики (у 4 т.) й фізичної хімії.
- (ін.19.08) ■ **130 років** від дня народження **Богдана Романовича Заклинського** (1886–1946).
Український педагог, публіцист, літературознавець, фольклорист, етнограф і красзнавець, дитячий письменник, просвітницький і громадський діяч, учитель народних шкіл Галичини, Закарпаття, Чехословаччини, співробітник секції народного шкільництва Загальноукраїнської культурної ради у Відні. Упорядник архіву Українського педагогічного товариства у Львові, співробітник журналу «Дзвінок», газети «Учительське слово» та Львівського відділення Інституту мистецтвознавства, фольклору і етнографії АН УРСР, член товариств «Просвіта», «Сільський господар», НТШ у Львові. Автор шкільних підручників «Український буквар», «Букварева читанка», «Читанка для 3 класу», праць з педагогіки «Історія українського виховання», «Методика усного і письменого стилю для всіх шкіл», «План виховної роботи в школі», «Українська пісня в школі», монографії «Українська культура духовна і матеріальна» та ін.
- **120 років** від дня народження **Жана Піаже** (1896–1980).
Швейцарський психолог, філософ, педагог, професор Женевського й Паризького університетів, доктор наук Сорбонни, Гарвардського й Чикагського університетів, засновник Міжнародного епістемологічного центру, Міжнародного бюро з питань навчання та Женевської школи генетичної психології; редактор журналу «Архіви психології», фундатор наукової школи в галузі вивчення розумового розвитку дитини, дитячих уявлень про світ, в основі яких лежить певна розумова позиція дитини – егоцентризм, автор концепції стадійного розвитку інтелекту.

▪ **125 років** від дня народження **Олександра Івановича Попова** (1891–1958).

Український педагог, освітній і церковний діяч, педолог, організатор освіти, ідеолог системи соціального виховання. Учитель харківських середніх навчальних закладів, керівник харківських педагогічних курсів імені Г. Сковороди, член Харківського педагогічного товариства й педагогічного музею, голова Науково-педагогічного відділу Головоцвуху. Професор Харківського інституту народної освіти, перший декан факультету соціального виховання, засновник науково-дослідної кафедри педагогіки. Учасник і основний доповідач трьох Всеукраїнських конференцій з педагогічної освіти. Організатор і перший директор УНДП. Редактор журналу «Радянська освіта», збірників «Дитячий будинок», «Охорона дитинства», автор праць «Про організацію педологічного музею», «К. Д. Ушинський як педолог», «Соціальне виховання – захист дітей» та ін.

▪ **120 років** від дня народження **Михайла Васильовича Доленга** (Клоков, 1896–1982).

Український вчений-ботанік, доктор біологічних наук, поет, літературний критик, автор наукових праць з питань флористики, систематики й географії вищих рослин. Один з авторів 12-томного видання «Флора УРСР», «Визначник рослин УРСР», збірників віршів «Цілюще зілля», «Об'єктивна лірика», «Роздуми», «Зелене й червоне», літературознавчих праць «Критичні етюди», «Творчість Володимира Сосюри» та ін. Лауреат Державної премії СРСР, Державної премії УРСР в галузі науки й техніки.

▪ **75 років** від дня народження **Романа Мар'яновича Лубківського** (1941).

Український поет, літературний критик, перекладач, заслужений діяч культури Польщі (за популяризацію в Україні польської літератури), заступник головного редактора журналу «Жовтень» (з 1990 – «Дзвін»), народний депутат України. Автор поетичних збірок «Зачудовані олені», «Гронове дерево», «Смолоскипи», «Звіздар» та ін.,

збірок літературно-критичних статей «Многосвіточ», «Високі райдуги», упорядник видань «Вінок Маркіянові Шашкевичу», «Слово про Антонича». Лауреат літературних премій ім. В. Незвала (чеський фонд), ім. П. О. Звездослава (словацький фонд), імені П. Г. Тичини «Чуття єдиної родини» та Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1992).

11.08 ■ **90 років** від дня народження **Петра Григоровича Баб'яка** (1926–2011).

Український бібліограф, літературознавець, архівіст, науковий співробітник Львівської наукової бібліотеки імені В. Стефаника НАН України, дослідник життя й творчості І. Франка, Н. Кобринської, Уляни Кравченко, Ю. Федьковича, упорядник бібліографічних покажчиків «Петро Козланюк», «Марко Вовчок», «Жите і слово», «Автографи українських і російських письменників» та ін., у співавт. – «Олесь Гончар», «Хлібороб», «Особисті архівні фонди відділу рукописів» (Львівська наукова бібліотека), «Іванна Блажкевич», «Марійка Підгірянка» та ін.

12.08 ■ **Міжнародний день молоді.**

■ **185 років** від дня народження **Олени Петрівни Блаватської** (Ган, 1831–1891).

Мислитель, окультист, письменниця, митець (родом із України), знавець багатьох мов, мандрівник Єгипту, Франції, Великобританії, Індії, США та інших країн (у 1878 р. прийняла американське громадянство). Засновник теософічних товариств у Нью-Йорку, Англії, що задекларували «універсальну релігію», братерство людей, самовдосконалення під містичною опікою духовних наставників – «махатм». Автор творів з викладом свого вчення «Розкрита Ісіда», «Таємна доктрина», «Ключ до Теософії», «Голос тиші» та ін.

■ **105 років** від дня народження **Андрія Олександровича Білецького** (1911–1995).

Український філолог, доктор філологічних наук, професор

Київського університету, дослідник давньогрецького епосу і міфології, давньорусько-грецьких, давньорусько-візантійських літературних зв'язків. Автор праць з класичної філології, загального мовознавства, романістики, палеографії, укладач антології античної поезії «Золоте руно», автор вступної статті і редактор «Словника античної міфології», літературно-критичних розвідок про творчість Езопа, Г. Юлія Цезаря, Лопе де Веги та ін., перекладів творів античних авторів, а також Ж. Верна, В. Скотта, А. Барбюса.

13.08 ■ **90 років** тому (1926) ЦВК і РНК СРСР ухвалили постанову «Про заходи до боротьби з дитячою безпритульністю».

14.08 ■ **Перший (Медовий) Спас. Маковія.**

15.08 ■ **15 років** тому (2001) вийшов наказ МОН України та АПН України «Про забезпечення розвитку психологічної служби в системі освіти України» з метою створення належних умов праці практичним психологам (соціальним педагогам) навчальних закладів.

■ **245 років** від дня народження **Вальтера Скотта** (1771–1832).

Англійський і шотландський письменник, літературний критик, видавець, засновник жанру історичного роману, в якому поєднуються реалістичні й романтичні тенденції, дослідник життя Наполеона Бонапарта. Автор романів «Пуритани», «Айвенго», «Роб Рой», «Квентін Дорвард», «Талісман» та ін., поетичних творів, праць мемуарного й біографічного характеру.

■ **85 років** від дня народження **Надії Федорівни Скрипченко** (1931–1996).

Український педагог, кандидат педагогічних наук, фахівець з початкової освіти, відмінник народної освіти, заслужений учитель України, старший науковий співробітник сектору початкового навчання Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР, організатор однієї з перших лабораторій (школа №166 Києва), у якій велась експериментальна робота

щодо переходу початкової ланки школи з чотирирічного на трирічний термін навчання та апробовувались підручники «Буквар» і «Читанка». Керівник експерименту навчання дітей-шестиліток, член редакційної колегії журналу «Початкова школа», редакційної ради видавництва «Радянська школа», фундатор газети-журналу «Розкажіть онуку». Автор підручників для чотирирічної й трирічної початкових шкіл, дидактичних, навчальних і методичних посібників для вчителів і вихователів, підручника для позакласного читання «Струмочок» і «Фонохрестоматії» до нього.

- 16-25.08 ■ **105 років** тому (1911) в Москві відбувся Перший загальноземський з'їзд з народної освіти за підсумками півстолітньої діяльності земств з питань розвитку початкової школи.
- 17.08 ■ **415 років** від дня народження **П'єра Ферма** (1601–1665). Французький математик, радник Тулузького парламенту, автор «малої» і «великої теореми Ферма» (доведена у 1994 р. англійським математиком Ендрю Вайлсом), один із засновників теорії чисел, методу координат і рівнянь ліній другого порядку (в геометрії). Автор загального правила диференціювання та інтегрування степенів, основного принципу геометричної оптики (у фізиці) – узагальненого закону поширення світла.
- 18.08 ■ **180 років** від дня народження **Олександра Яковича Кониського** (1836–1900). Український педагог, письменник, публіцист, громадсько-політичний діяч, адвокат, організатор недільних і вечірніх шкіл та бібліотек для народу, вчитель-методист недільних шкіл. Член Полтавської і Київської громад, Петербурзького товариства грамотності, один із фундаторів Наукового товариства імені Шевченка у Львові. Автор підручників для початкових шкіл «Українські прописи», «Арихметика, або Щотниця для українських шкіл», «Граматики, або Перша читанка за для початку вчення», праць з педагогіки «Становище шкільної освіти в Полтаві», «Жіноча освіта на

Україні», «Освіта на західно-південній Україні», поетичних збірок «Порвані струни», «Вибір з поем», оповідань, повістей, роману-хроніки «Грішники», двотомної праці «Гарас Шевченко – Грушівський. Хроніка його життя», молитви за Україну «Боже Великий, Єдиний...» (муз. М. Лисенка).

▪ **160 років** від дня народження **Омеяна Поповича** (1856–1930).

Громадський, політичний та освітянський діяч Буковини, педагог, філолог, письменник, редактор багатьох періодичних видань. Інспектор «руських» народних шкіл, член краєвої шкільної ради, краєвий інспектор учительських семінарій народних шкіл у Львові. Засновник Української поступової партії, редактор її офіційного органу – газети «Буковина», депутат буковинського сейму. Брав участь у розробці різноманітних законопроектів, зокрема освітянських. Засновник і голова українського товариства «Руська школа», а згодом – ініціатор перейменування його на «Українська школа». Один з керівників товариства «Рідна школа» у Львові. Автор багатьох шкільних підручників і методичних посібників, статей науково-методичного характеру. За життя був названий «батьком шкільництва на Буковині».

19.08 ▪ **Преображення Господнього, або Яблучний Спас (Другий Спас).**

20.08 ▪ **95 років** від дня народження **Миколи Яковича Зарудного** (1921–1991).

Український письменник і драматург, головний редактор Київської кіностудії імені О. П. Довженка, секретар правління СП УРСР та Київської організації СП УРСР. Автор романів «На білому світі», «Уран», «Гілея», п'єс «Сині роси», «На сьомому небі», «Дороги, які ми вибираємо», «Рим, 17, до запитання», трагедії «Тил», драм «Таке довге-довге літо», «Під високими зорями», «Пором», «За Сибіром сонце сходить» (про Устима Кармалюка) та ін. Лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1978).

21.08 ▪ **145 років** від дня народження **Леоніда Миколайовича**

Андрєєва (1871–1919).

Російський письменник, драматург, продовжувач демократичних і реалістичних традицій російської літератури ХІХ ст. Автор оповідань «Думка», «Стіна», «Провалля», в яких порушуються соціально-економічні проблеми, повістей «Губернатор», «Мої записки», драм «Життя людини», «Цар-Голод», «Чорні маски», «Сава», «Дні нашого життя» та інші, які йшли на сценах театрів Києва, Харкова, Черкас.

▪ **125 років** від дня народження **Олександра Миколайовича Раєвського (1891–1971).**

Український психолог, професор, завідувач кафедри психології Київського університету імені Т. Г. Шевченка, науковий співробітник Науково-дослідного інституту психології УРСР, дослідник актуальних проблем психології мовлення, розвитку мовлення та мислення в дітей, психології пам'яті в умовах психологічного експерименту. Автор праць «Розум та його виховання», «Пам'ять та шляхи її поліпшення», «Мовлення та його розвиток у дітей», «Психологія мовлення в радянській психологічній науці за 40 років. 1917–1957», один із авторів підручника «Психологія» за редакцією Г. С. Костюка.

22.08

▪ **20 років** тому (1996) вийшла постанова КМ України «Про запровадження шкільної форми для учнів середніх закладів освіти».

▪ **300 років** від дня народження **Євгенія Булгарі (1716–1809).**

Грецький науковець, письменник, перекладач, церковний та освітній діяч, почесний член Петербурзької АН, придворний бібліотекар та експерт з різних галузей знань в Російській імперії. Викладав у містах Яніна, Козані (обидва в Греції), на Афоні, у Стамбулі. Архієпископ Слов'янської та Херсонської єпархії з резиденцією у Хрестовоздвиженському монастирі (Полтава), засновник місцевої школи співаків (півчих) (згодом – училище). Дослідник минулого Новоросії, історії сарматів, Київської

Русі, творчості Ф. Прокоповича, С. Яворського та інших наукових проблем.

23.08 ▪ **День Державного прапора України.**

24.08 ▪ **День незалежності України. Національне свято.**

▪ **25 років** тому (1991) ВР України ухвалила Акт проголошення незалежності України.

▪ **145 років** від дня народження **Василя Григоровича Щурата** (1871–1948).

Український учений-літературознавець, фольклорист, перекладач, поет, публіцист, педагог, доктор філології, академік АН УРСР, дійсний член НТШ у Львові, учитель гімназій Львівщини, директор і викладач приватної гімназії сестер-василіанок, перший ректор, завідувач кафедри і викладач Львівського таємного українського університету, професор Львівського університету, директор Львівської бібліотеки АН УРСР. Автор збірок поезій «Мої листи», «На трембіті», «Історичні пісні», поем «Зарваниця», «В суздальській тюрмі», перекладів українською мовою од Горация, «Слова о полку Ігоревім», «Пісні про Роланда», творів російських і зарубіжних поетів, праць про творчість Т. Шевченка, українсько-польські літературні зв'язки.

▪ **95 років** від дня народження **Леоніда Полтави** (Пархомович, 1921–1990).

Український поет, прозаїк, драматург, перекладач, публіцист, представник української діаспори в Німеччині, Франції, Іспанії, США, де працював у редакціях українських газет, на радіо «Свобода», «Голос Америки». Автор поетичних збірок «Жовті каруселі», «Біла трава», «Смак Сонця», поем «Енеїда модерна», «Слово про Україну», «Поема про Тараса Шевченка», роману про гетьмана Івана Мазепу «Тисяча сімсот дев'ять», творів для дітей, лібретто оперет «Лис Микита», «Лісова царівна», «Лисячий базар».

25.08 ▪ **85 років** тому (1931) ЦК ВКП(б) ухвалив постанову «Про початкову і середню школу».

▪ **180 років** від дня народження **Френсіса Брет Гарта** (1836–1902).

Американський письменник-реаліст, літературознавець, журналіст, золотошукач. Автор циклу творів з життя золотошукачів «Каліфорнійські оповідання», історичної повісті «Тенкфул Блоссом» про війну за незалежність у Північній Америці, роману «Кларенс», збірки гострих пародій на письменників-романтиків і сентименталістів «Романи в найкоротшому викладі», пригодницьких творів для дітей.

26.08 ▪ **25 років** тому (1991) на основі відповідної ухвали Вченої ради Київського університету імені Тараса Шевченка виконком Старокиївської районної ради народних депутатів прийняв рішення про відкриття Українського національного гуманітарного ліцею імені Тараса Шевченка з українською мовою навчання.

27.08 ▪ **160 років** від дня народження **Івана Яковича Франка** (1856–1916).

Український письменник, учений, мислитель, митець-реформатор, літературознавець, мовознавець, перекладач, етнограф, історик, бібліограф, педагог-публіцист, громадсько-політичний діяч. Доктор філософії Віденського університету, почесний доктор Харківського університету. Один із засновників радикальної партії Галичини. Редактор «Етнографічного збірника», журналів «Світ», «Дзвін», «Літературно-науковий вісник». Прихильник реформування системи народної освіти, критик стану навчально-виховного процесу в навчальних закладах Галичини, змісту шкільної освіти, викладання української мови і літератури. Автор праць «Допис про Дрогобицьку гімназію», «Педагогічні невігласи», «Наші народні школи і їх потреби», творів про дітей і школу «Борис Граб», «Малий Мирон», «Грицева шкільна наука», збірок казок «Коли ще звіри говорили», «Лис Микита». Автор майже десяти тисяч творів, написаних українською, російською, польською, чеською, німецькою мовами, серед яких художні твори, літературознавчі,

історичні, філософські, етнографічні та інші, які вирізняються енциклопедичністю, оригінальністю, широкомасштабністю.

27.08 ■ **145 років** від дня народження **Теодора Драйзера** (1871–1945).

Американський письменник, публіцист, громадський діяч, один з організаторів Міжнародного конгресу проти війни (1932), учасник Міжнародного єднання революційних письменників, активний антифашист. Автор реалістичних романів «Сестра Керрі», «Дженні Герхардт», «Геній», «Трилогії бажання» («Фінансист», «Титан», «Стоїк»), роману «Американська трагедія», книжки нарисів «Трагічна Америка», «Драйзер дивиться на Росію» – спогадів та вражень від поїздки до СРСР (1927). Побував у Києві, Харкові, Одесі.

28.08 ■ **115 років** від дня народження **Петра Сергійовича Новикова** (1901–1975).

Російський математик, доктор фізико-математичних наук, академік АН СРСР, професор Математичного інституту імені В. А. Стеклова АН СРСР. Фахівець у галузі алгебри, теорії множин й математичної логіки. Організатор навчального процесу в педагогічних інститутах. Автор програм «Математичний аналіз», «Теорія функцій», «Алгоритми і математичні машини» для педагогічних інститутів.

29.08 ■ **110 років** від дня народження **Івана Костянтиновича Білодіда** (1906–1981).

Український мовознавець, педагог, академік і віце-президент АН УРСР, заслужений діяч науки УРСР, міністр освіти УРСР, професор Київського університету, директор Інституту мовознавства імені О. О. Потебні АН УРСР, голова Українського комітету славістів, дослідник мови творів класиків української літератури. Автор праць «Питання розвитку мови української радянської художньої прози», «Києво-могилянська академія і розвиток східнослов'янських літературних мов XVII–XVIII ст.», один

із авторів «Курсу історії української літературної мови» (у 2 т.), «Сучасної української літературної мови» (у 5 т.), відповідальний редактор «Словника української мови (у 11 т.)». Лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1971), Державної премії СРСР (1983).

30.08 ■ **145 років** від дня народження **Ернеста Резерфорда** (1871–1937).

Англійський фізик, один із засновників ядерної фізики (одержав першу штучну ядерну реакцію), член і президент Лондонського королівського товариства, іноземний почесний член АН СРСР. Автора праць з радіоактивності й будови атомного ядра, лауреат Нобелівської премії (1908).

31.08 ■ **195 років** від дня народження **Германа Людвіга Фердінанда Гельмгольца** (1821–1894).

Німецький природознавець, природодослідник, працював у галузі фізики, математики, фізіології і психології. Засновник термодинамічної теорії хімічних процесів, основоположник теорії вихрового руху рідини. Автор праць з питань нервової та м'язової систем, електромагнетизму, оптики, теплоти, акустики, гідромеханіки, геометричних аксіом тощо.

ВЕРЕСЕНЬ

У вересні відзначається:

■ **25 років** від заснування (1991) Маріупольського державного гуманітарного університету. На той час – Маріупольський гуманітарний коледж.

1.09 ■ **День знань.**

(ін.2.09) ■ **125 років** від дня народження **Павла Петровича Филиповича** (1891–1937).

Український поет, літературознавець, критик, перекладач, представник київської групи «неокласиків», дослідник європейського та вітчизняного літературного процесу. Один з основоположників шевченкознавства, редактор збірників «Шевченко і його доба» (1921, 1925, 1926), професор і

викладач Київського університету, співробітник бібліографічного журналу «Книгар». Автор збірок поезій «Земля і вітер», «Простір», літературознавчих розвідок «Шевченко і декабристи», «З новітнього українського письменства», перекладів творів французьких письменників.

2.09

▪ **205 років** від дня народження **Івана Миколайовича Вагилевича** (1811–1866).

Український поет, літературознавець, перекладач, архівіст, філолог, фольклорист, етнограф, громадський і культурний діяч, поборник національно-культурного відродження українського народу Галичини, збирач фольклорно-етнографічних матеріалів карпатських сіл. Працівник львівської бібліотеки Осолінських, науковий керівник і директор міського архіву Львова. Один з організаторів «Руської трійці», перекладач «Слова о полку Ігоревім» українською і польською мовами, співавтор альманаху «Русалка Дністрова». Автор розвідок з історії «Літопис Нестора», «Хроніка південної Руси», нарису «Замітки о руській літературі», праць з мовознавства «Розправи про мову південно-руську», «Грамматика мови малоросійської в Галичині», укладач «Словаря южноруського язика», один з упорядників і видавців «Словника польської мови».

▪ **160 років** від дня народження **Василя Лукича** (Володимир Лукич Левицький, 1856–1938).

Український освітній і культурно-громадський діяч, видавець, журналіст, літературознавець, критик, бібліограф, член «Академічного гуртка» Львівського університету, прихильник поглядів «народовців», поборник національно-культурного відродження українського народу. Видавець альманахів «Дністрянка», «Ватра», «Антологія руська», редактор журналу «Зоря», упорядник, редактор і видавець календарів «Просвіти», творів Т. Шевченка, С. Руданського, М. Старицького та ін. Автор літературознавчих статей, щорічних бібліографічних оглядів «Бібліографія руська, російська, польська, німецька, французька, чеська», бібліографії музичної літератури «Музикалія» та статей з

бібліографії, історії.

- 4.09 ■ **80 років** тому (1936) вийшов наказ наркома освіти УСРР В. П. Затонського «Про викладання історії та суспільствознавства в початковій, неповній середній та середній школі», що сприяв поглибленню змін у змісті шкільного навчання новоствореної шкільної системи освіти.
- 5.09 ■ **85 років** тому (1931) вийшла постанова ЦК ВКП(б) «Про початкову і середню школу», яка визначила основні завдання школи щодо змісту освіти, методів навчання, політехнізації, організаційних засад шкільної освіти.
- 6.09 ■ **250 років** від дня народження **Джона Дальтона** (1766–1844).
Англійський фізик і хімік, творець теорії хімічної атомістики, кольорової сліпоти (дефекту зору – дальтонізму), відкривач закону парціальних тисків газів і закону залежності розчинення газів від їхнього парціального тиску (закон Дальтона), президент Манчестерського літературного та філософського товариства, член Лондонського королівського товариства, володар Золотого ордена за відкриття в галузі хімії і фізики.
- 7.09 ■ **135 років** від дня народження **Андре Мазона** (1881–1967).
Французький філолог-славіст, літературознавець, член Французької академії написів і красного письменства, учений секретар Інституту живих слов'янських мов, професор слов'янської філології Страсбурзького університету, Колеж де Франс, директор Паризького інституту слов'янознавства, іноземний член-кореспондент АН СРСР та низки зарубіжних академій, член НТШ у Львові, викладач французької мови Харківського університету, засновник і редактор (понад 45 років) журналу «Огляд слов'янських студій». Автор праць із слов'янського мовознавства, граматики російської та чеської мов, розвідки про «Слово о полку Ігоревім», статей з історії української літератури «Марко Вовчок в Італії», «Про Шевченка» тощо.

8.09

▪ **Міжнародний день письменності (грамотності).**

▪ **90 років** тому (1926) РНК УСРР видала постанову «Про прийом у вищі школи УСРР», відповідно до якої скасовувалася розкладка місць (за куріями) щодо прийому до вищої школи, збільшувався доступ у вузи представникам національних меншин та українцям, які перебували за межами республіки.

▪ **165 років** від дня народження **Максима Максимовича Ковалевського** (1851–1916).

Український і російський історик, правознавець, етнограф, соціолог, громадсько-політичний діяч, академік Петербурзької АН, один із визнаних лідерів ліберального руху, парламентар, професор і викладач Московського, Петербурзького, Стокгольмського й Оксфордського університетів, викладач Бестужевських і Лесгафтовських курсів, Психоневрологічного інституту й Педагогічної академії. Засновник у Парижі Російської вищої школи суспільних наук, першої в Росії кафедри соціології, розробник учення про розвиток суспільства, генетичної соціології, член Першої Державної думи від Харківської губернії, видавець-редактор журналів «Критичний огляд», «Вісник Європи» та енциклопедичного видання «Український народ в його минулому і теперішньому».

10.09

▪ **День фізичної культури і спорту.**

▪ **День українського кіно.**

▪ **135 років** від дня народження **Надії Йосипівни Масалітінової** (1876–1921).

Російський педагог, фахівець у галузі дошкільного й фізичного виховання дітей, прихильниця педагогічної системи П. Ф. Лесгафта, організатор дитячих майданчиків, викладач педагогічних і дошкільних курсів при університеті Шанявського, викладач математики й природознавства в молодших класах приватної гімназії Алферова, курсів з підготовки працівників народної освіти, співробітник Першої дослідної станції з народної освіти та Московського

товариства «Дитяча праця і відпочинок».

12.09 ■ **95 років** від дня народження **Станіслава Лема** (1921–2006).

Польський письменник (народився й навчався у Львові), учасник Руху Опору, представник науково-філософської фантастики. Автор романів «Астронавти», «Маска», «Катар», роману-утопії «Магелланова хмара», філософського роману «Соляріс» (однойменний фільм), роману-трактату «Голос Неба», збірок науково-фантастичних оповідань «Сезам», «Зоряні щоденники», «Книга роботів», філософсько-соціологічних праць «Діалоги», «Сума технології», «Абсолютний вакуум», присвячених питанням кібернетики, космонавтики, футурології, монографії «Фантастика і футурологія» (у 2 т.), автобіографічних романів «Незагублений час» і «Високий Замок».

■ **85 років** від дня народження **Олександра Онуфрійовича Дзьобана** (1931).

Український бібліограф, архівіст, літературознавець, завідувач відділу рукописів Львівської наукової бібліотеки імені В. Стефаника АН УРСР. Упорядник покажчиків «Рукописи архіву М. С. Шашкевича», «Особисті архівні фонди відділу рукописів» (Львівської наукової бібліотеки), «Марійка Підгірянка», «Остап Терлецький» (у співавт.). Автор розвідок про життя і творчість українських письменників, публікацій епістолярних матеріалів Лесі Українки, К. Квітки, І. Нечуя-Левицького, С. Коваліва.

14.09 ■ **125 років** від дня народження **Івана Матвійовича Виноградова** (1891–1983).

Російський математик, академік АН СРСР, фахівець у галузі аналітичної теорії чисел, основи якої заклав Л. Ейлер. Професор Пермського, Ленінградського університетів, директор Математичного інституту АН СРСР. Автор праць «Новий метод аналітичної теорії чисел», «Диференціальне числення», «Метод тригонометричних сум в теорії чисел», підручника для університетів «Основи теорії чисел».

Лауреат Державної премії СРСР.

▪ **105 років** від дня народження **Паоли Володимирівни Утевської** (1911–2001).

Українська письменниця, працівник редакцій «Літературної газети» та журналу «Вітчизна», автор книжок для дітей «З чорного золота», «Квітковий годинник», «Вічні мандрівники», «Таємниці твоєї кімнати», «Костикова зелена республіка», «Невмирущі знаки», «Історія фарфорової чашки» та ін.

15.09 ▪ **Міжнародний день демократії.**

▪ **95 років** тому (1921) РНК УСРР ухвалила Декрет про охорону здоров'я дітей.

▪ **55 років** тому (1956) ЦК КПРС і РМ СРСР ухвалили постанову «Про організацію шкіл-інтернатів».

▪ **125 років** від дня народження **Агати Крісті** (1891–1976). Англійська письменниця, майстер детективного жанру, твори якої належать до так званого «інтуїтивного детективу». Автор романів «Пуаро розслідує», «Десятеро негринят», «Таємниця камінів», «Убивство Роджера Екройда», «Східний експрес», «Смерть на Нілі», п'єс «Мишоловка», «Свідок обвинувачення», збірки оповідань «Тринадцять проблем», повістей «Запізніла розплата», «П'ятеро поросят», «Таємниця Індійського острова» та ін.

16.09 ▪ **Міжнародний день охорони озонового шару.**

▪ **50 років** тому (1966) Колегія Міністерства освіти УРСР ухвалила постанову «Про підготовку до переходу шкіл республіки на нові навчальні плани і програми», в основу створення яких (програм) покладено підходи до змісту освіти, розроблені Центральною комісією Міністерства освіти СРСР (Москва).

▪ **95 років** від дня народження **Михайла Семеновича Логвиненка** (1921–2002).

Український літературознавець, критик, кандидат філологічних наук, член СП УРСР, заступник редактора

«Робітничої газети», старший науковий співробітник Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР. Автор книжок «Микола Островський – художник слова», «Правда і характер. Думки про сучасну прозу», «Література і наука», «Романи Вадима Собка» та ін. Один з авторів монографії «Епоха, людина, література», нагороджений Почесною грамотою Президії ВР України (2001).

17.09 ▪ **День винахідника і раціоналізатора.**

19.09 ▪ **25 років** тому (1991) відновила свою діяльність Києво-Могилянська академія, нині – Національний університет «Києво-Могилянська академія».

▪ **175 років** від дня народження **Анатолія Климентійовича Вахнянина** (1841–1908).

Український композитор, письменник, перекладач, мистецтвознавець, педагог і журналіст, громадсько-політичний діяч, викладач гімназій Перемишля й Львова, організатор і перший голова товариства «Просвіта», засновник і директор Вищого музичного інституту імені М. Лисенка у Львові, один із лідерів партії «народовців» у Галичині, один із перших почав писати лемківською говіркою. Автор оповідань з життя галицьких селян, міщан, урядовців, зокрема, «Око за око», «Женщина», «Ловці», «Як я став політиком», пісень, хорів на тексти Ю. Федьковича, О. Колесси (гімн «Шалійте, шалійте, скажені кати»), музики до драми «Назар Стодоля» Т. Шевченка, лібретто й опери «Купало», перекладів творів М. Гоголя, І. Тургенева, укладач пісенників і підручників для шкіл.

▪ **105 років** від дня народження **Вільяма Джералда Голдінга** (1911–1993).

Англійський письменник, учитель середніх навчальних закладів, автор філософсько-алегоричних, притчевих за формою, романів «Володар мух», «Спадкоємці», «Злодюжка Мартін», «Шпиль», «Ритуал посвяти», «Паперові люди», «Обмежений простір», «Ритуали на морі», «У тісному

сусідстві», «Пожежа внизу» та інші. Лауреат Нобелівської (1983) і Букерівської (1980) премій.

20.09 ▪ **105 років** від дня народження **Миколи Львовича Нагнибіди** (1911–1985).

Український поет, перекладач, заслужений працівник культури Білоруської РСР, член СП УРСР. Автор збірок віршів, балад, поем «Зерна», «Дніпроград», «Незабутнє», «Морські балади», «Оживуть степи», «На полі битви», «Висота», «Благословенна будь!», «Подвиг любові» та інші. Лауреат Державних премій СРСР (1952) та Української РСР імені Т. Г. Шевченка (1970).

21.09 ▪ **Міжнародний день миру.**

▪ **Різдво Пресвятої Богородиці. Друга Пречиста.**

▪ **215 років** від дня народження **Бориса Семеновича Якобі** (1801–1874).

Російський фізик і винахідник у галузі електротехніки, електрохімії, гальванопластики, академік Петербурзької АН, професор Дерптського університету, конструктор першого магнітоелектричного двигуна (був застосований для приведення в рух судна), дослідник електромагнітів, розробник кількох типів телеграфних апаратів. Автор праць з військової справи, електричних вимірювань, метрології.

▪ **150 років** від дня народження **Герберта Джорджа Веллза** (Уеллс, 1866–1946).

Англійський письменник, основоположник наукової фантастики, доктор біології, шкільний учитель природничих наук, член Фабіанського товариства – соціал-реформістської організації. Автор підручників з біології й фізіографії, науково-фантастичних романів «Машина часу», «Невидимець», «Війна світів», «Перші люди на Місяці», роману-трактату «Новий Мак'явеллі», роману «Сучасна утопія» та ін.

22.09 ▪ **День партизанської слави.**

▪ **225 років** від дня народження **Майкла Фарадея** (1791–

1867).

Англійський фізик і хімік, основоположник учення про електромагнітне поле, один із засновників електрохімії, магнітооптики, член Лондонського королівського товариства, директор і професор Британського королівського інституту, іноземний почесний член Петербурзької АН. Ім'ям ученого названо: одиницю електричного заряду (фарадей), фізичну сталу (Фарадея число), основні кількісні закони електролізу (закони Фарадея), одиницю електроємності (фарада).

23.09 ■ **80 років** від дня народження **Арнольда Панасовича Грищенка** (1936–2006).

Український мовознавець, доктор філологічних наук, професор, дійсний член АПН України, заслужений діяч науки й техніки України, дослідник актуальних питань морфології, синтаксису й словотвору української мови, старший науковий співробітник Інституту мовознавства імені О. О. Потебні АН УРСР, завідувач кафедри Київського національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, член редколегії журналу «Мовознавство». Автор посібників для вчителів української мови і літератури «Складно-сурядне речення в сучасній українській мові», «Прикметник в українській мові», у співавт. – «Сучасна українська літературна мова», «Українська граматики», «Історія української мови» (у 4 т.). Лауреат премії імені І. Я. Франка НАН України.

24.09 ■ **515 років** від дня народження **Джероламо Кардано** (1501–1576).

Італійський вчений у галузі космології, натурфілософії, математики і механіки (карданна передача, карданний механізм), професор математики Міланського університету, один із засновників буквенної алгебри, математичної школи при Міланському університеті, астролог та укладач гороскопів (один з них склав для себе). Автор книжок «Велике мистецтво, або Про правила алгебри» (методи розв'язування рівнянь, формули Кардано).

▪ **215 років** від дня народження **Михайла Васильовича Остроградського** (1801–1862).

Український і російський математик, педагог, академік Петербурзької, Паризької, Римської й Туринської Академії наук, професор вищих навчальних закладів Петербурга, один із засновників Петербурзької математичної школи. Автор праць з математичного аналізу, теорії чисел, теорії ймовірностей, диференціального й інтегрального числень, алгебри, геометрії, математичної фізики й теоретичної механіки, навчальних і методичних посібників з математики «Посібник початкової геометрії», «Курс небесної механіки», «Програма і конспект тригонометрії для військово-навчальних закладів» та ін.

▪ **100 років** від дня народження **Костянтина Йосиповича Біди** (1916–1979).

Український мовознавець, літературознавець, доктор слов'янської філології, професор, дійсний член НТШ у Львові, Канадської та Американської асоціації компаративного літературознавства та інших наукових установ. Науковий співробітник Віденського університету, викладач, професор, завідувач кафедри славістики Оттавського університету (Канада). Фахівець зі слов'янської філології, порівняльного літературознавства та історії української літератури. Автор понад 80 наукових праць різними мовами. Редактор видання «Перший Кобзар Шевченка» (Оттава, 1961).

25.09

▪ **135 років** від дня народження **Лу Сіня** (Чжоу Шужень, 1881–1936).

Китайський письменник світової слави, публіцист, перекладач, громадський діяч, основоположник сучасної китайської літератури, викладач Пекінського університету і Педагогічного інституту, співробітник Міністерства освіти Китаю, член письменницьких організацій і керівник Ліги лівих письменників. Автор оповідань, віршів, публіцистичних статей, сатиричних казок, «Короткої історії китайської прози», перекладач і популяризатор у Китаї

творчості Т. Шевченка.

26.09 ▪ **Європейський день мов.**

▪ **115 років** від дня народження **Семена Дмитровича Скляренка** (1901–1962).

Український письменник, публіцист, журналіст, перекладач, член СП УРСР, відповідальний секретар редакції часопису «Глобус». Автор повістей «Тиха пристань», «Матрос Ісай», «Україна кличе», романів «Бурун», трилогії «Шлях на Київ», історичних романів «Святослав», «Володимир», в яких уперше в художній літературі показано Київську Русь як визначну державу світу, що відіграла ключову роль в історії слов'янства, а твори про Княжу добу відіграли важливу роль у розвитку вітчизняного письменства.

▪ **95 років** від дня народження **Федора Кузьмича Сарани** (1921–1995).

Український учений-бібліограф, книгознавець, літературознавець, бібліофіл, громадський діяч, бібліограф і редактор Укрдержвидаву (нині – видавництво «Україна»), завідувач сектору бібліографії Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР, головний бібліограф Центральної наукової бібліотеки АН УРСР, редакції Української Радянської Енциклопедії (УРЕ), керівник бібліографічної комісії Бібліотечної ради при Президії АН УРСР, співробітник Вченої ради Книжкової палати України імені І. Федорова. Продовжувач бібліографічної шевченкіани, упорядник покажчиків творів українських письменників, фундаментальної праці «Слов'янська філологія на Україні (1958–1967 рр.)» (у співавт.). Автор статей про бібліографів, які заклали фундамент української бібліографії.

27.09 ▪ **День туризму.**

28.09 ▪ **1918** – народився **Василь Олександрович Сухомлинський** (1918–1970).

Видатний український педагог-гуманіст, мислитель, публіцист, дитячий письменник, громадський діяч, член-

кореспондент АПН СРСР, Герой Соціалістичної Праці, заслужений учитель УРСР, учитель української мови й літератури в середніх навчальних закладах, директор Павлівської середньої школи, що на Кіровоградщині. Автор численних праць із проблем теорії й методики виховання дітей. Найвідоміша праця – «Серце віддаю дітям», що здобула Державну премію УРСР (1974).

29.09 ▪ **150 років** від дня народження **Михайла Сергійовича Грушевського** (1866–1934).

Видатний український історик, соціолог, літературознавець, письменник, організатор національної освіти й науки, діяч національного, культурного й державного відродження України. Професор Львівського університету, голова НТШ у Львові, один із засновників і керівників Української національно-демократичної партії, Товариства українських поступовців, Українського наукового товариства в Києві, голова Української Центральної Ради, Президент Української Народної Республіки, академік ВУАН і АН СРСР. Організатор (на власні кошти) Київського міського училища імені С. Грушевського (згідно із заповітом батька), учительської семінарії у Коломиї. Засновник, головний редактор і видавець «Літературно-наукового вісника». Автор підручників і методичних посібників з викладання історії України в школі «Ілюстрована історія України», «Про старі часи на Україні. Для першого початку», «Про українську мову і українську школу», славнозвісної «Історії України-Руси» (у 10 т.), «Історії української літератури» (у 5 т.).

30.09 ▪ **Всеукраїнський день бібліотек.**

▪ **175 років** від дня народження **Михайла Петровича Драгоманова** (1841–1895).

Видатний український учений-історик, літературознавець, публіцист, фольклорист, філософ, просвітитель, педагог, суспільно-політичний і громадський діяч. Один з ініціаторів відкриття недільних шкіл (учитель та автор підручників для цих шкіл), доцент і викладач історії Київського університету, професор Софійського університету, один з

організаторів педагогічних курсів для підготовки вчителів українських народних шкіл. Активний діяч Київської громади, засновник Вільної української друкарні в Женеві та «Женевського гуртка», видавець політичного журналу «Громада», учасник боротьби проти національного й соціального поневолення українського народу. Автор праць з питань шкільної освіти – «Земство і місцевий елемент в народній освіті», «Про педагогічне значення малоросійської мови», «Народні школи», документально-публіцистичної праці «Про школи на Україні» та ін.

▪ **125 років** від дня народження **Отто Юлійовича Шмідта** (1891–1956).

Російський вчений у галузі математики, астрономії, геофізики, енциклопедист, державний і громадський діяч, Герой Радянського Союзу, академік АН УРСР, АН СРСР, приват-доцент Київського університету, професор Московського університету, директор Арктичного інституту, Інституту теоретичної геофізики АН СРСР. Відомий полярник, дослідник Арктики, керівник експедиції на криголамах «Г. Седов», «Сибіряков» та пароплавів «Челюскін». Головний редактор «Большой Советской Энциклопедии», основоположник нової космогонічної гіпотези про походження планет Сонячної системи, автор наукових праць з теорії груп.

ЖОВТЕНЬ

У жовтні відзначається:

▪ **Міжнародний місяць шкільних бібліотек.**

▪ **90 років** від заснування (1926) Інституту педагогіки НАПН України – науково-дослідної установи в Києві. Створений у Харкові як Український НДІ педагогіки Міносвіти УСРР, у 1934 р. переведений до Києва, з 1992 р. – сучасна назва.

1.10 ▪ **Міжнародний день музики.**

▪ **Міжнародний день людей похилого віку.**

▪ **70 років** тому закінчився Нюрнберзький процес (20.11.1945 – 01.10.1946) – судовий процес над головними воєнними злочинцями гітлерівської Німеччини.

1-2.10 ▪ **60 років** тому (1956) відбулася Республіканська нарада завідувачів відділів шкіл обласно та директорів інститутів удосконалення кваліфікації вчителів з проблем реформування змісту шкільної освіти, негативного впливу на зміст навчально-виховної роботи культу Сталіна, підсумків роботи шкіл УРСР за 1955–56 н. р.

1.10 ▪ **225 років** від дня народження **Сергія Тимофійовича Аксакова** (1791–1859).

Російський письменник, член-кореспондент Петербурзької АН, цензор, пізніше – голова Московського цензурного комітету, шанувальник творчості українських письменників Т. Шевченка, Г. Квітки-Основ'яненка, П. Куліша, Марка Вовчка. Автор мисливських і рибальських оповідань, трилогії – «Сімейна хроніка», «Спогади», «Дитячі роки Багрова-внука», спогадів «Історія мого знайомства з Гоголем», літературної казки «Червоненька квіточка», що стала класичним твором дитячої літератури.

2.10 ▪ **День працівників освіти України (День учителя).**

▪ **125 років** від дня народження **Йосипа Йосиповича Бокшая** (1891–1975).

Український живописець, педагог, народний художник України. Учитель гімназії в Ужгороді, викладач Ужгородського училища ужиткового мистецтва й Львівського інституту ужиткового та декоративного мистецтва. Один з основоположників сучасної живописної школи на Закарпатті, один з ініціаторів створення Товариства діячів образотворчого мистецтва на Підкарпатській Русі (1931), фундатор Ужгородської художньої школи. Працював у різних жанрах і техніках, автор розписів митрополичих палат і плафона

кафедрального собору в Ужгороді, портретів, картин, книжкових ілюстрацій.

▪ **110 років** від дня народження **Івана Багряного** (Іван Павлович Лозов'ягін, 1906, ін. 1907–1963).

Український публіцист, письменник, художник, журналіст, політичний і громадський діяч, член літоб'єднання МАРС, один із ініціаторів створення Української головної визвольної ради в Галичині (1943, з 1945 р. – на еміграції в Німеччині), засновник газети «Українські вісті», Об'єднання демократичної української молоді та Об'єднання українських письменників. Автор романів «Тигролови», «Сад Гетсиманський», «Буйний вітер», «Людина біжить над прірвою», збірок поезій «До меж заказаних», «Золотий бумеранг», повістей «Морітурі», «Розгром», «Огненне коло», комедії «Генерал». Лауреат Державної премії України імені Т. Шевченка (1992, посмертно).

3.10

▪ **135 років** від дня народження **Михайла Степановича Возняка** (1881–1954).

Український літературознавець, бібліограф, академік АН УРСР, професор Львівського університету, керівник відділу Інституту суспільних наук АН УРСР у Львові, дослідник історії давнього українського письменства, життя і творчості письменників XIX – початку XX ст., історії журналістики, театру, фольклору. Автор праць «Матеріали до історії української пісні і віршів» (у 3 т.), «Початки української комедії», «Історія української літератури» (у 2 т.), упорядник і видавець «Листування І. Франка і М. Драгоманова», «Українські народні казки» (у 3 т.). Ініціатор щорічних конференцій, присвячених творчості І. Франка.

▪ **120 років** від дня народження **Агапія Пилиповича Шамрая** (1896–1952).

Український літературознавець, викладач української літератури Харківського інституту народної освіти, професор і викладач курсу античної літератури Київського університету, дослідник історії української й зарубіжної

літератури. Автор праць «Українська література», «Харківські поети 20–30 рр. XIX ст.», «Перший твір нової української літератури» («Енеїда» І. Котляревського), «Е.-Т.-А. Гофман» та ін.

4.10 ■ **Всесвітній день захисту тварин.**

■ **200 років** від дня народження **Ежена Потьє** (1816–1887). Французький поет, діяч революційного руху I-го Інтернаціоналу, член Паризької комуни 1871 р. Автор пролетарського гімну «Інтернаціонал» (український переклад М. Вороного), збірок віршів «Хто безумець?», «Революційні пісні», поем про робітничий рух.

5.10 ■ **Міжнародний день вчителя.**

■ **165 років** від дня народження **Плацида Дзівінського** (1851–1936).

Видатний український учений-математик, учитель, викладач математики та астрономії, приватний доцент, професор кафедри математики Політехнічної школи у Львові, керівник обсерваторії й метеостанції цієї школи. Декан різних відділень, а згодом – ректор Політехнічної школи. Активний член Політехнічного товариства у Львові.

6.10 ■ **140 років** від дня народження **Сергія Олександровича Єфремова** (1876–1939).

Український учений-літературознавець, літературний критик, педагог, історик і теоретик літератури, публіцист, громадсько-політичний і державний діяч, популяризатор і організатор літературного процесу в Україні. Один із фундаторів і лідерів Товариства українських поступовців, Української партії соціалістів-федералістів, заступник Голови Української Центральної Ради, віце-президент і голова Управи Української АН, дійсний член НТШ у Львові. Розробник концепції української державності, національної освіти й культури, за що зажив слави лицаря українського національного духу. Автор досліджень з історії літератури, літературознавства, освітянських проблем, зокрема, «Українознавство: покажчик потрібної для самоосвіти

літератури», «В тісних рамцях. Українська книга в 1798–1916 рр.», «Історія українського письменства», антологія української літератури «Вік» (у 3 т.), «Щоденник. 1923–1929».

▪ **135 років** від дня народження **Івана Антоновича Кочерги** (1881–1952).

Український драматург, театральний і літературний критик, публіцист, старший науковий співробітник АН УРСР, заслужений діяч мистецтв УРСР, послідовник українського неоромантизму в галузі драматургії, основоположник жанрів романтичної драми, трагічного водевілю, філософської трагікомедії. Автор праць з питань теорії драми, п'єс «Майстри часу», «Годинникар і курка», «Фея гіркокого мигдалю», історичної драми часів Коліївщини «Алмазне жорно», драми-феєрії «Марко в пеклі», романтичної драми «Свіччине весілля», історичної трагедії «Ярослав Мудрий», сценарію документального фільму «Київ», поеми «Пророк», присвяченої Т. Шевченку. Лауреат Державної премії СРСР (1947).

7.10 ▪ **Міжнародний день усмішки.**

7-9.10 ▪ **15 років** тому (2001) у Національному палаці «Україна» відбувся II Всеукраїнський з'їзд працівників освіти, на якому було ухвалено проект Національної доктрини розвитку освіти.

8.10 ▪ **430 років** тому (1586) Успенським ставропігійським братством у Львові ухвалено документ про заснування першої в Україні Братської школи.

▪ **130 років** тому (1886) в Харкові відкрито громадську бібліотеку, у 1922 р. бібліотеці присвоєно ім'я В. Короленка, а в 1930 р. вона здобула статус державної наукової бібліотеки, нині – Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка – друга в Україні за обсягом фондів після НБУВ.

9.10 ▪ **День художника.**

▪ **15 років** тому (2001) вийшов Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення розвитку освіти в Україні».

▪ **130 років** від дня народження **Івanni Омелянівни Блажкевич** (1886–1977).

Українська письменниця, педагог, один з організаторів жіночого руху в Галичині, народна вчителька Станіславщини, організатор україномовних дитячих садків, закладів для сиріт, професійних курсів для молоді. Член Української соціалістично-радикальної партії, депутат Українських Народних Зборів у Львові, член СП УРСР. Розробник теоретичних заходів щодо забезпечення підвищення рівня освіти в Україні («Дошкільне виховання», «Сучасні течії в сучасній педагогіці», «Моральні завдання сучасної школи»). Автор віршованих п'єс, збірок поезій та оповідань для дітей – «Святий Миколай у 1920 році», «Тарас у дядка», «Вертеп», «Івась-характерник» та інших творів, статей з питань літератури, педагогіки, етнографії, спогадів про письменників, монографії «Про М. Шашкевича і про рідне село».

10.10 ▪ **285 років** від дня народження **Генрі Кавендіша** (1731–1810).

Англійський фізик і хімік, член Лондонського королівського товариства, Паризької АН, один із засновників хімії газів, автор експериментальних досліджень з електрики й теплоти, складу повітря, хімічного складу води. Ученим обчислено середню густину Землі, її масу та гравітаційну сталу, здобуто кисень і вуглекислий газ.

▪ **85 років** від дня народження **Атени Пашко** (1931–2012). Українська поетеса, громадська діячка, прихильниця правозахисного руху в Україні, голова Союзу Українок, дружина й однодумець В'ячеслава Чорновола, автор поетичних збірок «На перехрестях», «На вістрі свічки», «Вірую» та ін.

▪ **70 років** від дня народження **Миколи Миколайовича**

Палтишева (1946).

Український педагог-новатор, учитель фізики, кандидат педагогічних наук, народний учитель СРСР, відмінник народної освіти УРСР, лауреат премії імені Н. Крупської, почесний працівник системи професійно-технічної освіти, викладач фізики ПТУ №1 Одеси, на базі якого створено перший в Україні Технічний ліцей. Розробник нової поетапної системи навчання, яку було впроваджено в навчальних закладах СРСР, Японії, Франції, Німеччини, Куби, Монголії, урочно-тематичної залікової системи навчання та культурологічного й філософського напрямів у вивченні фізики. Автор навчальних і методичних посібників «Педагогічна гармонія», «Секрети практичної профтехпедагогіки», «Поетапна система навчання фізики в середніх ПТУ», «Відкриваю своє серце колегам» та ін.

12.10 (ін.19.01) ■ **155 років** від дня народження **Григорія Григоровича Павлуцького** (1861–1924).

Український мистецтвознавець, педагог, дійсний член Московського археологічного товариства, Українського наукового товариства, Історичного товариства Несторалітописця, Київського товариства охорони пам'ятників старовини та мистецтва. Один із засновників Української академії мистецтв, Українського державного університету в Києві, професор Київського університету, викладач кількох київських вузів. Дослідник історії архітектури і народно-декоративного мистецтва України. Автор праць «Дерев'яні і кам'яні храми», «Історія українського орнаменту», «Про походження давньоруського живопису», «Про походження і розвиток візантійського мистецтва» та ін.

13.10 ■ **145 років** тому (1871) відкрито Колегію Павла Галагана – приватний середній навчально-виховний заклад закритого типу для хлопчиків, що його заснував 26.03.1870 р. у Києві відомий український землевласник, громадський і земський діяч Г. Галаган на пам'ять свого померлого сина Павла. У червні 1920 р. Колегія припинила своє існування, від 1986 р. тут діє Державний музей літератури України (у 1999 р.

здобув статус національного).

- 14.10 ▪ **День українського козацтва.**
- **День захисника України.**
- **20 років** тому (1996) Науково-практичний центр політичної психології реорганізовано в Інститут соціальної та політичної психології АПН України.
- 15.10 ▪ **120 років** від дня народження **Селестена Френе** (1896–1966).
- Французький педагог, учитель, директор початкової школи, представник так званої «прогресивної педагогіки», розробник педагогічних технологій (зокрема, «техніка Френе»), що передбачали оригінальні засоби розвитку дітей у дусі демократії, свободи, саморозвитку. Прихильник ідей вільного виховання, реконструкції особистого досвіду дітей, засновник і керівник «Міжнародної федерації прихильників нової школи», видавець і головний редактор журналів «Пролетарський учитель», «Дитяче мистецтво», автор праць «Типографія в школі», «Геть шкільні підручники», «Нова французька школа», «Моральне і громадянське виховання», «Педагогічні інваріанти».
- **95 років** від дня народження **Дмитра Омеляновича Луценка** (1921–1989).
- Український поет-лірик, пісняр, заслужений діяч мистецтв УРСР, кореспондент Всесоюзного радіо в Україні, завідувач відділу поезії журналу «Вітчизна», член СП УРСР. Автор поетичних збірок «Дарую людям пісню», «Як тебе не любити», «Добрість», «За Березовою Рудкою», «Коли ти зі мною», «Березовий дзвін», популярних пісень «Києве мій», «Сивина», «Не шуми, калинонько», «Стоїть над Волгою курган», «Мамина вишня», «Осіньне золото» та ін. Лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1976).
- 16.10 ▪ **125 років** від дня народження **Юрія Клена** (Освальд
(ін.22.10) Фрідріхович Бурггардт, 1891–1947).
- Український поет-неокласик німецького походження,

літературознавець, перекладач, славіст, викладач німецької та французької мов у Київському університеті, Київському інституті народної освіти, упорядник антології німецької поезії (у своїх перекладах) «Залізні сонети». Автор збірки віршів «Жаравели», поем «Жанна Д'Арк», «Прокляті роки», «Попіл імперії», книги есе «Спогади про неокласиків», літературознавчих розвідок «Нові горизонти в галузі дослідження поетичного стилю», «Леся Українка і Гейне», «Гейне в українських перекладах».

17.10 ■ **320 років** від дня народження **Якова Андрійовича Марковича** (1696–1770).

Український письменник, перекладач, мемуарист, державний діяч, улюблений учень Феофана Прокоповича, наказний лубенський полковник, пізніше – генеральний підскарбій, один з найосвіченіших людей свого часу. Автор прозових і віршованих творів на мотиви псалмів і теми проповідей, видав «Щоденник», що охоплює півстолітню історію (1717–1767), твір є продовженням «Кройніки» гетьмана П. Полуботка і важливим джерелом вивчення історії України XVIII ст.

■ **80 років** від дня народження **Івана Федоровича Драча** (1936).

Український поет, перекладач, кіносценарист, драматург, державний і громадський діяч, народний депутат України 1–4 скликань. Один з ініціаторів утворення Народного руху України (НРУ), член Комітету національних премій України імені Т. Шевченка, голова Товариства зв'язків з українцями за межами України («Україна – світ»), учасник міжнародних дискусій і конференцій з проблем України, засідань Генеральної Асамблеї ООН. Автор збірок поезій «Соняшник», «Протуберанці серця», «Корінь і крона», «Американський зошит», «Вогонь із попелу», «Анатомія блискавки» та ін., збірки статей «Духовний меч», сценаріїв до кінофільмів «Криниця для спраглих», «Камінний хрест», «Пропала грамота» та ін., перекладів творів П. Севака, А. Вознесенського, Н. Хікмета, Ю. Словацького. Лауреат

Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1976),
Державної премії СРСР (1983).

18.10 ▪ **55 років** тому (1961) Рада Європи в Турині ухвалила Європейську соціальну хартію, яка забезпечувала своїм народам громадські та політичні права і свободи (набула чинності 26.02.1965).

▪ **445 років** від дня народження **Вольфганга Ратке** (1571–1635).

Німецький педагог, дидакт, творець системи дидактичних правил, близьких до правил Я.А. Коменського, прихильник природовідповідного навчання й виховання, широкого використання у шкільному навчанні різних форм наочності, систематичного повторення матеріалу, підтримки інтересу до знань. Один із перших засновників звукового методу навчання грамоти рідною мовою. Автор праць методичного характеру, підручників і посібників для вчителів та меморіалу, в якому виклав думки щодо реформи школи і суспільства.

▪ **145 років** від дня народження **Дмитра Миколайовича Вергуна** (1871–1951).

Український публіцист, журналіст, поет, історик літератури, професор, викладач слов'янознавства і філології в Московському, Іркутському, Х'юстонському університетах, видавець часопису «Славянский век» (Відень), прибічник панслов'янського об'єднання. Автор праць з історії літератури Підкарпатської Русі та слов'янознавства, зокрема, «Слов'янські бесіди», «Що треба знати про слов'ян», «Що таке Галіція», «Вісім лекцій про Підкарпатську Русь» та ін.

19.10 ▪ **15 років** тому (2001) МОН України затверджено «Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших навчальних закладів системи загальної середньої освіти» з метою забезпечення розвитку психологічної служби в системі освіти України та створення належних умов праці практичним психологам (соціальним

педагогам) навчальних закладів.

- 20.10 ■ **175 років** від дня народження **Ібрая Алтинсаріна** (1841–1889).
Казахський педагог-просвітитель, письменник, етнограф, перший учитель-казах, послідовник К. Д. Ушинського, засновник системи шкільної освіти для казахського народу, автор шкільних підручників і посібників.
- **150 років** від дня народження **Казіміра Єжі Адольфа Твардовського** (1866–1938).
Відомий польський філософ, логік, педагог, засновник Львівсько-Варшавської логіко-філософської школи. Викладач філософії у Віденському університеті у Brentano, професор філософського відділення Львівського університету, доктор Варшавського і Познанського університетів. Ініціатор створення у Львові Польського філософського товариства (1904). Автор праць «Уявлення і поняття», «Шість лекцій про середньовічну філософію», «Філософські статті і трактати» та ін.
- 21.10 ■ **120 років** від дня народження **Бориса Михайловича Теплова** (1896–1965).
Російський психолог, професор, доктор педагогічних наук, дійсний член АПН РРФСР, заслужений діяч науки РРФСР, засновник і керівник лабораторії для дослідження основних властивостей нервової системи людини, керівник лабораторії Інституту психології (Москва) та кафедри логіки і психології Академії суспільних наук, викладач Московського державного університету. Головний редактор журналу «Вопросы психологи», один з авторів і редактор п'ятитомного видання «Типологічні особливості вищої нервової діяльності людини», автор підручників з психології для середньої школи та вищих навчальних закладів.
- 24.10 ■ **День Організації Об'єднаних Націй (ООН).**
■ **Всесвітній день інформації про розвиток.**
- 25.10 ■ **205 років** від дня народження **Еваріста Галуа** (1811–

1832).

Французький математик, основоположник сучасної алгебри, творець загальної теорії розв'язання алгебраїчних рівнянь, теорії скінченних полів, загальної теорії груп. Теорія Галуа стала надбанням усього світу й вплинула не тільки на розвиток алгебри, а й усієї математики XIX ст.

▪ **135 років** від дня народження **Пабло Пікассо** (1881–1973). Іспанський і французький художник, графік, один із засновників кубізму, автор картин «Дівчинка на кулі», «Авіньйонські дівчата», «Мати і дитя», монументальних панно «Війна», «Мир», портретів, ілюстрацій до художніх творів Овідія, Елюара, Сервантеса. Лауреат Міжнародної премії миру (1950).

27.10 ▪ **Міжнародний день шкільних бібліотек.**

28.10 ▪ **День визволення України від фашистських загарбників.**

▪ **1944** – завершено визволення України від німецько-фашистських загарбників.

▪ **550 років** від дня народження **Еразма Роттердамського** (1466–1536).

Нідерландський письменник-сатирик, теолог, філософ-гуманіст доби Відродження, який відіграв значну роль у європейській науковій думці. Прихильник церковної реформи, захисник свободи волі, викладач навчальних і культурних центрів Європи, видавець грецькою мовою «Нового завіту» та перекладач Євангелія латинською мовою. Автор найвідомішого твору «Похвала глупоті», в якому піддаються нищівній критиці крайнощі схоластичної псевдомудрості, праць «Про раннє і добродесне виховання дітей», «Про пристойність дитячої поведінки», «Про свободу волі» та ін.

▪ **135 років** від дня народження **Дмитра Яковича Макогона** (1881–1961).

Український письменник, педагог, культурно-освітній діяч

Буковини та Галичини, учитель сільських і приватних шкіл. Автор гуморесок, фейлетонів, збірок віршів і оповідань «Мужицькі ідилії», «Шкільні образки», «Учительські гаразди», «По наших селах», «Проти хвилі» – про злиденне становище української школи в Австрії, важку працю вчителя та селян; публіцистичних статей «Знищення», «Виймкові закони».

29.10 ■ **565 років** від дня народження **Христофора Колумба** (1451–1506).

Мореплавець епохи великих географічних відкриттів (за походженням – генуезець), автор проекту пошуків західноморського шляху з Європи в Індію, учасник чотирьох експедицій та відкриттів островів Вест-Індії, зокрема Багамських (12.10.1492 – офіційна дата відкриття Америки), островів Куба, Гаїті, Ямайка, Пуерто-Ріко та ін.

■ **360 років** від дня народження **Едмунда Галлея** (Галлі, 1656–1742).

Англійський астроном і геофізик, упорядник каталогу 341 зорі Південної півкулі неба, відкривач явища власного руху зірок, обчислювач орбіт понад 20 комет, дослідник земного магнетизму, руху Місяця. Передбачив нову появу комети Галлея на 1759, 1835, 1910 роки – яскравої комети, що рухається навколо Сонця по еліптичній орбіті з періодом 76 років.

■ **105 років** від дня народження **Івана Антоновича Цюпи** (1911–2004).

Український письменник, публіцист, журналіст, член СП УРСР, головний редактор журналу «Україна», автор творів «Новели рідного краю», «Василь Сухомлинський», «Брати», «Вічний вогонь», «Мужній вершник», «На крутих поворотах» та ін. Лауреат Республіканської премії імені М. Островського (1974), Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1985).

30.10 ■ **1999** – КМ України ухвалив постанову «Про створення Державної науково-педагогічної бібліотеки України». Нині – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України.

- 31.10 ▪ **105 років** від дня народження **Олександра Ілліча Ахісзера** (1911–2000).
Український фізик-теоретик, філософ, педагог, організатор науки, академік АН УРСР, лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки, керівник відділу Українського фізико-технічного інституту, завідувач кафедри теоретичної та ядерної фізики Харківського університету. Автор наукових праць з ядерної фізики, квантової електродинаміки, фізики елементарних частинок, фізики плазми, теорії твердого тіла, підручника «Механіка і молекулярна фізика» (спільно з Л. Ландау та Є. Ліфшицем), філософської праці з проблем сучасної фізики «Еволюція фізичної картини світу».
- **95 років** тому (1921) при РНК УСРР було створено «Всеукраїнський комітет сприяння вченим» для поліпшення матеріального стану наукових працівників та забезпечення відповідних умов їх праці.

ЛИСТОПАД

У листопаді відзначається:

- **135 років** від завершення написання (1881) «Щоденника старого лікаря» Миколою Пироговим (1810–1881), видатним лікарем і педагогом. Свої спомини про людей і справи минулі заповів історичному журналу «Русская старина», який опублікував щоденник після смерті вченого.
- **40 років** від заснування (1976) в Києві Української Гельсінської групи (УГГ) з метою нагляду за дотриманням умов Гельсінської угоди з боку радянської держави та захисту громадянських і національних прав (Гельсінську угоду підписано СРСР в 1975 р.). Очолив УГГ письменник М. Руденко.

- 1.11 ▪ **25 років** тому (1991) ВР України ухвалила «Декларацію прав національностей України».
- **90 років** тому (1926) в Берліні з ініціативи П. Скоропадського засновано Український науковий

інститут.

▪ **155 років** від дня народження **Дніпрової Чайки** (Людмила Олексіївна Василевська, 1861–1927).

Українська письменниця, поетеса, прозаїк, драматург, перекладач, громадська діячка, член київської «Просвіти», майстер ритмізованої мініатюри, співробітник дитячого журналу «Дзвінок». Автор оповідань «Уночі», «Революціонер», «Месниця», збірок поезій «Дівчина-чайка», «Буревісник», «Плавні горять», творів для дітей, казок «Казка про Сонце та його сина», «Грецька казка», лібретто до опер М. Лисенка «Коза-дереза», «Пан Коцький», «Весна-красна» та ін., упорядник збірки «Українські народні пісні».

4.11 ▪ **70 років** тому (1946) набув чинності статут ЮНЕСКО, спеціалізованої установи ООН з питань освіти, науки і культури.

▪ **215 років** від дня народження **Северина Гощинського** (1801–1876).

Польський поет-романтик і публіцист, представник «української школи» в польській літературі, прихильник польського романтизму, член таємної Спілки вільних братів-поляків, учасник польського повстання (1830–1831 рр.), один з організаторів «Товариства польського народу» в Галичині. Автор поеми «Канівський замок» та вступної статті до неї «Кілька слів про Україну і уманську різню», повісті «Король старого палацу», «Щоденника подорожі до Татр», спогадів «Подорож мого життя».

6.11 ▪ **1943** – військами Першого Українського Фронту визволено Київ від фашистських загарбників.

▪ **205 років** від дня народження **Маркіяна Семеновича Шашкевича** (псевд. Руслан Шашкевич, 1811–1843).

Український письменник, перекладач, фольклорист, етнограф, громадсько-культурний діяч, організатор і лідер літературного гуртка «Руська трійця», один з упорядників і видавців альманаху «Русалка Дністровая» – першої на

західних теренах України книжки, написаної живою українською мовою. Укладач «Читанки» для народних шкіл Галичини, автор праць з питань правопису і мови «Пиши – як чуєш, а читай – як видиш», «Руська мова» (ін. «Руська мати нас родила»), «Азбука», віршів на історичні теми, ліричної поезії, прози та перекладів зі слов'янських літератур.

▪ **110 років** від дня народження **Ігоря Володимировича Рахманова** (1906–1980).

Російський філолог, мовознавець, фахівець з методики навчання іноземних мов, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН РРФСР, послідовник ідей російського мовознавця Л. В. Щерби (1880–1944). Автор і редактор підручників і методичних посібників для середніх шкіл з німецької мови, німецько-російських словників.

7.11 ▪ **365 років** від дня народження **Данила Савича Туптала** (Димитрій Ростовський, 1651–1709).

Український і російський письменник, просвітитель, церковний і культурний діяч. Ігумен монастирів Батурина, Глухова, Києва, Чернігова, митрополит Ростовського монастиря. Засновник духовної семінарії у Ростові, другої в імперії (після Чернігівської). Автор фундаментальної чотиритомної збірки із життя святих «Четьї Мінеї» («Книги житій святих»), численних послань, морально-повчальних проповідей, богословських і догматичних творів, шкільних драм.

(ін. 7.12) ▪ **195 років** від дня народження **Дмитра Павловича Пильчикова** (1821–1893).

Український громадський і культурний діяч, педагог, один із організаторів недільних шкіл у Полтаві, викладач Полтавського кадетського корпусу, член Кирило-Мефодіївського братства революційно-демократичного крила, фундатор Літературного товариства імені Тараса Шевченка (згодом – НТШ у Львові), батько та перший вчитель відомого фізика-експериментатора і винахідника

Миколи Пильчикова (1857–1908).

▪ **80 років** від дня народження **Миколи Степановича Вінграновського** (1936–2004).

Український письменник, сценарист, кіноактор і кінорежисер, заслужений діяч мистецтв України, режисер Київської кіностудії художніх фільмів імені О. Довженка (поставив десять фільмів, зіграв головну роль у фільмі «Повість полум'яних літ»). Автор поетичних збірок «Атомні прелюди», «На срібнім березі», «Цю жінку я люблю» та ін., збірок для дітей «Андрійко-говорійко», «Ластівка біля вікна», «На добраніч», повістей та роману «Северин Наливайко». Лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка, літературної премії «Благовіст», премії Фундації Антоновичів (США) та премії імені В. Вернадського.

8.11 ▪ **150 років** від дня народження **Євгена Костянтиновича Тимченка** (1866–1948).

Мовознавець-україніст, перекладач, педагог, дійсний член НТШ у Львові, Українського наукового товариства, член-кореспондент АН СРСР. Викладач, професор середніх і вищих навчальних закладів Києва, приват-доцент Варшавського університету, старший науковий співробітник Інституту мовознавства АН УРСР. Директор Постійної комісії для складання історичного словника української мови при УАН. Автор праць з фонетики, граматики, лексики, лексикографії, діалектології та історії української мови, підручників та упорядник словників. Його праці – «Українська граMATика для шкіл середніх», «Курс історії українського язика: вступ і фонетика», «Українська граMATика» та ін., автор першого перекладу українською мовою фінського епосу «Калевала».

▪ **125 років** від дня народження **Олеся Досвітнього** (Олександр Федорович Скрипаль, 1891–1935).

Український письменник, журналіст, член Спілки пролетарських письменників «Гарт», ВАПЛІТЕ, учасник Першої світової війни, головний редактор видавництва

«Більшовик» та Всеукраїнського фотокіноуправління. Автор збірки оповідань про Китай «Тюнгуї», «На чужині», «Чия віра краща», «Нотатки мандрівника», романів «Американці», «Хто?» – з життя американських робітників, «Кварцит», присвяченого радянській дійсності. Незаконно репресований і розстріляний.

9.11 ■ **День української писемності та мови.**

■ **День Преподобного Нестора – літописця Печерського.**

10.11 ■ **Всесвітній день молоді.**

■ **1945** – у Лондоні створено Всесвітню федерацію демократичної молоді.

■ **50 років** тому (1966) ЦК КПРС і РМ СРСР ухвалили постанову «Про заходи подальшого поліпшення роботи середньої загальноосвітньої школи».

11.11 ■ **195 років** від дня народження **Федора Михайловича Достоевського** (1821–1881).

Російський письменник, публіцист, відповідальний редактор журналу «Громадянин», співвидавець журналів «Время» і «Епоха», член революційного гуртка М. Петрашевського (за що був ув'язнений), прихильник ідей утопічного соціалізму. Автор романів «Бідні люди», «Злочин і кара», «Ідіот», «Зневажені і скривджені», «Підліток», «Біси», «Брати Карамазови» – синтез соціальних, філософських і естетичних поглядів письменника, повістей «Двійник», «Білі ночі», «Неточка Незванова», «Записки з Мертвого дому», створив своєрідний моножурнал «Щоденник письменника».

12.11 ■ **80 років** від дня народження **Миколи Федоровича Сингаївського** (1936–2013).

Український поет, перекладач, завідувач відділу поезії газети «Літературна Україна», журналу «Ранок», головний редактор журналу «Піонерія», автор поетичних збірок «Покоління», «Родове дерево», «Ми громадяни», «Тепла земля» та ін., збірок оповідань і казок для дітей «Їжакова книжка», «Стежка до криниці», «Я вже виросла», текстів

відомих пісень «Чорнобривці», «Полісяночка», «Україно, зоре моя», «В краю дитинства». Лауреат Республіканської премії ім. М. Островського, премії ім. Лесі Українки, премії імені О. Бойченка.

15.11 ▪ **100 років** від дня народження **Мікулаша Неврлого** (1916).

Український, чеський і словацький літературознавець, критик, бібліограф, україніст, доктор славистики, науковий співробітник Науково-дослідного педагогічного інституту в Братиславі та Літературознавчого інституту Словацької АН, іноземний член НАН України (2003), автор франкознавчих та шевченкознавчих досліджень, зокрема, «Іван Франко і чеська культура», «Іван Франко і дитяча література», «Безсмертний Шевченко», «Шевченко і слов'янство», «Шевченко і театр» та ін., ґрунтовних розвідок про Лесю Українку, М. Сименка, Г. Сковороду, монографії «Українська радянська поезія 20-х років», упорядник покажчика «Словацька україніка. Бібліографія (1945–1964)».

16.11 ▪ **Міжнародний день толерантності.**

▪ **День працівників радіо, телебачення та зв'язку.**

▪ **1924** – із Харкова транслювалася перша в Україні радіопередача.

▪ **80 років** тому (1936) РНК СРСР ухвалила постанову «Про розгортання мережі шкільних бібліотек і видання літератури для них».

17.11 ▪ **День студента (в Україні).**

▪ **125 років** від дня народження **Миколи Федоровича Четверухіна** (1891–1974).

Російський математик, доктор фізико-математичних наук, професор, засновник Московського міського семінару з графічних дисциплін. Автор підручників, навчальних посібників для педагогічних і технічних ВНЗ з проєктивної й нарисної геометрії, основ геометрії, методології та історії геометрії, методики викладання геометрії у середній школі.

▪ **120 років** від дня народження **Лева Семеновича Виготського** (1896–1934).

Російський психолог, професор, фахівець у галузі дитячої та патологічної психології, учитель російської мови та літератури профтехшкіл, вечірніх шкіл і робітфаку в Гомелі, викладач психології Московського інституту педології та дефектології, психолого-наукових і навчальних закладів Ленінграда, Ташкента, Українського психоневрологічного інституту (Харків), організатор лабораторії з психології аномального дитинства, пізніше – Експериментально-дефектологічний інститут Наркомосу. Автор праць «Педагогічна психологія», «Етюди з історії поведінки», «Розумовий розвиток дітей у процесі навчання», «Психологія мистецтва», «Гра і її роль в психічному розвитку дитини».

18.11 ▪ **95 років** від дня народження **Дмитра Олексійовича Міщенка** (1921).

Український письменник, кандидат філологічних наук, заступник головного редактора Держвидаву України, головний редактор видавництва «Радянський письменник» (з 1991 р. – «Український письменник»). Автор історичних романів «Сіверяни», «Синьоока Тивер», «Лихі літа Ойкумени», «Розплата», збірок оповідань і повістей «Сини моря», «Доля поета», «Друге заміжжя», «Особисто відповідальний», романів «Вітри приносять грозу», «Честь роду», монографії «Розвиток реалізму в творчості М. Коцюбинського». Лауреат Державної премії України імені Т. Г. Шевченка (1993).

19.11 ▪ **305 років** від дня народження **Михайла Васильовича Ломоносова** (1711–1765).

Російський вчений-природодослідник, енциклопедист, поет, художник, історик, освітній діяч, професор хімії, академік Петербурзької АН, член Академії мистецтв, почесний член Шведської АН і Болонської академії. Відкрив один з основних законів природознавства – закон збереження матерії і руху, основоположник фізичної хімії,

матеріалістичної філософії в Росії, реформатор російської літературної мови, один із засновників Московського університету (1755) та гімназій при ньому. Прихильник класно-урочної системи навчання, принципів наочності, науковості, врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, ведення навчання рідною мовою. Автор педагогічної праці «Регламенти» для гімназій, навчальних посібників і підручників з фізики, хімії, історії, риторики для вищої школи, філологічних праць «Російська граматика», «Короткий посібник з красномовства ...», поетичних творів «Петро Великий», «На здобуття Хотина» (ода), трагедій «Гаміра і Селім», «Демофонт», історичного твору «Гімн бороді».

20.11

▪ **Всесвітній день дитини.**

▪ **1959** – ГА ООН проголосила «Декларацію прав дитини».

▪ **135 років** від дня народження **Віктора Федоровича Іваницького** (1881–після 1948).

Український історик-сходознавець, історик церкви, бібліограф, бібліотекознавець, професор Київської духовної академії, співробітник, а згодом заступник директора Всенародної бібліотеки України (нині – НБУВ), завідувач довідково-бібліографічного відділу в Республіканській бібліотеці Марійської Автономної СРР.

▪ **145 років** від дня народження **Уїльяма Херда Кілпатрика** (1871–1965).

Американський педагог, учень і послідовник Дж. Дьюї, викладач і президент Мерсерівського університету, професор педагогічного коледжу Колумбійського університету. Прихильник прагматичної педагогіки, автор педагогічної системи «експерименталізму», що ґрунтується на філософії прагматизму та психології біхевіоризму. Противник традиційної школи, процес навчання пропонував будувати на основі розширення й збагачення індивідуального досвіду учнів. Основоположник методу проєктів, надавав пріоритетного значення в навчанні

проектній діяльності. Автор праць «Метод проектів», «Основи методу», «Хрестоматія з філософії педагогіки» та ін.

21.11 ▪ **День Гідності та Свободи.**

(ін.
27.11)

▪ **115 років** від дня народження **Михайла Ореста** (Михайло Костьович Зеров, 1901–1963).

Український поет-неокласик, перекладач, журналіст, прихильник індійських релігійно-філософських систем, будівник Біломорсько-Балтійського каналу (чотири роки провів у концтаборах НКВД, після Великої Вітчизняної війни потрапив до таборів для біженців у Аугсбурзі, де прожив решту життя). Автор поетичних збірок «Луни літ», «Держава слова», «Душа і доля», «Гість і господа», «Пізнi вруна», поетичних і прозових перекладів творів С. Георга, Р. Рільке, Ш. Леконт де Ліля та інших письменників.

22.11 ▪ **215 років** від дня народження **Володимира Івановича Даля** (1801–1872, літ. псевд. – Козак Луганський).

Російський письменник, лексикограф, етнограф, фольклорист, військовий лікар, чиновник різних міст Російської імперії (родом з України). Один із засновників Російського географічного товариства, член-кореспондент і почесний академік Петербурзької АН. Автор підручників з ботаніки і зоології, збірок приказок і прислів'їв, повістей, оповідань, казок, творів української тематики «Савелій Граб», «Ваша воля, наша доля», «Скарб», «Упир» та ін., упорядник «Тлумачного словника живої великоруської мови» (у 4 т.).

▪ **110 років** від дня народження **Марії Федорівни Шабасвої** (1906–1984).

Російський педагог, історик педагогіки, доктор педагогічних наук, професор, учитель суспільствознавства й історії в школах Москви, науковий працівник Московського і Ленінградського педагогічних інститутів, Науково-дослідного інституту історії теорії педагогіки АПН СРСР. Співавтор програм, підручників і навчальних посібників з

історії педагогіки для педагогічних інститутів і училищ, зокрема, «Історія дошкільної педагогіки», «Історія педагогіки», «Методичні розробки до курсу історії педагогіки», «Контрольні роботи з курсу історії педагогіки», а також праць, присвячених вітчизняним і зарубіжним педагогам.

23.11 ▪ **105 років** від дня народження **Аркадія Захаровича Добровольського** (1911–1969).

Український драматург, перекладач, кіносценарист, фахівець у галузі художнього перекладу, член СП УРСР, працівник Київської кіностудії художніх фільмів. Автор сценаріїв кінофільмів «Трактористи» (у співавт.) та «Перевірте свої годинники» (у співавт. з Ліною Костенко), перекладів творів зарубіжних письменників з англійської, французької, польської мов.

▪ **120 років** від дня народження **Віктора Степановича Косенка** (1896–1938).

Український композитор, піаніст, педагог, громадський діяч. Викладач Житомирського музичного технікуму, Музично-драматичного інституту імені М. Лисенка в Києві, професор музично-теоретичних дисциплін і викладач фортепіано й ансамблевої гри в Київській консерваторії. Один із перших українських авторів репертуару для дітей. Спадщина митця налічує 250 творів різних жанрів, серед яких «Класичне тріо», «Героїчна симфонія», «Молдавська поема».

24.11 ▪ **190 років** від дня народження **Карла Коллоді** (Лоренціні, 1826–1890).

Італійський письменник, театральний критик, автор збірок оповідань, нарисів «Начерки», «Веселі оповідання», творів для дітей, зокрема повісті-казки «Пригоди Піноккіо, історія маріонетки», що набула всесвітньої популярності. Сюжет казки запозичив О. М. Толстой для повісті «Золотий ключик, або Пригоди Буратіно».

▪ **120 років** від дня народження **Василя Леонідовича Гончарова** (1896–1955).

Український і російський математик, доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент АПН РРФСР, викладач Харківського інституту геодезії, завідувач сектору методики математики Інституту методів навчання АПН РРФСР. Автор підручників з алгебри та методичних посібників для вчителів математики, зокрема, «Питання методики математики», «Арифметичні вправи і функціональна пропедевтика в середніх класах школи», «Алгебра» (у 2 ч.), «Початкова алгебра», «Методичні поради для викладачів до матеріалу з алгебри. 6 кл.».

26.11 ▪ **День пам'яті жертв голодомору та політичних репресій. Всеукраїнська акція «Засвіти свічку».**

▪ **120 років** від дня народження **Григорія Івановича Коляди** (1896–1977).

Український і російський книгознавець, доктор філологічних наук, викладач Київського педагогічного інституту, Саратовського, Ташкентського і Таджицького (Душанбе) університетів. Автор розвідок про російсько-українські й українсько-румунські зв'язки в галузі книгодрукування, початки вітчизняного друкарства, друкарську справу на західно-українських землях, діяльність Івана Федорова, Памви Беринди та інших друкарів.

27.11 ▪ **20 років** тому (1996) за рішенням Президії АПН України було створено Інститут проблем виховання на базі відповідних підрозділів АПН України і підпорядкований АПН України (нині – НАПН України).

▪ **140 років** від дня народження **Івана Герасимовича** (1876–1942).

Український педагог, громадський діяч, організатор українського учительства на Буковині, редактор журналу «Рідна школа» (Львів), автор статей на педагогічні та освітні теми, підручників, праці «Голод на Україні».

▪ **135 років** від дня народження **Миколи Леонтіївича Бродського** (1881–1951).

Російський літературознавець, доктор філологічних наук, професор, дійсний член АПН РРФСР, викладач російської літератури комерційного училища Катеринослава, професор Московського університету, завідувач сектору російської літератури Інституту світової літератури імені О. М. Горького АН СРСР, автор праць з історії російської літератури, питань методики викладання літератури в середній школі.

(ін.25.12) ▪ **90 років** від дня народження **Олеся (Олександр) Павловича Бердника** (1926–2003).

Український письменник, мислитель, громадсько-політичний діяч, член СП УРСР, СРСР, член-засновник Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод, керівник громадської організації «Українська духовна республіка», видавець газет «Свята Україна», «Згода». Один із засновників науково-фантастичного жанру в українській літературі. Автор повістей «Привид іде по землі», «Серце Всесвіту», «Покривало Ізиди», «Зоряний корсар», романів «Шляхи титанів», «Стріла часу» та інших, а також книжок, що вийшли за кордоном, зокрема, «Свята Україна», «Золоті ворота», «Прометей», «Апостол безсмертя», «Україна Січі вогняної».

28.11 ▪ **135 років** від дня народження **Стефана Цвейга** (Цвайг, 1881–1942).

Австрійський письменник, майстер психологічної новели, створив власну модель новели, що відрізняється від творів загальноновизнаних майстрів короткого жанру; автор збірки новел «Перші переживання», оповідань «Амок», «Сум'яття почуттів», «Шахова новела» (здобули світову славу), романів «Нетерпіння серця», «Час перевтілення», біографічних розповідей про М. Магеллана, М. Стюарт, Еразма Роттердамського, Оноре де Бальзака, Л. Толстого, Р. Роллана, М. Горького та інших письменників.

- 29.11 ■ **15 років** тому (2001) постановою КМ України затверджено «Положення про Державну інспекцію навчальних закладів».
- 30.11 ■ **135 років** від дня народження **Роже Кузіне** (1881–1973). Французький педагог, один із теоретиків нового виховання, інспектор початкових шкіл, професор кафедри педагогіки Паризького університету, викладач педагогіки й психології в Сорбонні, засновник і редактор журналів «Нове виховання», «Нова французька школа», засновник і пропагандист методу так званої «вільної» групової роботи, яка виконується групою самостійно, а вчитель лише спостерігає, консультує і перевіряє роботи учнів.

ГРУДЕНЬ

У грудні виповнюється:

■ **365 років** від дня народження **Івана Максимовича** (Іоанн, 1651–1715).

Український просвітитель, письменник, літератор, педагог, церковний і культурний діяч. Професор і викладач Києво-Могилянського колегіуму, засновник Чернігівського колегіуму, архімандрит Чернігівського Єлецького Успенського монастиря, який перетворено на значний осередок освіти, архієпископ Чернігівської єпархії, митрополит Тобольський і Сибірський. Член, а згодом керівник, чернігівського літературно-мистецького гуртка, книговидавець (за його часів Чернігів перетворився на другий, після Києва, центр українського книгодрукування). Створив жанр філософського вірша, вірша-притчі, поетичних епіграм. Автор духовно-повчальних творів, проповідей «Алфавит святих», «Театрон», «Богородице», «Царській путь Креста Господня», перекладів богословських творів з латинської.

1.12 ■ **Всесвітній день боротьби зі СНІДом.**

■ **25 років** тому (1991) український народ вільним волевиявленням на референдумі підтвердив Акт проголошення незалежності України.

■ **70 років** від дня народження **Оксани Петрівни Рудницької** (1946–2002).

Український педагог, доктор педагогічних наук, відмінник освіти України, фахівець з музичної педагогіки, виховання особистості засобами мистецтва, культурологічної підготовки студентів педагогічних ВНЗ, професор і завідувач кафедри гри на музичних інструментах Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, завідувач лабораторії мистецької освіти Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України (нині – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України). Автор праць з проблем неперервної мистецької освіти, художньо-естетичного розвитку особистості в системі професійної освіти, зокрема, «Основи педагогічних досліджень», «Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти», «Основи викладання мистецьких дисциплін» та ін.

2.12 ■ **130 років** від дня народження **Андрія Олександровича Загородського** (1886–1948).

Український філолог, педагог-методист, кандидат педагогічних наук, учитель російської словесності київської гімназії, викладач української мови і літератури у вищих навчальних закладах Києва, завідувач сектору методики мови НДІ педагогіки УРСР. Автор підручників з української мови для 5–7 класів шкіл УРСР «Грамматика української мови» (у 2 ч.), праць з методики мови, формування орфографічних навичок, підвищення грамотності та розвитку мовлення учнів.

5.12 ■ **195 років** від дня народження **Миколи Олексійовича Вишнеградського** (1821–1872).

Російський педагог, фахівець із розвитку жіночої загальної й педагогічної освіти, професор педагогіки Головного педагогічного інституту в Петербурзі, викладач петербурзької Ларинської гімназії, інспектор класів Павловського жіночого інституту, керівник жіночих навчальних курсів. Автор проекту й уставу Маріїнських гімназій, засновник журналу «Русский педагогический вестник», упорядник першої російської програми з

педагогіки, автор праць «Про спеціальні педагогічні навчальні заклади», «Про основні предмети початкової освіти».

▪ **145 років** від дня народження **Генріха Шарельмана** (1871–1940).

Німецький педагог-реформатор, один із представників педагогіки особистості, прихильник педагогічних ідей Й. Г. Песталоцці, принципів «вільного виховання», творчої самодіяльності вчителя й учнів (великого значення надавав засобам художнього виховання). Автор праць «У лабораторії народного вчителя», «Трудова школа», «Методика і техніка розповіді на уроках» та ін.

▪ **85 років** від дня народження **Григора Михайловича Тютюнника** (1931–1980).

Український письменник, прозаїк, перекладач, педагог, член Спілки письменників України. Учитель російської мови і літератури у вечірній школі на Донеччині, працівник редакції газети «Літературна Україна», видавництва «Молодь», сценарної майстерні Київської кіностудії імені О. П. Довженка. Перекладач творів В. Шукшина, Е. Распе та ін. Автор збірок новел «Зав'язь», «Батьківські пороги», «Крайнебо», «Коріння», книжок для дітей «Ласочка», «Степова казка», «Лісова сторожка», повістей «Климко», «Вогник далеко в степу» та ін. Лауреат літературної премії імені Лесі Українки (1980) і Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1989, посмертно).

6.12 ▪ **День Збройних Сил України.**

7.12 ▪ **205 років** від дня народження **Миколи Леонтійовича Устияновича** (1811–1885).

Український письменник, перекладач, громадсько-культурний діяч, член львівського письменницького гуртка «Руська трійця», діяч західноукраїнського просвітницького руху, борець за культурні й національні свободи українців, за права рідної мови й освіти. Один з ініціаторів і організаторів «Собору руських вчених», посол до Крайового

сейму. Автор поеми «Путь на полонину», повістей «Страсний четвер», «Мість верховинця», віршів, що стали народними піснями, «Верховино, світку ти наш», «Піснь опришків», історичних творів «Похід Русі на Царгород», «Ужас на Русі», перекладів з чеської, російської, хорватської, турецької мов.

8.12 ■ **50 років** тому (1966) вийшла постанова РМ УРСР «Про заходи дальшого поліпшення роботи середньої загальноосвітньої школи УРСР», що констатувала запровадження загального 8-річного навчання та узаконила засади нового змісту освіти згідно з тогочасним розвитком науки, техніки й культури (постанова РМ СРСР вийшла 10.11.1966).

■ **25 років** тому (1991) на тристоронній зустрічі в Біловезькій Пущі Президент Росії Б. Єльцин, Президент України Л. Кравчук і Голова ВР Білорусії С. Шушкевич підписали угоду (Біловезька угода) про створення СНД.

9.12 ■ **130 років** від дня народження **Олександра Самійловича Залужного** (1886–1941).

Український педагог, педолог, рефлексолог, науковець-експериментатор, організатор освіти в Україні, один із засновників науки біхевіоризму, так званої Харківської школи педології, дослідник питань теорії та практики діяльності дитячого колективу, керівник секції колективознавства УНДП, керівник секції соціального виховання та викладач курсу «Педагогіка колективу» Харківського інституту народної освіти, учасник першого Всесоюзного педологічного з'їзду в Москві (1928). Автор монографій «Сільська трудова школа. Теорія і практика», «Учення про колектив», «Соціальні наставлення й колективні навички у дітей трудових шкіл», статей «Метод тестів у нашій школі», «Закони навчання», «Педологія на Україні після Жовтня».

10.12 ■ **Міжнародний день прав людини.**

■ **1948** – ГА ООН ухвалила Загальну декларацію прав

людини.

▪ **25 років** тому (1991) у Києві відкрито представництво ООН.

▪ **195 років** від дня народження **Миколи Олексійовича Некрасова** (1821–1878).

Російський письменник (родом з Подільської губернії), журналіст, видавець журналів «Современник», «Отечественные записки», популяризатор творів Г. Квітки-Основ'яненка, Марка Вовчка, Т. Шевченка. Автор поем «Коробейники», «Мороз-Червоний ніс», «Російські жінки», «Кому на Русі жити добре», віршів «Роздуми біля парадного під'їзду», «Залізниця», «Пам'яті Добролюбова» та ін., романів «Життя і пригоди Тихона Тростникова», «Три країни світу», «Мертве озеро» (у 3 т., у співавт. з Є. Панаєвою).

▪ **165 років** від дня народження **Мелвіла Дьюї** (1851–1931). Американський бібліотекознавець, один із видатних бібліотечних діячів США, учасник організації першої бібліотечної школи при бібліотеці Колумбійського університету, керівник публічної бібліотеки штату Нью-Йорк в Олбені, зачинатель ідеї пересувної бібліотеки, «бібліографічного почерку» для каталогів і стандарту на каталожну картку, один із засновників і президент Американської бібліотечної асоціації. Видавець і редактор «Бібліотечного журналу», автор «Десяткової класифікації Дьюї» (ДКД, 1876), яку пізніше було вдосконалено (нині – «Універсальна десяткова класифікація» (УДК)).

▪ **155 років** від дня народження **Карла Грооса** (1861–1946). Німецький психолог, професор, фахівець в галузі дитячої психології, створив відому теорію гри – засіб розвитку й тренування певних функцій органів. Автор праць із генетичної психології, мислення підлітків, зокрема «Душевне життя дитини».

11.12

▪ **70 років** тому (1946) засновано **Миколаївську науково-педагогічну бібліотеку** (згідно з рішенням Миколаївської

міської ради депутатів трудящих), одну з регіональних педагогічних бібліотек у системі освітянських книгозбірень України.

▪ **70 років** тому (1946) за рішенням ГА ООН створено Дитячий фонд (ЮНІСЕФ), мета якого – надавати допомогу країнам, що стали жертвами агресії, дітям і матерям у разі стихійного лиха, сприяти розвитку охорони здоров'я, освіти й соціального забезпечення дітей.

12.12

▪ **255 років** від дня народження **Миколи Михайловича Карамзіна** (1766–1826).

Російський письменник, історик, публіцист, критик, почесний член Петербурзької АН, один із засновників сентименталізму в російській літературі, видавець «Московского журналу», альманаху «Аглая», редактор часопису «Вестник Европы». Автор повістей «Бідна Ліза», «Марфа Посадниця», роману «Рицар нашого часу», критичних і публіцистичних праць «Де кілька слів про російську літературу», «Що потрібно автору» та інших, «Історії держави Російської» (у 12 т., від давніх часів по 1611 рік включно).

▪ **195 років** від дня народження **Гюстава Флобера** (1821–1880).

Французький письменник, представник критичного реалізму Франції II пол. XIX ст., прихильник ідей Б. Спінози, автор твору «Лексикон прописних істин», роману «Мадам Боварі», історичного роману «Саламбо» – картини життя і побуту стародавнього Карфагена, роману «Виховання почуттів», символічної драми «Спокуса святого Антонія», повісті «Проста душа» та незакінченого роману «Бувар і Пекюше».

▪ **135 років** від дня народження **Миколи Тимофійовича Равлюка** (1881–1933).

Український педагог, мовознавець і методист, викладач української і класичних мов у Кіцманській і Чернігівській гімназіях, учасник організації нових шкіл у Фергані (під час

Першої світової війни перебував у таборі полонених у Ташкенті). Автор «Читанки для I–II класів гімназії», посібника «Дієприкметники і дієприслівники в українській мові. Ч. 1: Про дієприкметники і дієприслівники у творах Г. Квітки-Основ'яненка, Марка Вовчка, Ю. Федьковича і В. Стефаника».

13.12 ▪ **95 років** від дня народження **Олександра Васильовича Скрипченка** (1921–2008).

Український психолог, доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник народної освіти, почесний член АПН України, фахівець у галузі вікової та педагогічної психології, заступник директора Науково-дослідного інституту психології УРСР, завідувач кафедри психології Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького. Один із перших учасників чотирирічного лонгитюдинального комплексного дослідження сенсомоторики, пам'яті, мислення, мовлення, уяви та взаємозв'язку між ними. Автор підручників і посібників «Психологічний розвиток учнів», «Загальна психологія», «Розумовий розвиток молодшого школяра», «Історія психологічної думки в Україні», «Комплексне вивчення психології і педагогіки».

▪ **90 років** від дня народження **Ярослава Романовича Дашкевича** (1926–2010).

Український історик, бібліограф, сходознавець та археолог, доктор історичних наук, професор, бібліотекар і бібліограф Львівської наукової бібліотеки АН УРСР, бібліограф Інституту суспільних наук АН УРСР, заступник директора Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства імені М. Грушевського, провідний науковий співробітник Інституту сходознавства імені А. Кримського, член Президії та керівник Сходознавчої комісії НТШ у Львові, завідувач кафедри сходознавства Львівського національного університету. Автор наукових праць з історіографії, джерелознавства, сходознавства, спеціальних історичних дисциплін,

українських відносин з країнами Сходу.

14.12 ▪ **День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.**

▪ **Всесвітній день дитячого телебачення і радіомовлення.**

▪ **20 років** (1996) тому відповідно до Указу Президента України № 1209/96 засновано Академію мистецтв України (АМУ) як науково-творчу установу в галузі художньої культури та мистецтвознавства.

15.12 ▪ **125 років** від дня народження **Миколи Голубця** (1891–1942).

Український історик, архівіст, краєзнавець, мистецтвознавець, поет, прозаїк, публіцист, редактор, перекладач, бібліограф. Член комісії Наукового товариства імені Т. Шевченка у Львові з історії мистецтва, один з організаторів Асоціації незалежних українських митців, працівник Львівського міського архіву, засновник Літературно-мистецького клубу у Львові. Дослідник історії України, Львова та регіону, історії українського мистецтва. Автор 84 книжок і брошур, понад 1500 статей. Видавець і редактор 14 тижневиків і щоденних газет. Перекладач творів Г. Гауптмана, Г. Ібсена, Й.-В. Гете, О. Уальда та ін.

18.12 ▪ **140 років** від дня народження **Петра Івановича Холодного** (1876–1930).

Український художник, іконописець, громадський, політичний і освітній діяч. Учений-хімік, викладач приватних київських гімназій, професор кафедри фізики Київського політехнічного інституту. Один із організаторів Київського товариства «Просвіта», Товариства шкільної освіти, Всеукраїнської учительської спілки. Член Української Центральної Ради, міністр народної освіти Української Народної Республіки. Автор численних ікон, вітражів, портретів, настінних розписів, ліричних пейзажів, композицій на історичну тематику.

▪ **125 років** від дня народження **Броніслава**

Володимировича Кобилянського (1896–1986). Український мовознавець, педагог, кандидат філологічних наук, доктор філософії, учитель шкіл і гімназій Луцька, Рівного, с. Хотимира, викладач і завідувач кафедри Івано-Франківського педагогічного університету, Львівського педагогічного інституту, доцент кафедри Львівського університету. Автор праць «Діалект і літературна мова», «Етимологічні етюди», «Короткий огляд історії мовознавства», «Східноміфоніми», «Історія української літературної мови» та ін.

▪ **85 років** від дня народження **Михайлини Хомівни Коцюбинської** (1931–2011).

Український літературознавець, літературний критик, перекладач, кандидат філологічних наук, учасниця руху шістдесятників. Викладач Київського університету, працівник Інституту літератури імені Т. Шевченка АН УРСР (за політичні погляди була звільнена, 1968). Редактор видавництва «Вища школа», старший науковий співробітник Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України. Автор монографій «Образне слово в літературному творі», «Література як мистецтво слова», «Етюди про поезику Шевченка», статей про творчість літераторів-шістдесятників, перекладів творів польських, канадських, французьких і білоруських поетів. Упорядник, редактор і видавець багатотомного зібрання творів В. Стуса. Лауреат премій імені В. Стуса та імені О. Білецького.

- 19.12 (ін.24.11) ▪ **145 років** від дня народження **Миколи Кіндратовича Вороного** (1871–1938). Український поет, театрознавець, перекладач, журналіст і режисер, громадсько-політичний діяч, член «Братерства тарасівців», один із засновників Української Центральної Ради і Комітету українського національного театру, бібліотекар і коректор НТШ у Львові, режисер театру «Руська бесіда», журналіст «Житє і слово», видавець газет «Громадський голос» і «Радикал», актор труп М. Кропивницького, П. Саксаганського, театру

М. Садовського, викладач театральних шкіл, Харківського музично-драматичного інституту. Автор розвідок «Пензлем і пером», «Театральне мистецтво й український театр», «Режисер» та ін., поетичних збірок «Ліричні поезії», «У сяйві мрій», «За Україну», перекладів і переспівів творів світової класики, революційних пісень «Інтернаціонал», «Марсельеза», «Варшав'янка».

20.12 ■ **15 років** тому (2001) рішенням колегії Міністерства освіти і науки України затверджено Концепцію екологічної освіти України.

■ **175 років** від дня народження **Фердинанда Бюїссона** (1841–1932).

французький педагог, громадський і політичний діяч, професор Лозанської академії, керівник кафедри педагогіки Сорбонни, директор відділу початкової освіти Міністерства народної освіти, реформатор народної освіти у Франції у 80-х рр. XIX ст., один із засновників Педагогічного музею в Парижі, «Ліги прав людини», один з укладачів і редактор «Словника педагогіки і початкової освіти». Лауреат Нобелівської премії Миру (1927).

21.12 ■ **25 років** тому (1991) підписано Алма-Атинську Декларацію – документ, що підтвердив припинення існування СРСР й разом з Угодою про створення СНД (Мінськ, 8 грудня 1991 р.) визначив принципи взаємовідносин і співробітництва країн-членів СНД.

■ **175 років** від дня народження **Володимира Степановича Іконникова** (1841–1923).

Український історик, джерелознавець, педагог, археограф, бібліограф, доктор історії, академік Імператорської та Української АН, викладач історії Київської військової гімназії, Інституту шляхетних дівчат, приват-доцент Харківського університету, професор і викладач Київського університету (майже 50 років), декан історико-філологічного факультету, голова Бібліотечної комісії при університеті, головний редактор «Университетских известий». Член Попечительської

ради Київського учбового округу, ініціатор заснування Вищих жіночих курсів у Києві, один із фундаторів і голова Історичного товариства Нестора-літописця, почесний член Московського археологічного інституту, Російського бібліотечного товариства. Автор праць з історії України і Росії, історії культури та історіографії, з питань архівістики, музеє- та бібліотекознавства, джерелознавчих досліджень, зокрема «Досвід російської історіографії», «Київ 1648–1855. Історичний нарис», «Селянський рух у Київській губернії в 1826–27 рр.» та ін.

▪ **155 років** від дня народження **Євгена Харлампійовича Чикаленка** (1861–1929).

Український громадсько-політичний і культурний діяч, мемуарист, журналіст, меценат, фахівець з питань сільського господарства, поборник розвитку національної освіти, член Української радикально-демократичної партії, один із засновників Товариства українських поступовців, член Української Центральної Ради, реформатор сільського господарства та популяризатор сільськогосподарських знань. Заможна людина, яка вкладала кошти в розвиток української культури та освіти. Фундатор видань «Громадська думка», «Рада», «Нова Рада». Автор і видавець популярних брошур для хліборобів, праць з питань розвитку сільського господарства, способів господарювання тощо, автор «Спогадів» (у 3 т.) і записів «Щоденник».

23.12

▪ **200 років** тому (1816) Санкт-Петербурзький педагогічний інститут (1804–1816) реорганізовано в Головний педагогічний інститут – вищий педагогічний закритий навчальний заклад (1816–1859), головним завданням якого була підготовка вчителів для гімназій, наставників для приватних навчальних закладів, а також професорів і викладачів ВНЗ.

▪ **90 років** від дня народження **Віталія Дмитровича Кирейка** (1926).

Український композитор, педагог, музично-громадський діяч, кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч

мистецтв УРСР, народний артист УРСР, член Національної спілки композиторів України, професор Київської консерваторії, лауреат премії імені М. Лисенка. Автор опер «Лісова пісня», «У неділю рано зілля копала», балетів «Тіні забутих предків», «Відьма», симфоній, сюїт, сонат, дитячих п'єс та інших творів.

24.12 **▪ День працівників архівних установ.**

▪ 140 років від дня народження **Спиридона Феодосійовича Черкасенка** (1876–1940).

Український освітній діяч, педагог, поет, прозаїк, драматург, дитячий письменник, один з творців національної педагогічної преси, українських підручників. Учитель сільських шкіл Катеринославщини, шкіль для дітей залізничників і шахтарів Донбасу, учасник Третього делегатського з'їзду Всеросійської спілки вчителів і діячів народної освіти (Санкт-Петербург, 1906). Один із засновників Всеукраїнської учительської спілки (ВУС), видавництва «Українська школа», перших педагогічних журналів «Світло», «Вільна українська школа», член товариства «Просвіта» в Ужгороді. Автор популярної астрономії «Про небо», букварів «Граматка», «Початок», читанок для I–III класів «Рідна школа», підручника для початкових шкіл «Найпотрібніші правила правопису з додатком самостійного писання», збірок казок, віршів, оповідань для дітей, драматичних творів, статей «М. І. Пирогов», «Шевченко й діти. Шевченко педагогом», текстів пісень, що стали народними «Ой, чого ти, дубе», «Тихо над річкою» та ін.

25.12 **▪ 115 років** від дня народження **Галі Мазуренко** (Галина Сергіївна, 1901–2000).

Українська поетеса «празької школи», художниця (з 1923 р. в еміграції), доктор філософських наук, учасниця Визвольних змагань, боїв і походів (1918–1920) у складі 3-ї Залізної стрілецької дивізії, викладач філософії в одному з коледжів Лондона, керівник малярської школи для дітей, член СП України, організатор дев'яти персональних виставок своїх мистецьких праць, автор збірок поезій

«Акварелі», «Стежка», «Пороги», «Скит поетів», «Ключі» (сама ілюструвала свої твори), віршованих збірок для дітей «Киця», «Корона золота», «Осінь».

▪ **110 років** від дня народження **Стефана Пилиповича Самійленка** (1906–1977).

Український мовознавець, педагог, доктор філологічних наук, професор, викладач педагогічних інститутів Полтави, Луганська, Запоріжжя. Автор праць з історії української мови та підручників для студентів ВНЗ «Нариси з історичної морфології української мови» (у 2 ч.), «Категорія роду», «Суплетиви української мови», «Історична граматики української мови», «Порівняльна граматики української і російської мов» та ін.

26.12

▪ **105 років** тому (1911) відбулося урочисте відкриття й освячення Київського міського училища імені С. Грушевського на 460 учнів, заснованого на кошти родини Грушевських згідно із заповітом відомого педагога Сергія Федоровича Грушевського (1833–1901), батька Михайла Грушевського, у 1921–1988 рр. – середня школа, нині – комп'ютерний центр Київського міського управління.

▪ **210 років** від дня народження **Пилипа Семеновича Морачевського** (1806–1879).

(ін. 26.11)

Український педагог, поет і перекладач, викладач математики і російської словесності навчальних закладів Сум, Луцька, Кам'янця-Подільського, інспектор Ніжинського ліцею. Один із перекладачів Євангелія українською мовою, автор романтичної поеми «Чумаки, або Україна 1768 року» (події Коліївщини), роману в листах «Рік вперед, якщо не років шість», укладач «Словаря малоросійського язика по полтавському наречію», підручника «Священна історія» для шкіл і народного читання.

▪ **130 років** від дня народження **Миколи Олександровича Григор'єва** (1886–1968).

Український педагог, фахівець з історії педагогіки, вчитель

шкіл Володимирської губернії, викладач Харківського педагогічного інституту, один з організаторів Українського товариства педагогів, автор праць з історії педагогіки.

27.12 ■ **445 років** від дня народження **Йоганна Кеплера** (1571–1630).

Німецький астроном, математик, прихильник і продовжувач вчення М. Коперника про геліоцентричну систему світу, відкривач трьох законів руху планет (лягли в основу теоретичної астрономії), основоположник теорії сонячних і місячних затемнень. Автор праці «Рудольфові таблиці», за якими обчислюються положення планет, логарифмічних таблиць, способу визначення об'єму бочок (об'ємів тіл обертання) тощо.

28.12 ■ **190 років** від дня народження **Володимира Яковича Стоюніна** (1826 – 1888).

Російський педагог, методист-словесник, історик літератури, викладач 3-ї Санкт-Петербурзької гімназії (20 років), Миколаївського сирітського інституту Москви, приватної гімназії М. М. Стоюніної. Продовжувач традицій М. І. Пирогова і К. Д. Ушинського, прихильник жіночої освіти, пропагандист російської педагогіки, що розкривається в його працях «Розвиток педагогічних ідей в Росії у XVIII столітті», «З історії виховання в Росії на початку XIX століття». Автор посібників «Про викладання російської літератури», «Порадник для викладачів російської мови молодших класів середніх навчальних закладів», «Посібник для історичного вивчення творів російської літератури» та ін.

■ **150 років** від дня народження **Данила Кириловича Заболотного** (1866–1929).

Видатний український мікробіолог і епідеміолог, академік і президент ВУАН, один з основоположників вітчизняної епідеміології. Організатор першої в Росії кафедри бактеріології (1898) у петербурзькому Жіночому медичному інституті та першої у світі кафедри епідеміології (1920) в Одесі. Засновник і перший ректор Одеського медичного

інституту (1921). Організатор Українського інституту епідеміології і мікробіології (1929), що нині носить його ім'я. Один із засновників Міжнародної спілки мікробіологів. Автор численних наукових праць про чуму, холеру, малярію, дифтерію, висипний тиф та інші захворювання.

▪ **150 років** від дня народження **Шимона Ашкеназі** (1866–1935).

Польський історик, дипломат, педагог, професор Львівського університету, почесний професор Варшавського університету, член Польської академії знань, почесний член Польського історичного товариства, представник Польщі в Лізі Націй. Фахівець у галузі політичної історії Польщі XIX–XX ст., засновник львівської школи польських істориків – «школи Ашкеназі». Автор праць «Князь Юзеф Понятовський», «Росія – Польща. 1815–1830» та ін.

29.12 ▪ **160 років** від дня народження **Данила Яковича Крижанівського** (1856–1894).

Український педагог, композитор, викладач російської та церковнослов'янської мов у Болградській семикласній чоловічій гімназії, організатор хору хлопчиків при гімназії; помічник столоначальника канцелярії попечителя Одеського навчального округу. Автор музики до пісні «Рече та стогне Дніпр широкий» та інших музичних творів.

30.12 ▪ **45 років** тому (1971) Радою з питань середньої загальноосвітньої школи Міністерства освіти СРСР схвалено рекомендації щодо поліпшення організації і змісту суспільно корисної праці в загальноосвітній школі.

▪ **110 років** від дня народження **Святослава Ярославича Гординського** (1906–1993).

Український поет, перекладач, художник, мистецтвознавець, літературний критик, дійсний член НТШ у Львові, член ради Союзу українських митців у Парижі, один із засновників Асоціації незалежних українських митців, співредактор журналу «Мистецтво», художній редактор «Українського видавництва», почесний громадянин Львова

(з 1944 р. в еміграції). Автор збірок віршів «Барви і лінії», «Буруни», «Слова на каменях», «Сім літер» та ін., живописних творів «Автопортрет», «Ранок», «Гірський пейзаж», плакатів, листівок, понад двадцять праць (перекладів) «Слова о полку Ігоревім», оздоблювач церков Америки, Європи, Австралії, лауреат Міжнародної літературної премії імені І. Франка.

31.12 ■ **120 років** від дня народження **Павла Павловича Плюща** (1896–1975).

Український мовознавець, педагог, доктор філологічних наук, професор, учитель української мови і літератури загальноосвітніх шкіл, фабрично-заводських училищ, викладач металургійного інституту Дніпродзержинська та Київського університету. Автор праць з методики викладання української мови в школі, збірників диктантів і вправ, праць з історії української літературної мови, проблем періодизації історії української мови, монографій «Нариси з історії української літературної мови» та «Історія української літературної мови».

■ **90 років** від дня народження **Бориса Степановича Кобзаря** (1926–2001).

Український педагог, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Академії педагогічних і соціальних наук, Міжнародної педагогічної академії, директор Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР, науковий працівник Інституту проблем виховання АПН України. Фахівець з питань розвитку й організації навчально-виховного процесу в школах-інтернатах, школах і групах продовженого дня. Автор методичних посібників і рекомендацій для вчителів, викладачів педагогічних навчальних закладів, зокрема «Класний керівник», «Запобігання відхиленням у поведінці школярів», «Навчально-виховна робота у школах-інтернатах і групах продовженого дня» (у співавт.), «Проблеми виховання в позашкільних закладах» та ін.

III. НАУКОВЦІ НАПН УКРАЇНИ – ЮВІЛЯРИ 2016 р.

СІЧЕНЬ

- 1.01 ▪ **80 років** від дня народження **Євгенії Василівни Бондаревської** (1931).
Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Російської академії освіти (РАО), заслужений учитель Російської Федерації, завідувач кафедри педагогіки Ростовського-на-Дону державного університету, іноземний член НАПН України.
- **55 років** від дня народження **Світлани Юріївни Хасіневич** (1961).
Кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри управління проектами та загальнофахових дисциплін Інституту менеджменту та психології Університету менеджменту освіти НАПН України.
- 2.01 ▪ **60 років** від дня народження **Анатолія Володимировича Толстоухова** (1956).
Доктор філософських наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, заслужений працівник освіти України, Лауреат Міжнародної премії у сфері наукових досліджень «Ім'я в науці» Міжнародного Сократівського комітету (м. Оксфорд, Велика Британія). Фахівець у галузі політології, культурології, соціальної філософії, психології та екології.
- 3.01 ▪ **65 років** від дня народження **Анатолія Михайловича Тарари** (1951).
Кандидат фізико-математичних наук, доцент, завідувач відділу технологічної освіти та допрофесійної підготовки Інституту педагогіки НАПН України.
- **55 років** від дня народження **Ольги Іллівни Жорнової** (1961).
Доктор педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник лабораторії методології психосоціальних і

політико-психологічних досліджень Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

5.01 ■ **65 років** від дня народження **В'ячеслава Васильовича Засенка** (1951).

Доктор педагогічних наук, директор Інституту спеціальної педагогіки НАПН України, професор, член-кореспондент НАПН України, Заслужений діяч науки і техніки України, фахівець в галузі корекційної педагогіки та спеціальної психології.

8.01 ■ **70 років** від дня народження **Міхала Сливи** (1946).

Доктор політичних наук, професор. Ректор Краківської педагогічної академії імені Комісії Едукації Народової. Почесний доктор Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, іноземний член НАПН України, дослідник історії польської суспільної думки, історії Польщі XIX–XX століть.

9.01 ■ **70 років** від дня народження **Володимира Володимировича Голуба** (1946).

Кандидат технічних наук, професор, член-кореспондента НАПН України, Заслужений працівник народної освіти України. Радник Глави Адміністрації Президента, фахівець з економіко-математичного моделювання виробничих систем.

17.01 ■ **65 років** від дня народження **Лешека Фрідеріка Коженьовські** (1951).

Доктор педагогічних наук (хаб.), процесор. Президент Європейської асоціації безпеки безпеки (European Association for Security), загальноєвропейського наукового журналу «Безпекознавство». Іноземний НАПН України.

20.01 ■ **55 років** від дня народження **Тетяни Євгенівни Федорченко** (1961).

Доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник лабораторії превентивного виховання Інституту проблем виховання

НАПН України.

- 22.01 ■ **80 років** від дня народження **Володимира Івановича Бондаря** (1936).
Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, заслужений працівник освіти України, лауреат премії імені В. І. Вернадського, заслужений професор Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, фахівець у галузі дидактики й вищої педагогічної освіти.
- 23.01 ■ **60 років** від дня народження **Людмили Миколаївни Карамушки** (1956).
Доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, член-кореспондент НАПН України. Заступник директора з науково-організаційної роботи та міжнародних наукових зв'язків Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.
- 30.01 ■ **50 років** від дня народження **Наталії Миколаївни Панасенко** (1966).
Кандидат психологічних наук, доцент, старший науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.
- 31.01 ■ **75 років** від дня народження **Ігоря Павловича Смирнова** (1941).
Доктор філософських наук, професор, член-кореспондент Російської академії освіти (РАО), лауреат премії Президента Російської Федерації в галузі освіти. Директор НДІ розвитку професійної освіти Департаменту освіти м. Москви, президент Академії професійної освіти. Відомий учений у галузі теорії й методики професійної освіти, формування особистості професіонала, іноземний член НАПН України.

ЛЮТИЙ

- 4.02 ■ **50 років** від дня народження **Наталії Петрівни**

Листопад (1966).

Науковий співробітник відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України.

5.02 ■ **50 років** від дня народження **Олександра Володимировича Губенка** (1966).

Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

6.02 ■ **55 років** від дня народження **Людмили Миколаївни Калініної** (1961).

Доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки НАПН України.

7.02 ■ **60 років** від дня народження **Тетяни Іванівни Мацейків** (1956).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України.

8.02 ■ **80 років** від дня народження **Петра Григоровича Шищенка** (1936).

Доктор географічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України. Почесний професор Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського, почесний доктор Ужгородського національного університету, почесний професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Фахівець у галузі фізичної географії та методики її навчання, ландшафтознавства, конструктивно-географічних досліджень.

17.02 ■ **55 років** від дня народження **Галини Володимирівни Наливайко** (1961).

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри управління проектами та загальнофахових дисциплін Інституту менеджменту та психології Університету менеджменту

освіти.

▪ **60 років** від дня народження **Ніни Петрівни Дементієвської** (1956).

Науковий співробітник відділу комп'ютерно орієнтованих засобів навчання Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.

20.02 ▪ **70 років** від дня народження **Володимира Юхимовича Мельниченка** (1946).

Доктор історичних наук, член-кореспондент НАПН України. Генеральний директор Культурного центру України в Москві, фахівець у галузі культурології, філософії освіти та педагогіки. Пропагує ідеї української педагогіки в Росії, зокрема, Г. С. Сковороди, Т. Г. Шевченка, М. С. Грушевського, С. Ф. Русової, В. О. Сухомлинського.

21.02 ▪ **50 років** від дня народження **Ольги Владиславівни Гнатюк** (1966).

Кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

25.02 ▪ **50 років** від дня народження **Анжеліки Дмитрівни Цимбалару** (1966).

Доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України.

БЕРЕЗЕНЬ

4.03 ▪ **80 років** від дня народження **Петра Васильовича Лосюка** (1936).

Кандидат педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, народний учитель України, лауреат премії імені В. І. Вернадського. Директор Яворівської загальноосвітньої школи I–III ступенів Косівського району (Івано-Франківська область). Фахівець у галузі управління, виховання учнівської

молоді засобами мистецтва, педагог-практик.

▪ **70 років** від дня народження **Людмили Михайлівни Забродської** (1946).

Кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач відділу науково-організаційної роботи Інституту відкритої освіти Університету менеджменту освіти НАПН України.

8.03 ▪ **85 років** від дня народження **Шалви Олександровича Амонашвілі** (1931).

Доктор психологічних наук, професор, дійсний член Російської академії освіти (РАО), іноземний член НАПН України. Президент Міжнародного Центру гуманної педагогіки, заслужений професор і завідувач лабораторії гуманної педагогіки Московського міського педагогічного університету, науковий керівник низки експериментальних шкіл, фахівець у галузі гуманно-особистісної психології та педагогіки, навчання й виховання в загальноосвітній школі.

15.03 ▪ **50 років** від дня народження **Зінаїди Ліландівни Становських** (1966).

Провідний науковий співробітник відділу педагогічного майстерності Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

19.03 ▪ **65 років** від дня народження **Катерини Іванівни Чорної** (1951).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії морально-етичного виховання Інституту проблем виховання НАПН України.

23.04 ▪ **55 років** від дня народження **Михайла Олександровича Молчанова** (1961).

Доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук Університету Сент-Томас (Канада), іноземний член НАПН України.

30.03 ▪ **65 років** від дня народження **Лариси Михайлівни Петренко** (1951).

Доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, учений секретар Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

КВІТЕНЬ

9.04 ■ **60 років** від дня народження **Ольги Володимирівни Гукаленко** (1956).

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Російської академії освіти (РАО), професор кафедри педагогіки Педагогічного інституту Південного федерального університету Російської Федерації, іноземний член НАПН України. Автор концепції полікультурної освіти, досліджує проблеми підготовки педагогів до діяльності в полікультурному середовищі, педагогічні механізми розв'язання міжнаціональних конфліктів тощо.

■ **70 років** від дня народження **Валерія Федоровича Орлова** (1946).

Доктор педагогічних наук, професор, провідний співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

11.04 ■ **50 років** від дня народження **Лідії Володимирівни Пироженко** (1966).

Доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу історії педагогіки Інституту педагогіки НАПН України.

15.04 ■ **65 років** від дня народження **Володимира Михайловича Філіпова** (1951).

Доктор фізико-математичних наук, професор, дійсний член Російської академії освіти (РАО). Ректор Російського гуманітарного університету, лауреат премії Президента Російської Федерації у галузі освіти, іноземний член НАПН України. Фахівець у галузі диференціальних та інтегральних рівнянь, досліджує організаційні форми

залучення талановитої студентської молоді до наукової творчості.

- 16.04 ▪ **55 років** від дня народження **Єлизавети Володимирівни Єгорової** (1956).
Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник відділу профорієнтації і психології професійного розвитку Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.
- 22.04 ▪ **60 років** від дня народження **Івана Степановича Волощука** (1956).
Доктор педагогічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України. Головний науковий співробітник відділу підтримки обдарованості та міжнародної співпраці Інституту обдарованої дитини НАПН України.
- 23.04 ▪ **70 років** від дня народження **Наталії Євгенівни Миропольської** (1946).
Доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії естетичного виховання Інституту проблем виховання НАПН України.
- 25.04 ▪ **55 років** від дня народження **Олени Іванівни Бондарчук** (1961).
Доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти НАПН України.
- 27.04 ▪ **65 років** від дня народження **Зінаїди Євгенівни Тарутіної** (1951).
Кандидат медичних наук, старший науковий співробітник відділу інтеграції вищої освіти і науки Інституту вищої освіти НАПН України.
- 28.04 ▪ **65 років** від дня народження **Надії Юріївни Матяш** (1951).
Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу

біологічної, хімічної та фізичної освіти Інституту педагогіки НАПН України.

ТРАВЕНЬ

- 6.05 ■ **65 років** від дня народження **Дьордя Вентера** (1951).
Доктор педагогічних наук, професор, член Угорської академії наук, президент комітету педагогіки регіональної наукової організації академії, президент обласного комітету Угорської асоціації педагогіки, член організації з проблем освіти в Європі.
- 20.05 ■ **80 років** від дня народження **Олександра Григоровича Семенькова** (1936).
Кандидат економічних наук, професор кафедри економіки та управління персоналом Інституту менеджменту та психології Університету менеджменту освіти НАПН України.
- 24.05 ■ **80 років** від дня народження **Георгія Олексійовича Балла** (1936).
Доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Фахівець у галузі загальної, педагогічної, соціальної психології, методології психології та суміжних з нею наук.
- 28.05 ■ **55 років** від дня народження **Миколи Христофоровича Корецького** (1961).
Доктор наук з державного управління, професор, заслужений діяч науки і техніки України, проректор з навчально-виховної роботи Університету менеджменту освіти НАПН України.
- 30.05 ■ **55 років** від дня народження **Олени Анатоліївни Щербакової** (1961).
Кандидат філологічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу лідерства та інституційного розвитку

ЧЕРВЕНЬ

- 1.06 ▪ **75 років** від дня народження **Миколи Самійловича Вашуленка** (1941).
Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі освіти, Фахівець у галузі методики навчання української мови в початковій школі, один з авторів Державного стандарту початкової освіти, головний науковий співробітник лабораторії початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України.
- 2.06 ▪ **60 років** від дня народження **Ірини Дмитрівни Малицької** (1956).
Старший науковий співробітник відділу компаративістики інформаційно-освітніх інновацій Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.
- 4.06 ▪ **50 років** від дня народження **Оксани Іванівни Бульвінської** (1966).
Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України.
- 8.06 ▪ **70 років** від дня народження **Віля Савбановича Бакірова** (1946).
Доктор соціологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Фахівець у галузі теоретико-методологічних проблем вищої освіти, виховання та соціалізації особистості, досліджує проблеми формування ціннісної свідомості й регулювання соціальної поведінки, інноваційних процесів у вищій школі.
- 10.06 ▪ **75 років** від дня народження **Івана Федоровича**

Прокопенка (1936).

Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, член Президії НАПН України, іноземний член Російської академії освіти (РАО), заслужений працівник народної освіти України, фахівець у галузі теорії педагогіки та організації освіти й підготовки педагогічних кадрів, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

26.06 ■ **60 років** від дня народження **Наталії Вікторівни Морзе (1956).**

Доктор педагогічних наук, професор, проректор з інформатизації навчально-наукової та адміністративної діяльності Київського університету імені Бориса Грінченка, член-кореспондент НАПН України.

28.06 ■ **55 років** від дня народження **Дмитра Олексійовича Закатнова (1961).**

Кандидат педагогічних наук, завідувач лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

ЛИПЕНЬ

5.07 ■ **80 років** від дня народження **Петра Івановича Самойленка (1936).**

Доктор педагогічних наук, член-кореспондент РАО, професор Московського державного університету технологій та управління, іноземний член НАПН України.

6.07 ■ **50 років** від дня народження **Людмили Вікторівни Гончар (1966).**

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії виховання в сім'ї Інституту проблем виховання НАПН України.

9.07 ■ **75 років** від дня народження **Валерія Павловича Малахова (1941).**

Доктор технічних наук, професор, член-кореспондент

НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, заслужений працівник народної освіти України. Лауреат премії НАН України імені В. І. Вернадського, професор кафедри Одеського національного політехнічного університету, фахівець у галузі технічної кібернетики, підготовки спеціалістів у вищій школі.

▪ **70 років** від дня народження **Романа Антоновича Арцишевського** (1946).

Доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України. Завідувач кафедри філософії та релігієзнавства, керівник Науково-методичного центру світоглядної освіти молоді Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фахівець у галузі філософії освіти, суспільно-гуманітарної освіти, теорії сучасного підручника, культурології, філософської антропології.

12.07

▪ **75 років** від дня народження **Віктора Андрійовича Баженова** (1941).

Доктор технічних наук, професор, член-кореспондент (академік) НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, двічі лауреат Державної премії України у галузі науки і техніки (1991, 2003). Дійсний член Російської академії архітектури і будівельних наук, Міжнародної академії наук вищої школи, Академії інженерних наук України, Української академії архітектури, Академії будівництва України, Академії технологічних наук України. Перший проректор, завідувач кафедри будівельної механіки, директор Науково-дослідного інституту будівельної механіки Київського національного університету будівництва і архітектури. Відомий учений у галузі механіки твердого деформівного тіла, організатор освіти. Автор наукової школи з теорії і методів математичного моделювання, сучасних чисельних розв'язань задач будівельної механіки.

- 13.07 ■ **65 років** від дня народження **Яноша Надя** (1951).
Доктор філософії (сільськогосподарські науки), доктор академічних наук, ректор Дебреценського аграрного університету (Угорщина), іноземний член НАПН України. Досліджує способи обробітку ґрунту, іригації, удобрення, вплив погодних факторів на вирощування рослин тощо.
- **60 років** від дня народження **Валентини Олександрівни Радкевич** (1956).
Доктор педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник освіти України, відмінник освіти України, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Фахівець у галузі теорії і методики професійної освіти, досліджує проблеми розробки Національної рамки кваліфікацій, професійних освітніх стандартів професійного навчання кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах і на виробництві.
- 17.07 ■ **55 років** від дня народження **Неллі Володимирівни Бондаренко** (1956).
Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України.
- 20.07 ■ **65 років** від дня народження **Веніаміна Фроїмовича Литовського** (1951).
Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.
- 23.07 ■ **60 років** від дня народження **Володимира Віталійовича Ковтунця** (1956).
Кандидат фізико-математичних наук, доцент, заступник директора з наукової роботи Інституту вищої освіти НАПН України.
- 27.07 ■ **90 років** від дня народження **Володимира Михайловича Курила** (1926).

Доктор історичних наук, професор, почесний академік НАПН України, заслужений працівник вищої школи УРСР, професор Київського національного лінгвістичного університету. Фахівець у галузі історії України і педагогічної освіти, досліджує проблеми становлення і розвитку загальноосвітньої школи та суспільно-політичного життя на західноукраїнських землях у період кінця XIX – першої половини XX ст.

28.07 ■ **75 років** від дня народження **Ярослава Григоровича Камінецького** (1941).

Кандидат економічних наук, член-кореспондент НАПН України, відмінник освіти України, віце-президент крайового товариства «Рідна школа», член Національної СП України, лауреат літературної премії імені М. Шашкевича. Фахівець у галузі професійно-технічної освіти, один із розробників комплексної системи управління якістю підготовки робітників високої кваліфікації.

■ **70 років** від дня народження **Уолтера Романа Петришина** (1946).

Доктор наук у галузі соціології, ініціатор створення і директор Українського центру ресурсів і розвитку в Коледжі імені Грента МакЮена в Едмонтоні (Канада), один з ініціаторів українсько-канадського проекту «Усі разом», іноземний член НАПН України.

30.07 ■ **60 років** від дня народження **Наталії Петрівни Дічек** (1956).

Доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу історії педагогіки Інституту педагогіки НАПН України.

СЕРПЕНЬ

1.08 ■ **70 років** від дня народження **Марії Трохимівни Дригус** (1946).

Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка

НАПН України, заслужений працівник освіти України.

- 3.08 ■ **65 років** від дня народження **Олександра Федоровича Бондаренка** (1951).

Доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник освіти України. Завідувач кафедри психології, науковий керівник лабораторії консультативної психології Київського національного лінгвістичного університету. Фахівець у галузі загальної соціальної та консультативної психології. Автор нового напрямку з розробки теоретико-методологічних проблем соціальної психотерапії особистості.

- 7.08 ■ **60 років** від дня народження **Віктора Володимировича Варковського** (1956).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку Інституту проблем виховання НАПН України.

- 11.08 ■ **50 років** від дня народження **Геннадія Сергійовича Атаманчука** (1966).

Кандидат економічних наук, старший викладач кафедри менеджменту освіти, економіки та маркетингу Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти НАПН України.

- 14.08 ■ **60 років** від дня народження **Наталії Борисівни Антонєць** (1956).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу історії педагогіки Інституту педагогіки НАПН України.

- 16.08 ■ **70 років** від дня народження **Сергія Володимировича Дармодехіна** (1946).

Доктор соціологічних наук, професор, дійсний член Російської академії освіти, директор Науково-дослідного інституту сім'ї та виховання РАО (Москва). Іноземний член НАПН України. Фахівець у галузі теорії та методики

виховання сімейної і превентивної педагогіки.

- 26.08 ■ **75 років** від дня народження **Віктора Дмитровича Руденка** (1936).
Кандидат педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу математичної та інформативної освіти Інституту педагогіки НАПН України.

ВЕРЕСЕНЬ

- 1.09 ■ **55 років** від дня народження **Людмили Іванівни Трофименко** (1961).
Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії логопедії Інституту спеціальної педагогіки НАПН України.
- 5.09 ■ **55 років** від дня народження **Ігоря Феліксовича Манілова** (1961).
Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.
- 9.09 ■ **55 років** від дня народження **Юрія Степановича Мельника** (1961).
Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти Інституту педагогіки НАПН України.
- **50 років** від дня народження **Ганни Іванівни Лук'яненко** (1966).
Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.
- 15.09 ■ **60 років** від дня народження **Лариси Олександрівни Кияшко** (1956).
Кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник лабораторії психології політичної поведінки молоді Інституту соціальної та політичної психології

НАПН України.

- 21.09 ■ **50 років** від дня народження **Олени Анатоліївни Слатвінської** (1966).
Кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.
- 24.09 ■ **60 років** від дня народження **Ірини Вадимівни Лебединської** (1956).
Кандидат філософських наук, доцент, провідний науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.
- 25.09 ■ **55 років** від дня народження **Марії Андріївни Дебич** (1961).
Кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу інтернаціоналізації вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України.
- 29.09 ■ **70 років** від дня народження **Ольги Василівни Сухомлинської** (1946).
Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, почесний професор Київського університету імені Б. Грінченка, Кіровоградського педагогічного університету імені В. Винниченка, Пекінського педагогічного університету (КНР), Тяньцзінської академії педагогічних наук (КНР). Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України. Фахівець у галузі теорії та історії педагогіки (вітчизняної й зарубіжної), теорії й практики виховання, порівняльної педагогіки.

ЖОВТЕНЬ

- 1.10 ■ **65 років** від дня народження **Олександра Олександровича Білошицького** (1946).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу технологічної освіти та допрофесійної підготовки Інституту педагогіки НАПН України.

▪ **55 років** від дня народження **Олександра Миколайовича Плюща** (1961).

Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії соціально-психологічних технологій Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

4.10 ▪ **75 років** від дня народження **Леоніда Васильовича Губерського** (1941).

Доктор філософських наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, академік НАН України, заслужений працівник освіти України, Надзвичайний і Повноважний Посол України, ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Лауреат премії імені Д. І. Чижевського НАН України, почесний доктор Благоевградського університету (Болгарія). Фахівець із філософських питань міжнародних відносин, філософії політики та соціальної філософії.

10.10 ▪ **65 років** від дня народження **Нестора Миколайовича Гупана** (1951).

Доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України.

14.10 ▪ **50 років** від дня народження **Ірини Володимирівни Петренко** (1966).

Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії психології спілкування Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

▪ **70 років** від дня народження **Анатолія Арсентійовича Ткача** (1946).

Доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та управління персоналом Інституту

менеджменту та психології Університету менеджменту освіти НАПН України.

- 15.10 ■ **65 років** від дня народження **Віктора Михайловича Летцева** (1951).
Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.
- 16.10 ■ **70 років** від дня народження **Григорія Івановича Мостового** (1946).
Кандидат економічних наук, професор, в.о. директора Інституту менеджменту та психології Університету менеджменту освіти НАПН України.
- 17.10 ■ **80 років** від дня народження **Віктора Петровича Анненкова** (1936).
Кандидат педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України, заслужений учитель України, заслужений зв'язківець СРСР, почесний робітник промисловості засобів зв'язку. Заступник директора з наукової роботи промислово-економічного коледжу Національного авіаційного університету. Фахівець у галузі теорії і методики професійної освіти, дослідник проблем ціннісної орієнтації учнівської молоді та наступності у діяльності професійно-технічної і вищої школи.
- **70 років** від дня народження **Віри Миколаївни Зоц** (1946).
Кандидат педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу інновацій та стратегій розвитку освіти Інституту педагогіки НАПН України.
- 28.10 ■ **60 років** від дня народження **Наталії Іванівни Поліхун** (1956).
Кандидат педагогічних наук, завідувач відділу підтримки обдарованості та міжнародної співпраці Інституту обдарованої дитини НАПН України.
- 30.10 ■ **55 років** від дня народження **Сергія Олеговича**

Копилова (1961).

Кандидат філософських наук, старший науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

ЛИСТОПАД

2.11 ■ **55 років** від дня народження **Віктора Михайловича Дем'яненка** (1961).

Кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.

3.11 ■ **75 років** від дня народження **Миколи Петровича Гузика** (1941).

Кандидат педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, народний учитель України. Директор Авторської експериментальної спеціалізованої I–III ступенів школи-комплексу М. П. Гузика м. Южного Одеської області. Фахівець у галузі теорії навчання й виховання учнівської молоді, методики навчання хімії, педагог-новатор, засновник і керівник авторської школи.

11.11 ■ **60 років** від дня народження **Івана Михайловича Грищенка** (1956).

Доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор Київського національного університету технологій і дизайну.

14.11 ■ **65 років** від дня народження **Людмили Степанівни Горбунової** (1951).

Кандидат філософських наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу інтернаціоналізації вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України.

ГРУДЕНЬ

2.12 ■ **75 років** від дня народження **Олександра Михайловича Новікова** (1941).

Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Російської академії освіти, заслужений діяч науки Росії, член Союзу журналістів, лауреат державної премії Російської Федерації. Керівник Дослідного центру теорії неперервної освіти Російської академії освіти, іноземний член НАПН України. Фахівець із проблем трудового навчання й виховання, фізіології та психології праці.

11.12 ■ **75 років** від дня народження **Андрія Сергійовича Нісімчука** (1941).

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, професор кафедри педагогіки, психології і методики навчальних предметів Луцького педагогічного коледжу. Фахівець із проблем педагогічних технологій навчально-виховного процесу, економічного виховання студентів та учнівської молоді. Під керівництвом ученого розроблено й впроваджено в практику діяльності навчальних закладів систему економічного виховання школярів і студентів.

11.12 ■ **50 років** від дня народження **Оксани Миколаївни Таранченко** (1966).

Доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник лабораторії сурдопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки НАПН України.

13.12 ■ **50 років** від дня народження **Наталії Дмитрівни Вінник** (1966).

Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу моніторингу обдарованості дітей та молоді Інституту обдарованої дитини НАПН України.

14.12 ■ **70 років** від дня народження **Андрія Миколайовича Гуржія** (1946).

Доктор технічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, віце-президент Національної академії педагогічних наук України. Заслужений працівник народної освіти України, лауреат Державної премії

України в галузі науки і техніки, почесний професор Херсонського державного університету, Волинського національного університету імені Лесі Українки та Дніпропетровського університету економіки та права. Державний службовець першого рангу. Фахівець у галузі теорії й методики навчання інформатики, розробки та впровадження у навчальний процес телекомунікаційних і інформаційних комп'ютерних технологій і засобів навчання.

▪ **65 років** від дня народження **Віталія Васильовича Лапінського** (1951).

Кандидат фізико-математичних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу математичної та інформативної освіти Інституту педагогіки НАПН України.

15.12 ▪ **75 років** від дня народження **Сергія Дмитровича Максименка** (1941).

Доктор психологічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки. Академік-секретар Відділення психології, вікової фізіології та дефектології НАПН України, директор Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, декан медико-психологічного факультету Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. Фахівець у галузі загальної педагогічної психології, психології особистості, засновник української наукової школи генетичної психології, автор наукових розробок з теоретико-методологічних проблем розвитку особистості, методологічної рефлексії проблем розвитку в психології, експериментально-генетичних методів загальної вікової та педагогічної психології.

17.12 ▪ **55 років** від дня народження **Лариси Борисівни Лук'янової** (1956).

Доктор педагогічних наук, професор, відмінник освіти

України (2001), директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

Іменний покажчик

- Авогадро Амадео – 9.08.1776
Аксаков С.Т. – 1.10.1791
Алпатов М.І. – 22.05.1906
Алтинсарін Ібрай – 20.10.1841
Алчевська Х.Д. – 16.04.1841
Альошин П.Ф. – 25.02.1881
Амонашвілі Ш. О. – [8.03.1931]
Андрєєв Л.М. – 21.08.1871
Анненков В.П. – [17.10.1936]
Антонець Н.Б. – [14.08.1956]
Арабаджин К.І. – 14.01.1866
Арістотель – 384 до н.е.
Арнольдї В.М. – 25.06.1871
Арцишевський Р.А. –
[9.07.1946]
Атаманчук Г.С. – [11.08.1966]
Афанасьєв О.М. – 23.07.1826
Афанасьєв-Чужбинський О.С. –
11.03.1816
Ахієзер Н.І. – 6.03.1901
Ахієзер О.І. – 31.10.1911
Ашкеназі Шимон – 28.12.1866
- Б**абенко О.К. – 25.05.1881
Баб'як П.Г. – 11.08.1926
Багрій О.В. – 23.04.1891
Багрянний Іван – 2.10.1906
Баженов В.А. – [12.07.1941]
Бакіров В.С. – [8.06.1946]
Балл Г.О. – [24.05.1936]
Барто А.Л. – 17.02.1906
Баруздин С.О. – 22.07.1926
Бахтін М.М. – 17.05.1866
Безбородько І.А. – 27.02.1756
Беклемішев Г.М. – 4.02.1881
- Бекон Френсіс – 22.01.1561
Бердник Олесь – 27.11.1926
Беретті В.І. – 14.06.1781
Белінський В.Г. – 11.06.1811
Біда К.Й. – 24.09.1916
Білаш О.І. – 6.03.1931
Білецький А.О. – 12.08.1911
Білодід І.К. – 29.08.1906
Білошицький О.О. – [1.10.1946]
Бірчак В.І. – 12.03.1881
Бічер-Стоу Гаррієт – 14.06.1811
Блаватська О.П. – 12.08.1831
Благоев Димитр – 14.06.1856
Блажкевич І.О. – 9.10.1886
Блоницький Я. – 8.02.1711
Бойчак І.Я. – 16.01.1921
Боголюбов О.М. – 25.03.1911
Бодлер Шарль – 9.04.1821
Бокшай Й.Й. – 2.10.1891
Болдуїн Джеймс – 12.01.1861
Бондар В.І. – [22.01.1936]
Бондаревська Є.В. – [1.01.1931]
Бондаренко Н.В. – [17.07.1956]
Бондаренко О.Ф. – [3.08.1951]
Бондарчук О.І. – [25.04.1961]
Бородін О.І. – 30.03.1916
Брадке Є.Ф. – 27.05.1796
Бродський М.Л. – 27.11.1881
Бронте Шарлотта – 21.04.1816
Бузоні Ферруччо – 1.04.1866
Булгаков М.О. – 15.05.1891
Булгарі Є. – 22.08.1716
Бульвінська О.І. – [4.06.1966]
Бутрин М.Л. – 11.04.1926
Бучма А.М. – 14.03.1891

Бюїссон Фердинанд – 20.12.1841

Вагилевич І.М. – 2.09.1811

Варковський В.В. – [7.08.1956]

Василенко М.П. – 15.02.1866

Вахнянин А.К. – 19.09.1841

Вашуленко М.С. – [1.06.1941]

Веллз Герберт – 21.09.1866

Вентер Дьордь – [6.05.1951]

Вергун Д.М. – 18.10.1871

Верхратський І.Г. – 24.04.1846

Виготський Л.С. – 17.11.1896

Виноградов І.М. – 14.09.1891

Вишневецький Д.І. – бл. 1516

Вишнеградський М.О. – 5.12.1821

Вінграновський М.С. – 7.11.1936

Вінник Н.Д. – [13.12.1966]

Возняк М.С. – 3.10.1881

Волощук І.С. – [22.04.1956]

Воробкевич С.І. – 5.05.1836

Вороний М.К. – 19.12.1871

Востоков О.Х. – 27.03.1781

Галлей Едмунд – 29.10.1656

Галицький Д.Р. – 1201

Галуа Еваріст – 25.10.1811

Гарайда І.А. – 30.05.1906

Гарт Френсіс Брет – 25.08.1836

Гаспринський Ісмаїл – 21.03.1851

Гельмгольц Герман – 31.08.1821

Геннаді Г.М. – 30.03.1826

Геракліт Ефеський –

бл. 544 до н.е.

Герасимович І. – 27.11.1876

Гербарт Йоганн Фрідріх –

4.05.1776

Гессе Людвіг Отто – 22.04.1811

Гнатюк В.М. – 9.05.1871

Гнатюк О.В. – [21.02.1966]

Гнилосиров В.С. – 21.03.1836

Голуб В.В. – [9.01.1946]

Голубець М. – 15.12.1891

Гольденберг Л.І. – 18.01.1921

Гончар І.М. – 27.01.1911

Гончар Л.В. – [6.07.1966]

Гончаров В.Л. – 24.11.1896

Горбаль К.Г. – 29.05.1836

Горбунова Л.С. – [14.11.1951]

Гординський С.Я. – 30.12.1906

Готалов-Готліб А.Г. – 15.01.1866

Гофман Амадей – 24.01.1776

Гоцинський С. – 4.11.1801

Грабовський Б.П. – 8.06.1901

Григор'єв М.О. – 26.12.1886

Григорович-Барський В.Г. –
1701

Грищенко А.П. – 23.09.1936

Грищенко І.М. – [11.11.1956]

Грушевський М.С. – 29.09.1866

Губенко О.В. – [5.02.1966]

Губерський Л.В. – [4.10.1941]

Гузик М.П. – [3.11.1941]

Гукаленко О.В. – [9.04.1956]

Гулак М.І. – 25.05.1821

Гумільов М.С. – 15.04.1886

Гупан Н.М. – [10.10.1951]

Гуржій А.М. – [14.12.1946]

Гансберг Фріц – 9.04.1871

Ге М.М. – 27.02.1831

Герд О.Я. – 5.04.1841

Голдінг Вільям – 19.09.1911

Грімм Вільгельм – 24.02.1786

Гроос Карл – 10.12.1861

- Даль В.І. – 22.11.1801
Дальтон Джон – 6.09.1766
Дармодехін С.В. – [16.08.1946]
Дашкевич Я.Р. – 13.12.1926
Дашкієв М.О. – 16.05.1921
Дебич М.А. – [25.09.1961]
Декарт Рене – 31.03.1596
Декролі Жан – 23.07.1871
Де-Метц Г.Г. – 21.05.1861
Дементієвська Н.П. – [17.02.1956]
Демосфен – бл. 384 до н.е.
Дем'яненко В.М. – [2.11.1961]
Дерунов К.М. – 13.06.1866
Дзівінський Плацид – 5.10.1851
Дзьобан О.О. – 12.09.1931
Дзюба І.М. – 26.07.1931
Дічек Н.П. – [30.07.1956]
Дмитерко Л.Д. – 18.03.1911
Дніпрова Чайка – 1.11.1861
Добровольський А.З. – 23.11.1911
Добролюбов М.О. – 5.02.1836
Докучаєв В.В. – 1.03.1846
Доленго М.В. – 10.08.1896
Досвітній Олесь – 8.11.1891
Достоевський Ф.М. – 11.11.1821
Драгоманов М.П. – 30.09.1841
Драйзер Теодор – 27.08.1871
Драч І.Ф. – 17.10.1936
Дригус М.Т. – [1.08.1946]
Дружинін М.М. – 13.01.1886
Дьюї Мелвіл – 10.12.1851
Дюрренматт Фрідріх – 5.01.1921
- Епік Г.Д. – 17.01.1901
Еразм Роттердамський –
28.10.1466
- Єгорова Є.В. – [16.04.1956]
Єльніцький К.В. – 26.06.1846
Єндик Р.-Р. – 28.04.1906
Єфремов С.О. – 6.10.1876
- Жиленко І.В. – 28.04.1941
Житецький Г.П. – 15.02.1866
Жорнова О.І. – [3.01.1961]
- Заболотний Д.К. – 28.12.1866
Заборовський Рафаїл – 1676
Забродська Л.М. – [4.03.1946]
Загородський А.О. – 2.12.1886
Закатнов Д.О. – [28.06.1961]
Заклинський Б.Р. – 9.08.1886
Залозний П.Ф. – 1.01.1866
Залужний О.С. – 9.12.1886
Занков Л.В. – 23.04.1901
Занчевський І.М. – 4.01.1861
Зарудний М.Я. – 20.08.1921
Засенко В.В. – [5.01.1951]
Зелінський М.Д. – 6.02.1861
Зеньковський В.В. – 4.07.1881
Зоц В.М. – [17.10.1946]
- Іваницький В.Ф. – 20.11.1881
Іконников В.С. – 21.12.1841
Ільїнський Г.А. – 23.03.1876
- Йєркс Роберт – 26.05.1876
- Кавендіш Генрі – 10.10.1731
Калініна Л.М. – [6.02.1961]
Каллаш В.В. – 13.03.1866
Камінецький Я.Г. – [28.07.1941]
Кампе Іоахим Генріх – 29.05.1746
Карамзін М.М. – 12.12.1766

Карамушка Л.М. – [23.01.1956]
Кардано Джероламо – 24.09.1501
Касьянов Г.В. – 20.04.1961
Кацаров Димитр – 1881
Келдиш М.В. – 10.02.1911
Кеплер Йоганн – 27.12.1571
Кивлицький Є.О. – 8.02.1861
Кирейко В.Д. – 23.12.1926
Кияшко Л.О. – [15.09.1956]
Кілпатрик Уільям – 20.11.1871
Клен Юрій – 16.10.1891
Ключевський В.Й. – 28.01.1841
Кобзар Б.С. – 31.12.1926
Кобилянський Б.В. – 18.12.1896
Ковалевський М.М. – 8.09.1851
Ковтунець В.В. – [23.07.1956]
Колесса Ф.М. – 17.04.1871
Коженювські Лешек Фрідерік –
[17.01.1951]
Коллоді Карл – 24.11.1826
Колумб Христофор – 29.10.1451
Коляда Г.І. – 26.11.1896
Кондаков В.О. – 8.04.1886
Кониський О.Я. – 18.08.1836
Копилов А.О. – 14.07.1936
Копилов С.О. – [30.10.1961]
Кордуба М.М. – 2.03.1876
Корецький М.Х. – [28.05.1961]
Королевич Н.Ф. – 21.01.1926
Косенко В.С. – 23.11.1896
Косоногов Й.Й. – 31.03.1866
Котарбінський Тадеуш –
31.03.1886
Коффка Курт – 18.03.1886
Коцюбинська М.Х. – 18.12.1931
Кочерга І.А. – 6.10.1881
Крижанівський Д.Я. – 29.12.1856
Крижанівський С.А. – 8.01.1911
Кримський А.Ю. – 15.01.1871
Крип'якевич І.П. – 25.06.1886
Крісті Агата – 15.09.1891
Крюс Джеймс – 31.05.1926
Кузіне Роже – 30.11.1881
Куїнджі А.І. – 28.01.1841
Кулон Шарль Огюстен – 14.06.1736
Курило В.М. – [27.07.1926]
Кучер В.С. – 20.07.1911
Лавров О.М. – 30.03.1891
Лагранж Жозеф Луї. – 25.01.1736
Лапінський В.В. – [14.12.1951]
Лебединська І.В. – [24.09.1956]
Левицький М.П. – 24.07.1866
Лейбніц Готфрід – 1.07.1646
Лем Станіслав – 12.09.1921
Леся Українка – 25.02.1871
Летцев В.М. – [15.10.1951]
Лесков М.С. – 16.02.1831
Листопад Н.П. – [4.02.1966]
Литвин В.М. – 28.04.1956
Литовський В.Ф. – [20.07.1951]
Лобода А.М. – 26.06.1871
Логвиненко М.С. – 16.09.1921
Ломоносов М.В. – 19.11.1711
Ломніцький Антоні – 17.01.1881
Лондон Джек – 12.01.1876
Лосюк П.В. – [4.03.1936]
Лотоцький А.Л. – 13.01.1881
Лубківський Р.М. – 10.08.1941
Лукич Василь – 2.09.1856
Лук'яненко Г.І. – [9.09.1961]
Лук'янова Л.Б. – [17.12.1956]
Луценко Д.О. – 15.10.1921

Мазон Андре – 7.09.1881
Мазуренко Галя – 25.12.1901
Майков А.М. – 4.06.1821
Маковський В.Є. – 7.02.1846
Макогон Д.Я. – 28.10.1881
Максвелл Джеймс – 13.06.1831
Максименко С.Д. – [15.12.1941]
Максименко Ф.П. – 4.02.1896
Максимович Іван – грудень 1651
Малахов В.П. – [9.07.1941]
Малицька І.Д. – [2.06.1956]
Мандельштам О.Е. – 15.01.1891
Манжос Б.С. – 20.02.1891
Манілов І.Ф. – [5.09.1961]
Манн Хорас – 4.05.1796
Маркович Я.А. – 17.10.1696
Мартович Лесь – 12.02.1871
Масалітінова Н.Й. – 10.09.1876
Масальський В.І. – 25.07.1896
Матяш І.Б. – 18.04.1961
Матяш Н.Ю. – [28.04.1951]
Мацейків Т.І. – [7.02.1956]
Машковський Кароль – 1831
Мельник Ю.С. – [9.09.1961]
Мельниченко В.Ю. –
 [20.02.1946]
Миклухо-Маклай М.М. – 17.07.1846
Миронов М.М. – 5.05.1901
Миропольська Н.Є. –
 [23.04.1946]
Мінц І.І. – 3.02.1896
Мірчук І. – 18.06.1891
Мищенко Д.О. – 18.11.1921
Могильницький А. – 3.03.1811
Мозолевський Б.М. – 4.02.1936
Молчанов М.О. – [23.04.1961]
Морачевський П.С. – 26.12.1806
Морзе Н.В. – [26.06.1956]
Мостовий Г.І. – [16.10.1946]
Моцарт Вольфганг – 27.01.1756
Мочульський В.М. – 13.01.1856
Навої Алішер – 9.02.1441
Нагнибіда М.Л. – 20.09.1911
Надь Янош – [13.07.1951]
Наливайко Г.В. – [17.02.1961]
Нарбут Г.І. – 9.03.1886
Неврлий Мікулаш – 15.11.1916
Некрасов В.П. – 17.06.1911
Некрасов І.С. – 1836
Некрасов М.О. – 10.12.1821
Непийпиво В.Г. – 10.01.1916
Нестор Печерський – 1056
Нечаєв О.П. – березень 1866
Нібур Бартольд-Георг – 1776
Нізамі Гянджеві – бл. 1141
Нісімчук А.С. – [11.12.1941]
Новиков П.С. – 28.08.1901
Новіков О.М. – [2.12.1941]
Ободовський О.Г. – 3.04.1796
Орест Михайло – 21.11.1901
Орлов В.Ф. – [9.04.1946]
Осадчий М.Г. – 22.03.1936
Остроградський М.В. – 24.09.1801
Острозький К.К. – 1526
Оуен Роберт – 14.05.1771
Павловський І.Ф. – 9.01.1851
Павлуцький Г.Г. – 12.10.1861
Палтишев М.М. – 10.10.1946
Панасенко Н.М. – [30.01.1966]
Панч П.Й. – 4.07.1891
Папе Фрідріх – 4.06.1856

Паульсен Фрідріх – 16.07.1846
Пашко А. – 10.10.1931
Песталоцці Йоганн Генріх –
12.01.1746
Петренко І.В. – [14.10.1966]
Петренко Л.М. – [30.03.1951]
Петришин Уолтер – [28.07.1946]
Петрушевич А.С. – 18.01.1821
Пильчиков Д.П. – 7.11.1821
Піріг Р.Я. – 30.06.1941
Пироженко Л.В. – [11.04.1966]
Піаже Жан – 9.08.1896
Підгірянка Марійка – 29.03.1881
Підмогильний В.П. – 2.02.1901
Підпалій В.О. – 13.05.1936
Пікассо Пабло – 25.10.1881
Пічугін Б.В. – 22.02.1941
Плющ О.М. – [1. 10. 1961]
Плющ П.П. – 31.12.1896
Поліхун Н.І. – [28.10.1956]
Полтава Леонід – 24.08.1921
Попов О.І. – 10.08.1891
Попович О. – 18.08.1856
Постовойтов Є.П. – 3.04.1946
Потьє Ежен – 4.10.1816
Прахов А.В. – 16.03.1846
Приступа П.І. – 12.07.1906
Прокопенко І.Ф. – [10.06.1936]
Прокопович В.К. – 10.06.1881
Прокопович Єлизар – 18.06.1681
Проскура Г.Ф. – 28.04.1876
Пруст Марсель – 10.07.1871

Рахманов І.В. – 6.11.1906
Ревуцький Д.М. – 5.04.1881
Резерфорд Ернест – 30.08.1871
Рибкін М.О. – 28.04.1861
Рильський Т.Р. – 2.01.1841
Розов В.О. – 15.07.1876
Роллан Ромен – 29.01.1866
Роменець В.А. – 20.05.1926
Руденко В.Д. – [26.08.1936]
Рудницька О.П. – 1.12.1946
Русова С.Ф. – 18.02.1856
Русько О.М. – 17.03.1906

Салтиков-Щедрін М.Є. – 27.01.1826
Самійленко С.П. – 25.12.1906
Самойленко П.І. – [5.07.1936]
Сарана Ф.К. – 26.09.1921
Свенціцький І.С. – 7.04.1876
Семенов М.М. – 15.04.1896
Семеньков О.Г. – [20.05.1936]
Сенкевич Генрік – 5.05.1846
Сенченко І.Ю. – 12.02.1901
Сергієнко Д.Л. – 1911
Сидякін В.Г. – 8.03.1936
Сингаївський М.Ф. – 12.11.1936
Синельников К.Д. – 29.05.1901
Синюк І.І. – 1.05.1866
Синявський А.С. – 13.07.1866
Ситін І.Д. – 5.02.1851
Сінь Лу – 25.09.1881
Скляренко С.Д. – 26.09.1901
Скоропадський І.І. – 1646
Скотт Вальтер – 15.08.1771
Скрипченко Н.Ф. – 15.08.1931
Скрипченко О.В. – 13.12.1921
Слатвінська О.А. – [21.09.1966]
Слепкань З.І. – 16.04.1931

Слива Міхал – [8.01.1946]
Смекалін В.Г. – 21.02.1901
Смирнов І.П. – [31.01.1941]
Сократ – 469 до н.е.
Спаський В.Л. – 1831
Сталь Анна Луїза – 22.04.1766
Становських З.Л. – [15.03.1966]
Стебельський Б. – 15.03.1911
Стефанік В.С. – 14.05.1871
Стоюнін В.Я. – 28.12.1826
Стронін О.І. – 4.03.1826
Сухомлинська О.В. –
[29.09.1946]
Сухомлинський В.О. – 28.09.1918

Тагор Рабіндранат – 7.05.1861
Таранченко О.М. – [11.12.1966]
Тарара А.М. – [3.01.1951]
Тарутіна З.Є. – [27.04.1951]
Тацит Публій – бл. 56 н.е.
Твардовський Казимір –
20.10.1866
Теккерей Вільям – 18.07.1811
Теліга О.І. – 21.07.1906
Теплов Б.М. – 21.10.1896
Тимченко Є.К. – 8.11.1866
Тихеева Є.І. – 1866
Тиціан Вечелліо – бл. 1476
Тичина П.Г. – 23.01.1891
Ткач А.А. – [14.10.1946]
Толмен Едуард – 14.04.1886
Толстоухов А.В. – [2.01.1956]
Трофименко Л.І. – [1.09.1961]
Туптало Д.С. – 7.11.1651
Тютюнник Г.М. – 5.12.1931

Уайтхед Альфред – 15.02.1861

Уатт Джеймс – 19.01.1736
Ульянов І.М. – 26.07.1831
Ундольський В.М. – 1816
Устиянович М.Л. – 7.12.1811
Утевська П.В. – 14.09.1911

Фарадей Майкл – 22.09.1791
Фаренгейт Габріель – 14.05.1686
Федорченко Т.Є. – [20.01.1961]
Фелленберг Філіпп – 15.06.1771
Феодосій Печерський – бл. 1036
Ферма П'єр – 17.08.1601
Филипович П.П. – 1.09.1891
Филипчак І. – 29.01.1871
Філіпов В.М. – [15.04.1951]
Флобер Гюстав – 12.12.1821
Фортинський Ф.Я. – 27.02.1846
Франко І.Я. – 27.08.1856
Фрейд Зигмунд – 6.05.1856
Френе Селестен – 15.10.1896
Фрес Поль – 20.03.1911
Фріш Макс – 15.05.1911

Хавкіна Л.Б. – 24.04.1871
Хасіневич С.Ю. – [1.01.1961]
Хількер Франц – 22.04.1881
Холл Стенлі – 1.02.1846
Холодний П.І. – 18.12.1876

Цвейг Стефан – 28.11.1881
Цимбалару А.Д. – [25.02.1966]
Цюпа І.А. – 29.10.1911

Чайченко Г.М. – 18.03.1936
Чалий М.К. – 1816
Чебишов П.Л. – 26.05.1821
Чеботарьов Х.А. – 1746

Черкасенко С.Ф. – 24.12.1876
Четверухін М.Ф. – 17.11.1891
Чикаленко Є.Х. – 21.12.1861
Чорна К.І. – [19.03.1951]
Чумак В.Г. – 7.01.1901
Чургович І. – 26.01.1791

Шабаєва М.Ф. – 22.11.1906
Шамрай А.П. – 3.10.1896
Шаповал М.Ю. – 1886
Шарельман Генріх – 5.12.1871
Шаровольський І.В. – 16.06.1876
Шах С. – 3.01.1891
Шашкевич М.С. – 6.11.1811
Шевченко Т.Г. – 9.03.1814
Шиманський І.Є. – 20.01.1896
Шищенко П.Г. – [8.02.1936]
Шиян А.І. – 5.04.1906

Шмідт О.Ю. – 30.09.1891
Шоу Бернард – 26.07.1856
Штейнер Рудольф – 27.02.1861
Штерн Вільям – 29.04.1871
Шульгин Я.М. – 19.02.1851

Щербакова О.А. – [30.05.1961]
Щурат В.Г. – 24.08.1871

Юм Дейвід – 26.04.1711
Юркевич П.Д. – 28.02.1826

Яворський В.П. – 27.07.1876
Якобі Б.С. – 21.09.1801
Яновська Л.О. – 30.07.1861
Ярковський П.Й. – 1781

Список скорочень

АЕС – атомна електростанція
АМ – Академія мистецтв
АН – Академія наук
АПН – Академія педагогічних наук
ВАПЛІТЕ – Вільна академія пролетарської літератури
ВНЗ – вищий навчальний заклад
ВР – Верховна Рада
ВУАН – Всеукраїнська академія наук
ВУС – Всеукраїнська учительська спілка
ВУЦВК – Всеукраїнський центральний виконавчий комітет
ГА – Генеральна Асамблея
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
КМ – Кабінет Міністрів
МОН – Міністерство освіти і науки
НАН – Національна академія наук
НАПН – Національна академія педагогічних наук
НБУВ – Національна бібліотека України імені В.О. Вернадського
НДІ – науково-дослідний інститут
НКО – Народний комісаріат освіти
НТШ – Наукове товариство імені Шевченка
ООН – Організація Об'єднаних Націй
ОУН – Організація українських націоналістів
РАО – Російська академія освіти
РМ – Рада Міністрів
РНК – Рада Народних Комісарів
РРФСР – Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка
РСФРР – Російська Соціалістична Федеративна Радянська Республіка
РФ – Російська Федерація
СНД – Співдружність Незалежних Держав
СП – Спілка письменників
СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік
СУБ – Союз українців Британії
СУС – Союз українського студентства
УАН – Українська академія наук
УНДІП – Український науково-дослідний інститут педагогіки

УНР – Українська Народна Республіка
УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка
УСРР – Українська Соціалістична Радянська Республіка
ЦВК – Центральний виконавчий комітет
ЦК ВКП(б) – Центральний Комітет Всесоюзної Комуністичної партії
(більшовиків)
ЦК КПРС – Центральний Комітет Комуністичної партії Радянського
Союзу
ЦК КП(б)У – Центральний Комітет Комуністичної партії
(більшовиків) України
ЦНБ – Центральна наукова бібліотека

Список використаної літератури

1. Алексюк, А. М. Педагогіка вищої освіти України : історія, теорія : підруч. для студентів, аспірантів та молодих викладачів вузів / А. М. Алексюк ; Міжнар. фонд «Відродження». – Київ : Либідь, 1998. – 560 с.
2. Антология педагогической мысли Украинской ССР / АПН СССР ; редкол.: М. В. Фоменко, Ю. Ю. Кондуфор, Н. Д. Ярмаченко. – Москва : Педагогика, 1988. – 640 с.
3. Березівська, Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ ст. : монографія / Л. Д. Березівська ; наук. ред. О. В. Сухомлинська ; Ін-т педагогіки АПН України. – Київ : Богданова А. М., 2008. – 405 с.
4. Белоус, І. О. Видатні вчені-математики Львівської політехніки (1844–1939) : бібліогр. покажч. / І. О. Белоус ; Нац. ун-т «Львів. політехніка», Наук.-техн. б-ка. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2012. – 100 с.
5. Білавич, Г. Товариство «Рідна школа» (1881–1939 рр.) / Галина Білавич, Борис Савчук. – Івано-Франківськ : Лілея–НВ, 1999. – 207 с.
6. Большая советская энциклопедия : в 30 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. – Москва : Совет. энцикл., 1970–1978. – Т. 1–30.
7. Бородін, О. І. Біографічний словник діячів у галузі математики / О. І. Бородін, А. С. Бугай ; відп. ред. Й. І. Гіхман. – Київ : Рад. шк., 1973. – 551 с.
8. Великие люди – библиотекари: от А до Я / сост. Е. И. Полтавская ; под ред. Ю. Н. Столярова. – Київ : Шкіл. б-ка, 2005. – 160 с.
9. Видатні педагоги України та світу [Електронний ресурс] : ресурс містить біографії, бібліографію публікацій, повнотекстові бази статей видатних педагогів, відомості про товариства, асоціації та заклади, які носять ім'я педагогів, фотогалереї тощо / автор ідеї та наук. ред. П. І. Рогова. – Електрон. дані. – Київ, [2008–]. – Режим доступу: <http://www.library.edu->

ua.net/scientific_information_work/suhomlynskiy. – Назва з екрана. –
Зміст: Сухомлинський В. О. ; Астряб О. М. ; Ващенко Г. Г. ;
Дурдуківський В. Ф. ; Каразін В. Н. ; Корчак Я. ; Макаренко А. С. ;
Онищук В. О. ; Ушинський К. Д. ; Ярмаченко М. Д. ;
Соколянський І. П. та ін.

10. Видатні психологи : біогр. довід. / [упоряд. Т. Шаповал]. – Київ : Шкіл. світ, 2005 (вид. Л. Галіцина). – 119 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
11. Гончаренко, С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 374 с.
12. Гуменюк, М. П. Українські бібліографи ХІХ– початку ХХ століття : нариси про життя та діяльність / М. П. Гуменюк. – Харків : РВВ Кн. палати УРСР, 1969. – 182 с.
13. Декалендар : перелік визнач. дат в історії України / Львів. держ. ун-т фіз. культури ; авт. проект, [упоряд.] Олени Падовської. – Львів : Сполом, 2006. – 165 с.
14. Діячі науки і культури України: нариси життя і діяльності / за ред. А. П. Коцура, В. П. Коцура, Н. В. Терес. – Київ ; Чернівці : Книги – ХІІ, 2010. – 686 с.
15. Енциклопедія історії України / НАН України, Ін-т історії України. – Київ : Наук. думка, 2003–2013. – Т. 1–10.
16. Енциклопедія освіти / АПН України ; голов. ред. В. Г. Кремень ; чл. редкол.: І. Д. Бех, Н. М. Бібік, В. Ю. Биков [та ін.]. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1036 с.
17. Енциклопедія педагогічної освіти України / Ін-т біогр. дослідж. ; [авт.-упоряд. Вадим Болгов]. – Київ : Ін-т біогр. дослідж., 2010. – 382 с.
18. Жадько, В. У пам'яті Києва : наук. фотоілюстр. довід.-посіб. / Віктор Жадько. – Київ : Фенікс, 2007. – 480 с.
19. Загальна середня освіта : зб. нормат.-правових док. : у 2 ч. / упоряд.: Д. І. Дейкун, А. М. Свириденко, В. В. Ногін ; за ред. В. П. Романенка. – Київ : Нічлава, 2003. – Ч. 1–2.

20. Закони та розпорядження в справі народної освіти / упоряд. М. Глейзер. – Харків : Рад. шк., 1931. – 308 с.
21. Зарубіжні письменники : енциклопед. довід. : у 2 т. / за ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. – Тернопіль : Богдан, 2005–2006. – Т. 1–2.
22. Знаменні дати : календар – 2006 / [Нац. парлам. б-ка України]. – Київ : Україна, 2006. – 256 с.
23. Історія освітянських бібліотек України : наук. зб. / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; редкол.: П. І. Рогова (голова), К. Т. Селівестрова (заст. голови) [та ін.]. – Київ : Вирій, 2006. – 403 с.
24. Качкан, В. А. Українське народознавство в іменах : у 2 ч. : навч. посіб. / В. А. Качкан ; за ред. А. З. Москаленка. – Київ : Либідь, 1994. – Ч. 1–2.
25. Києво-Могилянська академія в іменах (XVII–XVIII ст.) : енциклопед. вид. / за ред. В. С. Брюховецького. – Київ : КМ Академія, 2001. – 736 с.
26. Королевич, Н. Ф. Українські бібліографи ХХ століття : навч. посіб. для ін-тів культури України / Н. Ф. Королевич. – Київ : Кн. палата України, 1998. – 327 с.
27. Культурне будівництво в Українській РСР : важливіші рішення Комуністичної партії і Радянського уряду, 1917–1959 рр. : зб. док. : у 2 т. Т. 1 (1917 – червень 1941 рр.) / М-во культури УРСР, Архів. упр. УРСР, Центр. держ. архів Жовт. рев. і соціаліст. буд-ва УРСР. – Київ : Держ. вид-во політ. літ. УРСР, 1959. – 883 с.
28. Культурне будівництво в Українській РСР, 1917–1927 : зб. док. / Голов. архів. упр. При Раді Міністрів УРСР, Центр. держ. архів Жовт. рев. і соціаліст. буд-ва УРСР, Київ. держ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, Київ. держ. ін.-т культури ім. О. Є. Корнійчука. – Київ : Наук. думка, 1979. – 667 с.
29. Лауреати Нобелівської премії, 1901–2001 : енциклопед. довід. / уклад.: С. О. Довгий, В. М. Литвин, В. Б. Солоіденко. – Київ : Київ. видавн. центр, 2001. – 763 с.

30. Международные дни и недели, отмечаемые ООН и другими организациями // Відкритий урок. – 2003. – № 3/4. – С. 72.
31. Народжені Україною : мемор. альманах : у 2 т. / [голова орг. ком. Л. Кравчук ; голова ред. ради І. Курас ; ред. рада: В. Кремень та ін. ; голов. ред. О. Онопрієнко]. – Київ : Євроімідж, 2002. – Т. 1–2. – (Золоті імена України).
32. Народное образование в СССР : общеобразоват. шк. : сб. док., 1917–1973 гг. / [сост.: А. А. Абакумов, Н. П. Кузин, Ф. И. Пузырев, Л. Ф. Литвинов]. – Москва : Педагогика, 1974. – 559 с.
33. Національна академія педагогічних наук України : інформ. довід. / [відп. за вип. В. І. Луговий, А. М. Гуржій, М. І. Бурда]. – Київ : Пед. думка, 2013. – 269 с.
34. Освіта України за роки незалежності: стан, факти, події / за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Вища шк., 2001. – 159 с.
35. Основні документи про школу : [збірник-довідник] / упоряд. Березняк Є. О. – Київ : Рад. шк., 1973. – 360 с.
36. Педагогическая энциклопедия : в 4 т. / гл. ред. И. А. Каиров, Ф. Н. Петров. – Москва : Совет. энцикл., 1965–1968. – Т. 1–4.
37. Педагогический энциклопедический словарь / редкол.: Б. М. Бим-Бад (гл. ред.) [и др.]. – Москва : БРЭ, 2003. – 528 с. : ил.
38. Педагогічний словник / АПН України, Ін-т педагогіки ; за ред. М. Ярмаченка. – Київ : Пед. думка, 2001. – 516 с.
39. Причепій, Є. М. Філософія : підручник / Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л. А. Чекаль. – Вид. 2-ге, випр., допов. – Київ : Академвидав, 2007. – 592 с.
40. Рогова, П. І. Педагогічні бібліотеки України (друга половина ХІХ – 20-ті роки ХХ ст.) : [монографія] / П. І. Рогова ; АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – Київ : Четверта хвиля, 2009. – 271 с.

41. Российская педагогическая энциклопедия : в 2 т. / редкол.: В. В. Давыдов (гл. ред.) [и др.]. – Москва : БРЭ, 1993–1999. – Т. 1–2.
42. В. А. Сухомлинский : биобиблиография / сост.: А. И. Сухомлинская, О. В. Сухомлинская. – Київ : Рад. шк., 1987. – 255 с.
43. Україна наукова = Science in Ukraine : довідк.-імідж. вид. Т. 2. Національна академія педагогічних наук України / [авт.-упоряд. Болгов В. В.]. – Київ : Укр. акад. геральдики, товар. знаку та логотипу, 2010. – 159 с. : фот., іл.
44. Українська література у портретах і довідках: давня література – література XIX ст. : довідник / [Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т українознавства, Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка НАН України]. – Київ : Либідь, 2000. – 358 с.
45. Українська літературна енциклопедія / Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка ; відп. ред. І. О. Дзевєрін. – Київ : Голов. ред. УРЕ, 1988–1995. – Т. 1–3.
46. Українська мова : енциклопедія : А–Я / редкол.: Русанівський В. М., Тарасенко О. О., Зяблюк М. П. [та ін.]. – Київ : Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. – 750 с.
47. Українська педагогіка в персоналіях : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. : у 2 кн. / за ред. О. В. Сухомлинської. – Київ : Либідь, 2005. – Кн. 1–2.
48. Українське слово : хрестоматія укр. літ. та літ. критики : у 4 кн. / упоряд. В. Яременко. – Київ : Аконіт, 2001. – Кн. 1–4.
49. Український педагогічний календар : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ін-т ; за заг. ред. В. П. Коцура. – Київ : [б. в.], 2002. – 254 с.
50. Український Радянський Енциклопедичний Словник : у 3 т. / редкол.: Ф. С. Бабичев, А. Ф. Денисов, А. В. Кудрицький (відп. ред.) [та ін.]. – Київ : Голов. ред. УРЕ, 1986–1987. – Т. 1–3.
51. Українські бібліографи : біогр. відомості, проф. діяльність, бібліографія. Вип. 1 / М-во культури і туризму України, Держ.

закл. «Нац. парлам. б-ка України»; [авт.-уклад.: Р. С. Жданова та ін. ; наук. ред.: В. О. Кононенко, Н. Я. Зайченко]. – Київ : ДЗ «Нац. парлам. б-ка України», 2008.– 231 с.

52. Філософський енциклопедичний словник / Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. – Київ : Абрис, 2002. – 742 с.
53. Храмов, Ю. А. История физики : [монография] / Ю. А. Храмов ; НАН Украины, Ин-т гуманитар. исслед. [и др.]. – Київ : Феникс, 2006. – 1175 с. – Из содерж.: Биографический словарь. – С. 346–971.
54. Шуліка, В. М. Видатні хіміки : матеріали до уроків, 8–9 кл. / В. М. Шуліка. – Харків : Основа, 2004. – 128 с. – (Бібліотека журналу «Хімія» ; вип. 4).